

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rationis Latomianæ pro Incendiariis Louaniensis Scholæ
Sophistis redditæ, Lutheriana Confutatio**

Luther, Martin

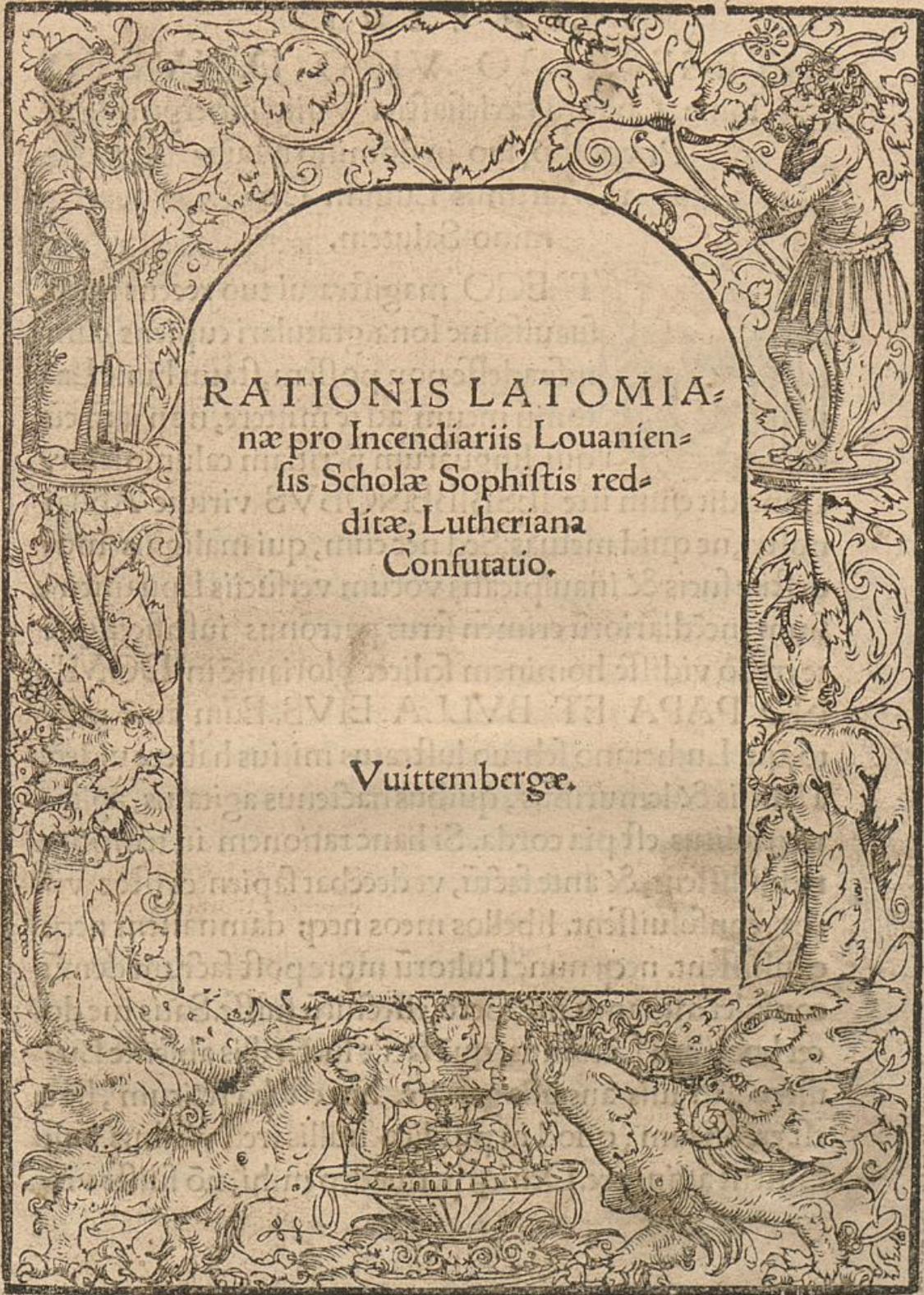
Vuittembergæ, 1521

VD16 L 5765

urn:nbn:de:hbz:466:1-36803

RATIONIS LATOMIA-
 næ pro Incendiariis Louanien-
 sis Scholæ Sophistis red-
 ditæ, Lutheriana
 Confutatio.

Vuittembergæ.

Benzing 944

I H E S V S.
INTEGERRIMO VIRO D. IVSTO
Ionaë, Collegii Ecclesiastici Vuittembergē.
Præposito, suo in domino Maio-
ri. Martinus Luth. in Do-
mino Salutem.

*Alons Wite-
bergi Luthery
scripsit hunc
maledicum
librum.*

T EGO magistratui tuo recens inito
suauissime Iona, gratulari cupiens, cum
ipse adesse non possem, statui hunc La-
tomū meum ad te mittere, non iam eū
qui linguarum peritiam calumniatur.
Concidit enim iste IESBIBENOBVS virtute Abisai
nostri, ne quid metuas, Sed nec eum, qui malignis mo-
destiæ fucis & inauspicatis vocum versuciis Louanien-
sium incēdiariorū crimen serus patronus iustificet, quē
te credo vidisse hominem scilicet gloriantē in **DOMI-
NO PAPA ET BVLLA EIVS**. Eum autē mit-
to, qui Lutherano februo lustratus mitius habere videt,
a lamiis & lemuribus, quibus hæctenus agitato, agita-
reque solitus est pia corda. Si hanc rationem in tempore
reddidissent, & ante factū, vt decebat sapientes istos vi-
ros, consuluissent. libellos meos neque damnassent neque
exussissent. neque nunc stultorū more post factum demū
consulerent, tantū me, spero, effecturū fuisse. Satis me do-
cet hoc libro Latomus, quā facile fuerit illis absente Lu-
thero, in suis angulis garrere. hoc est hæreticum, hoc
est erroneum, quod in publico nullis freti viribus ausi
fuissent attingere. Denique persuadeo mihi, nō fuisse vn-

ADVERSUS LATOMVM.

quã prodituram hanc egregiam rationem, nisi bulla fiducia eius inflasset, qua gloriatur Latomus suũ factũ comprobatũ, somnians adhuc bullarum antiquos antiquatosq; terrores, atq; hinc orbem suo libello pauefactum confidit, vt audeat iam sine timore in Lutherum, tremendis dei scripturis ludere. At ego nollem non probatũ tale factum tali bulla. Rursum, nollem me nõ damnatũ tali bulla, Omnia belle congruũt, bulla, causa, Iudex, patronus, a quorum consortio & contagio seruet me dominus Ihesus & omnes pias animas. Amen.

Non facile vero credas, quã inuitus a literis pacificis Christi, quibus me in hac pathmo dederam auulsus, verpricosi & senticosi Sophistæ nugis legendis tempus impendi, videns hominẽ a planta pedis ad verticẽ vsq; sophisticum, tum Bullæ vesica turgentem ea confidentia scripsisse vt iã nec diligentia nec iuditio sibi opus fuisse putarit, contentus effutire, quicquid vel legerit vel in buccam venerit, Quibus molestissimũ est respõdere, vt in quibus nec ingenium exercere, nec eruditionem alere possis, & tamen optimas horas perdere cogaris. Suspitor hominẽ credidisse Lutherũ, aut e medio sublatum, aut perpetuo silentio damnatũ esse, quo rursus libere publicum occuparent tyrãnide sophistica, cuius imminentæ ruinam non leuem meã culpam faciunt, atq; vtinã plena esset ruina, vt plena hac culpa, septies irremissibili (si sanctissimis bullarũ pontificibus credimus) peccare liceret in mortem vsq;.

*in arce
wartberg
A. 1521.
8 Junij.
post quem
diem. 21
Junij ha-
buit dispu-
tationem
de missa
cũ diabolo
in qua se
ab eo vultu
fateh in
Libro de
missa an-
gulari.*

Verum Luthe-
ri dictum
quasi p[er] lucidū
intervallū

Calumnia
ficta ex ira
et vindicta
in papam q[ui]
sp[iritu] damnat[ur]

Vereor autē ne dum de gratia & operibus bonis fortiter pugnamus, interim & gratia & operibus nos ipsos priuemus. Ego quidem intutus horrenda ista iræ tēpora, aliud non peto, quā vt dentur fontes aquarū capiti meo, vt flere possim vastationem istam nouissimā animarū, quā operatur regnum istud peccati & perditionis. Sedet portentum Romę in medio Ecclesię & venditat se pro deo, adulantur pontifices, obsequuntur Sophistę, & nihil non pro eo faciunt hypocritę, interim infernus dilatat animam suam, & aperit os suum absq[ue] termino, & ludit Satan in perditione animarum. Nec in nobis est, qui serio & cum lachrymis stet in die furoris huius & opponat se murum pro Israel. Hinc plenus indignatiōe in istos sacrilegos Latomos, qui in his seriis sophisticant, & nos meliora intermittere, & suis insanis insaniis occupari cogunt, imprecor in durissimas eorū frontes illud, Erubescant & conturbentur omnes inimici mei, conuertantur & erubescant subito.

Sed ne longiore Epistola te morer, ad Latomianę præfationis capita alio principio respondebo. Tu interim hoc mei in te animi testimonium agnosce, & roga dominum pro me, vt & ipse liberer a malis (sic enim nūc audeo cum Apostolo) & infidelibus hominibus, qui sunt in ista Babylone, & ostium mihi aperiatur in laudem glorię gratię Euangelii, filii sui. Sed & ego dominum oro, vt impartiat tibi spiritum suum, quo decretales Antichristi pestilentissimas, quibus docendis mandatus es non alio studio profitearis, quā quo tibi dixi.

Nempe vt sis Aaron & vestibus sanctis indutus, hoc est diuinis scripturis munitus, apprehenso orationis thuribulo procedas in occursum vastatoris huius in medium incendium istud Romanum, quo flagrat orbis prope diem alio incendio de caelo per aduentum saluatoris nostri, quem expectamus extinguendum. Ita mi frater, facito, ut doceas dediscenda esse, quæ doces, & sciant fugienda sicut mortifera, quæcunq; Papa & Papistæ statuunt ac sanciant. Cum enim vi non possimus hoc publicum orbis malum abolere, cogamurq; has sacrilegas Babylonis prouincias, administrare, hoc reliquum est, vt sic administremus, vt eas lōge alias & patriæ Hierosolymitanæ aduersarias vastatrices & insatiabilis crudelitatis hostes intelligamus, ne cum iis qui pereunt, in quibus opertum est Euangelium gloriæ dei, captiuitatē nostram etiā rideamus & palpemus. Nec leue putamini ministeriū tuū si iuxta Papæ excrementa venenosa, & insanis, insanias salutare & viuificū Euangeliū Christi composueris, vt iuuentus habeat antidotum aduersus hoc virus, cuius odor etiā occidit hominē, donec discat per sese reprobare malū & eligere bonum. Is tibi esto cōmendatus Emanuel. Confortare igit̄ & esto robustus, & Baal phogor, istū ne metuas, cum vix sit Baal zebub, hoc est, vir muscæ, si credimus tamē, quoniā Iesus Christus est dñs benedictus in secula Amē, q te & ecclesiolā suā apud vos perficiat consolidetq;. In quo vale. In loco peregrinationis meæ. Octaua Iunii, M. D. XXI.

AD PRAEFACIONEM LATOMI.

Hoc vere Lato-
mi scriptum
probat Vlen-
bergius in Vita
Lutheri.

Ergo iam a
1510 medi-
tatus est
haeresin.

Maledicentia
Lutheri
epitome.

Verum e-
hoc Latomi
dictum, et ipse
Lutherus
verum esse
probat suis
hic scripto

Primū criminatur Latomus, me verbotenus mea
submisisse Papæ ab initio, hoc quidem pro sophistica
fiducia fingit. Ego vero doleo, me tam serio submisisse.
Ex animo enim nihil aliud tum sensi de Papa, Conci-
liis, Vniuersitatibus, quā quod vulgo audiunt, quā
quā enim multa mihi eorū absurda viderent & a Chris-
to alienissima, infrenavi tamen cogitationes meas, vl-
tra decennium illo Salomonis. Ne innitaris prudentiæ
tuæ, semper arbitratus in Academiis latere theologos, q-
si impia hæc essent, nō silerent, tum vix alibi minus pu-
tabam esse tam crassos stipites & asinos, nunc autem &
malos, quā Louanii. Creuit autē intra causam, vt rerū
cognitio, ita & animus, cū illi suā inscitiam & nequitia,
in hoc signum contradictionis offendentes, egregie pro-
derent. Quas nisi tam immani copia reuelassent, & si-
mulare ultra potuissent, certe me stultū in finem vsq; de-
mentassent. Gratias autē ago domino meo Iesu Christo
qui pro hac tentatione, me centuplo temporali huius
scientiæ honorauit, vt iam persuasissimus sim, Papam
esse portentū illud vltimum omnibus scripturis prædis-
ctum Antichristum. Vniuersitates vero Synagogas Sy-
nagogarū Satanæ, in quibus Sophistotheologi, Epicu-
rei illi porci suum regnum regnant.

Longe me abesse a modestia Evangelica dicit, quā do-
ceo, præsertim in eo libro, quo illis ipsis Louaniē So-
phistis respōdi, cū mea doctrinaliter damnassent. At

nunquā exegi, vt me quis modestum aut sanctū habere-
ret, sed vt Euangeliū omnes agnoscerent, data licentia
in meā vitam grassandi cuiusuis libidini. Hoc tamē glo-
riatur conscientia mea, nullius vitā aut famam esse a me
læsā, solum dogmata, studia & ingenia in verbū dei
impia & sacrilega, acerbius insectatus sum. In quo, vt
non deprecor culpam, ita non sum sine exemplo. Iohā-
nes baptista & post eum Christus vocat phariseos, geni-
mina viperarū, immodestissimo & atrocissimo male-
dicto, in tam doctos, sanctos, potentes & honoratos vi-
ros, vt eum rursus, demoniū habere dixerint ipsi. Si hic
Latomus iudex fuisset, obsecro quæ sententia illos man-
sisset? Alibi Christus, cæcos, mendaces, prauos, filios
diaboli vocat, Paulus vero (deus bone) quā est ab euā-
gelica modestia remotus, dum anathema facit, Magis-
tros Galatarū magnos, vt arbitror, viros, alios canes, va-
niloquos, deceptores, tum Elymam magū, filiū diabo-
li, plenū omni dolo & fallacia criminat in faciem. Nec
puto fas esse Sophistis, vt animū meum iudicent, cum
opus meū ab Apostolis Christo & prophetis dissentire
non videant, sed modestia Euangelica, nostro seculo,
præceptoribus Latomis ea est, quando impiis & sacrile-
gis tum pontificibus, tum sophistis, genu flexo dicimus
Gratiosè domine. Gratia vestra benefacit, Magister no-
ster eximie vestra excellentia bene dicit. At si eos dixeris
id quod sunt, indoctos, stupidos, impios, sacrilegos in
verbum dei, cum inæstimabili pietatis & animarum
iactura, tum vniuersum Euangelium læseris,

*Mendaciū
palpatibile
vide preced
pagina. que
conuincit qu
mendaciū*

*blasphemia
Lutheri*

Cæterum, si his palpatis, omnes mortales vel occide-
 ris & orbem subuerteris, non fueris immodestus. Quã-
 do enim Latomus Papam criminaretur immodestiae,
 tot bellis & malis artibus insanientem: scilicet adeo pen-
 det Evangelica modestia & immodestia in solis pontifi-
 cibus idolis, & sophistis idiotis venerandis. Deniq; bul-
 lam istã sanguinariam, & cuius crudelitã, nemo pius
 non execratur, etiã si recte damnaret, Modestus ille &
 modestiae tum exactor tum laudator Latomus, non so-
 lum non criminatur, sed laudat, iactat, confidit, gloriãt
 in ea. Isti sunt viri illi sanguinũ & dolosi, qui modestiã
 verbis & vultu simulant, interim, non nisi cedes, minas
 & sanguinẽ spirant. Nemo mihi eũ virum integrum &
 modestũ esse persuadebit, cui ista bulla placere potest.
 Malo ego apertus esse & neminẽ blandicia fallere. Hoc
 possum testari, Cortex meus esse potest durior, sed nu-
 cleus meus mollis & dulcis est. Nemini enim male volo
sed omnibus opto meũ quã optime consultũ. Porro du-
 ricia mea vt nemini nocet, ita neminẽ fallit, q me vitat,
 nihil a me pacietur, qui me fert, lucro augetur. Salomon
 dicit Prouerb. xxviii. Qui corripit hominẽ, postea gra-
 tus erit, præ illo, qui blandus est lingua.

Deinde in meũ crimen augendũ inducit senem quen-
 dam de Ro. Episcopo reprehendendo disputantem, qui
 sibi visus sit sapiens. Nam sententia propria est, neq; ta-
 cendũ neq; loquendũ penitus, modum vero huius, su-
 pra suũ captũ esse. Nec mirũ, referenda fuit gratia tantæ

arsisil mubgacul mubvunv tan, susai

A D V E R S V S L A T O M V M.

bullæ, pro qua etiã ea ignoranda sunt, quæ pueri sciunt, rursus scienda, quæ vel angeli ignorant. Nã Latomus Magister Theologiæ, diuina hoc titulo scire sese professus, quæ & hoc libro defendit, vt callentissimus eorũ, adhuc ignorat humana ista quottidiano vsu præsentia miser, nec quid periclitantibus animabus consulendũ sit nouit, interim tamen certus, qd agant animæ in purgatorio, tum remotæ a sensu, tum nihil de earum statu testantibus scripturis, cũ velint omnia Papæ & sua in scripturis contineri abunde. Sed sinamus quæso sophistas mores suos implere, neq; enim eos, præter hypocrisin & adulationẽ & mendaciũ, quicquã recte decet. Videamus sapientẽ visum sibi senem, qui tres modos præscribit, Primus, vt principes & cõmunitates, desinant postulare iniusta, & quæ vltro oblata forent refutanda, tum ipsi primũ incipiamus carere, quæ in Papa reprehendimus, cũ insolens sit vitium in principe non ferre, quo ipse laboras. Alter modus est oratio. Tercius tolerantia. Hæc ille sapiens.

Primus ergo est modus optatiuus, scilicet cogitatio quæ dã vt cogitemus, exẽpli gratia, Si asinus volaret, asinus haberet pennas, ita cogitemus, si nemo postularet indigna, Papa fieret melior. Cur autẽ non etiã sic cogitamus, Si Papa seipsum emendaret, tum nemo postulare aude- ret indigna? Sed quid fiet in his, vbi Papa (quod plurimũ facit) non postulatus, sed proprio furore insanit? tum quod omniũ maximũ est, Euangeliũ non curat, &

B

*Calumnia
Lutheri
circa purga-
torium*

nullum Pontificis officiū facit. i. Timot. iiii. descriptum?
 an sufficit hic cogitare si nemo indigna postularet? Iam
 nonne per totū orbem ita cogitamus, non modo quod
 sapiens dicit, sed id quoque quod ego adieci? Quis. n. nō
 ea optat? At quid potest amplius? Quis em̄ excepta dei
 virtute (quā in secūdo modo per orationē quæri docet)
 principes & cōmunitates teneat? nec hoc consulit ut quis
 tentet, scilicet principū & populorū culpa est, Papā esse
 malum. Quin cogitemus, si diabolus eum desinat equi-
 tare fieret bonus, & in diabolū torqueamus, quod Papa
 malus est. Hoc consilio posses uti & pro te & cogitare,
 utinā hic & futuro beatus sim, iste enim esset optimus
 modus perueniendi in cœlum. Igitur primū consilium
 huius sapientis, mundus excedit etiā. Iam pro quo ma-
 gis oratur ubique quā pro Papa? Itē cuius tyrannis toles-
 ratur æquabilius quā Papæ? Vbi est ergo consiliū istius
 tam sapientis? Quā pulchrū idolum nobis e Papa facit
 tam sapiens vir, ut oues primo incipiant sese pascere, &
 populus viā ipse dirigere, & pastori pascua & duci vesti-
 gia parare. Sed vide quid ei cū Latomo quoque suo poe-
 tæ cōueniat. Latomo nō omnino tacendū videt̄ sapienti
 suo omnino tacendū videtur. Velim hic scire vter men-
 ciat̄, Poeta vel poema? Aut em̄ Latomus mentitur eum
 sibi sapientē videri, aut mentit̄, sibi non omnino tacen-
 dū videri. Sed nec ipse sapiens sibi constat qui tacendū
 suadeat, & tamen e Papa prostibulum facit, dicens eum
 largiri iniusta & refutanda, quæ vltro offeruntur.

Quā scite dixit Hilarius, difficilem fore causam veritatis tueri aduersus impios, si tantū consuleret prudentia, quantū audet impietas. Sed perge, mysteria sanctæ huius adulationis videamus. Ferendum (inquit) principis vitiū, quo tu laboras. Vt ergo omnes taceant (nam generale est silendi mandatū, huius Latomiensis sapientis) oīnes eodē vitio laborabunt vel inuiti. Aut certe illis permittet̄ correptio, qui non laborant eodē vitio, quos cur tacere igitur iubet? Ego ex animo faueo tam aptam & consultā gratitudinem, Bullæ isti cōprobratrici. Sed cū in Lutherum proprie ista scena nimirū ingeniosa instructa sit. Velim doceri, quod illud vitium eius sit cum Papa principe cōmune? An vniuersa lerna Romanorū scelerum me reum aget? Sed quaero, cū prædicare Euangeliū oporteat eum qui vocatus sit, omni creaturæ, an Papa sit creatura? Cur ergo non licet ei veritatem palā & libere dicere? Sed satis hæc, Dignam habet ista adulatio mercedem tam stultæ stultitiæ. Quare sapienti isto septies stulto & sacrilego, dimisso, nos erudiamur sicut oportet liberi Euangelii liberos confessores erudiri, & hoc sapiamus ac faciamus.

Quo maior est princeps, præsertim Ecclesiasticus, hoc minus ferāt, sed omniū acerrime arguant̄ eius vicia, nō .n. decet verbū dei esse alligatū propter hominē, nec nouit personarū respectū. Sic psal. c. xviii. Et loquebar de testimoniis tuis in cōspectu regum, & nō cōfundebar. Et psal. ii. q̄s arguit dicēs, Et nūc reges intelligite, erudimini

qui iudicatis terrā. Exempla sunt omnes prophetæ, qui de vulgo assumpti, reges, sacerdotes, prophetas potissimū arguebant. Christus in Euāgelio quos carpit: Num vulgum? nonne magnates solos? Quæ est ergo pestilens adu'atio Lato mi, quæ hæc exempla nobis obscurare nitit, & ea se ignorare mentitur, quæ pueri sciunt? At Christus erat deus, verum, sed exinanitus est, forma serui accepta, nō arguebat vt deus, omnibus prædicatoribus exemplū factus, vt vulgo parcerent, principibus nō parcerent, quod vulgi calamitas e principū pendeat culpa. An ideo silendū, quod ira dei, mali præsent, vt Lato mus adulatur? qui Christo aduersarius, parcendū principi, vulgo non parcendū censet, videlicet optimus rerū æstimator, qui vitia nō meritis sed personis metitur, & vitia principū, vulgi culpā facit. Nō. n. vitia, qa vitia, sed quia in magnis personis vel paruis sunt arguenda vel tace da docet. Quid isti hostes crucis volunt nisi vt ociosum sit scādalu crucis? sciētes, vulgū sine periculo argui, principes vero non sine præsent malo tangi. At ii sunt mercennarii, canes muti, nescientes latrare, qui vident lupū venientem, & fugiunt, aut lupo sese sociant potius. Nō ita Christus, cuius cornua hærent in vepribus, descēsus eius tangit montes & fumigant, gurgustium eius caput Behemoth cōprehendit, qui intrat in gyrū dentium eius formidabilem, qui perforat armilla, maxillā eius, & cū Sansone occidit leones. Breuiter, vniuersa scriptura testatur, quod vox domini cōfringat cedros, montes

Israhel, quercus Basan, turres altas, & non nisi ea quæ magna sunt inuadit, vt apparet etiã cuius puero, quæ tamen excedunt captũ Magistri in Israel.

Debetur reuerentiã altitudini, fateor, sed citra diuini verbi iniuriã, quod est, ipsemet deus, cui oportet magis obedire quã hominibus. Quod si cuiuspiã Magistratus viciũ ferendum, prophani non Ecclesiastici ferendũ est, non solum ideo, quod Ecclesiasticus ex deo nõ sit sicut prophanus. Deus em̄ nescit hoc vulgus pontificũ quod hodie regnat, cũ solos Euangelistas & verbi ministros ordinarit in Ecclesia, sed nec per homines cõstituti sunt, imo seiplos erexerunt inuitis deo & hominibus, similes Gigantibus ante diluuiũ, Sed ideo etiã ferendum non est, quod prophani magistratus vitiũ nulli sit periculo animarũ. Episcopus vero verbi negligens, etiam si sanctus esset, lupus & Satanæ Apostolus est. Nihil differt a lupo, qui pro ouibus non vigilat contra lupũ. At cum sciamus diabolũ non dormire, Episcopis dormientibus palpamus, imo diabolo cooperãtes tuemur, eosq; occidimus & damnãmus, qui eos excitant & officii sui admonēt. Quis rogo furor vltior isto? Maledictus itaq; sit ter, qui hic opus domini fraudulenter facit, & Papam lupo infernali colludentẽ & conniuentẽ palpat, nec miseretur tot fratrũ suorũ misere pereuntibus animabus Christi sanguine emptis. Si nihil aliud scripsisset Latomus, hoc vno tartarico consilio, satis ostendit sese spiritu Satanæ plenũ esse. Quomodo spes est, istos Sophistas

scripturas legere, intelligere, docere pio studio? Quomodo pronuncient de doctrina Christiana? denique quid salutare ab eis expectes, quibus hoc consilium sapiens videtur, quod non constat nisi verbis ipsiusmet Satanæ? quæ rem Ecclesiæ, vitia pastorum, salutem animarum tam leuiter pendit, ac si esset solum culpa quædam tyrannidis prophanæ, corpora aut substantias perdentis. Ego plane metuo miser valde, ne in Papam & Pontifices diaboli collusores & socios nimio fuerim & parcus & modestus, nec ipse satis perpenderim milia illa animarum, quas perdit sine fine Antichristus iste, cum pontificibus & sophistis suis, pestibus illis omnium ultimis orbis terrarum.

At timetur seditio, & illi non fiunt meliores, ait Lato. Quam Iudaica vox, nam & illi metuebant, ne Christus seditionem faceret, nec vel pilo fiebant meliores, imo fiebant peiores, ergo Christo fuit tacendum? Et quis tibi dixit, non fieri illos meliores? Est ne Theologica definitio? illi non audient, ergo tu tacebis? Seditio, qua corpora vastantur, timetur, at seditio quæ vastat animas defenditur, sic prudens vir ille timet vbi timendum est, vt corporalem pacem præferat salutem æternam animarum. Quis hunc obnoxium seruum, adulatorum omnium pestilentissimis consiliis perditum digne queat detestari? Hi sunt quos merito Papa comprobet, hi sunt, quorum iudicio libri damnandi & exurendi sunt. Nunquam minus est metuenda seditio, quam dum verbum dei docetur. Deus enim, qui deus pacis est, tum præsens est. Quod si idola

A D V E R S V S L A T O M V M .

Pontifices audire contempserint, & pergant, tyrannidē augere, prohibendo, damnando, exurendo, obrueritq; eos tum vel seditio vel calamitas, ridendū & subsannandū est cū sapientia Prouerb. i. Culpa tum non est verbi dicti, sed impietatis nō audientis increpationes & correptiones sapientiæ, vt ibidē dicit. Ne autē cauilletur Latomus sese nō de Euangelio sed de reprehensione loqui, scimus q; Christus Euangeliū ipse nō potuit docere, nisi reprehenderet. Et sapiētia dicit suas correptiones exosas habitas. Sal terræ est, mordet vt purget, arguit vt sanet, increpat vt saluet, occidit vt viuificet. Qui secus docet, non Euangelium sed suas adulationes blatterat.

Veniamus ad aliud caput, honestaturus Louaniensem insaniā, non vult me leuari suspitione hærescos, pre-textu disputationis. Quod de iis, quæ propheticis & euāgelicis literis definita sunt, disputandū nō sit, vt Leonis Ro. Episcopi verba sonant, quæ locuplete adducit. Deinde meū disputandi genus non scholasticum sed hæreticū esse, quod impugnandæ nō quærēdæ veritatis gratia suscepissem. Vt hic scias Latomū sua fingere, iterum dico, ab initio me disputasse ex animo, antequā scirem Magistros nostros, idiotas & porcos esse, postea, n. (vt ipsimet fatent) me nō disputare dixi, adeo vt & ad ignē me obtulerim. Nunq̄ fuit ista in me simulatio, vt disputare prætexerem, quod affirmare statuissem, vt mentitur hic vir honestus. Sed finge, me maligno animo videri voluisse disputantem, qua autoritate non licuisset;

Leonis istius? Quis dedit Leoni auctoritatem prohibendi? An Latomi fides & Sophistarum oscitantia? Christus, age, nunquā respondit Iudæis maligne eū tentantibus? plus valet Leonis verbū quā Christi exemplum? perpetua est ista & indomita sophistarū insania, iactare verba hominū & occulere verba dei. Sed illud festiuus Leo tantū hoc agit, ne aduersarii disputent, non prohibet respondere. Latomus huc trahit, ne sit opus respondere aduersario, atq; hoc est consiliū prudentissimū Louaniē. scholæ, quo procederent contra Lutherum. Si Turca nos aggrediatur bello, quod ei prorsus nō licet, nec velit cohiberi, mittemus Louanienses Theologos ad eū legatos, qui dicant ei. Non licet tibi pugnare alioqui te damnabimus, tum sinamus eum grassari, & gloriemur nos esse victores. Proinde nō est iam Pauli consiliū & præceptū necessarium, vt Episcopi amplectantur sanā pietatis doctrinam, vt possint contradicentes redarguere & os eorum oppilare, sed sufficit illos non debere disputare, & securi sint idiotæ & idola. Quin positis orationibus & vniuersis armis spiritus, desinamus diabolo quoq; resistere, denunciante ei, Non licet tibi Ecclesiam infestare. Quod reuera & facimus. Hæc est fides Latomiana, qua patrum dicta tractat.

Quæ vero est præsumptio & arrogancia tā modesti viri, vt sua prophetica & Euangelica tam impudenter affirmet? Nam Leonis verba, de prophetis & Euangelicis sonant. Prophetæ ergo & Euangelistæ fuerunt Lo

sed nō eos, quos nondū probaueris esse erroneos, vt arrogancia prophetarū nouorum insanit. Nam & ego libros Papenses exussi, vt viderent Magistri nostri, non esse artis neq; ingenii, papyrū exurere, quod lixæ nostri & pincernæ etiā possunt. Ignis (aiunt) nō soluit argumenta. Illi in Actis. xvii. nō exusserunt libros, donec cognita veritate, scirent eos esse curiosos. Magistri nostri id quod leuius erat secuti sunt, sed quod laboris & officii fuit, cordibus fideiū reliquerunt, quia stat sententia, Louanienē non errant. Deniq; male me habet, q; Maximilianus, quo tempore Iudæorum libros vexabant Sophistæ, non verterit consiliū eorum super caput eorum, & ablati omnibus, erucis, brucis, locustis, ranis, pediculis sophisticis, ad solam & purā scripturam adegerit. Hoc enim erat multo saluberrimū consiliū longe magis necessarium, quā quod de Iudæorū libris iactabat, tam delyris, tā stultis articulis causam fatigantibus, vt me vehementer puduerit, Christianismi nomine, tātas tragedias moueri apud nos, ob istas res nihili a prophetis & senioribus nostris. Sed nō merebamur tūc meliorē gratiā quā nūc speramus prope diem donandā nobis. Interim placet vehemenenter, Papā probasse iudiciū quinq; vniuersitatū in ea causa. Quid poterat sese dignius facere sedes illa inclyta & gloriosa, aduersaria vltima Christi?

Quid sit quod dicit, in ea propositione ab eis dānata, Sancti nō vixerunt absq; peccato, se nō damnaſſe antecedens, sed cōsequens malæ consequentiæ, seq; mirari,

quod orbis iudiciū nō metuerimus eos, ob hāc damna-
tā insectantes, non intelligo plane. Exigit forte vt orbis
prediūinaret eorū dialecticā occultā, qua & in libro vti
vti videbimus, fortasse & ibi ista explicabit. Interim ex-
ultationē & ouationē subsanno, quod gloriat̄, se addux-
isse patres mihi aduersantes, nō raro sed frequenter, nō
obiter sed ex animo &c. nisi velint (inquit) eos dixisse
pugnantia asserere. Hoc. n. nos asserturos Latomus non
præsumit, certus quod prophetæ nō sumus, itaq; cantat
io Pean io Pean, vae victis. Sed nos interim, dū ipsi pa-
tres (q̄s prius cōtempserunt) legerūt, ociosi nō fuimus,
inuenimusq; eos sæpissime fuisse homīes, errasse, pugnā-
tia dixisse, dormitasse, vt hec etiā ouatio Latomiana sup
arenā nitat̄, ruitura simul atq; librū eius aggressus fuero.

Vltimo prægustum libelli sui propinat, propinator
vrbanissimus, & aliquot meos articulos opponi dicit
principiis fidei. Bibamus & nos post eū hunc elegantē
prægustū, videbis, quæ sint Louanii principia fidei. Pri-
mus est, Deus præcepit impossibilia, hunc sic tractat vir
honestus & rectus, vt respirationē neget mihi, etiā adie-
cta particula, Nobis, seu, citra gratiā dei, quā nō diffiteē
in meis libellis additam. Querimus autē, quod sit istud
tam rigidū & inclemens principiū fidei quod neget, no-
bis, id est, viribus nostris, citra gratiam, esse mandata
dei impossibilia. An Paulus? An Christus? An Mo-
ses hoc condidit? Non, sed decretellum quoddam hu-
manum, e Hieronymo sumptū, quod est huiusmodi.

Qui dixerit deum præcepisse impossilia, anathema sit. Hoc verbū hominis ambigū & obscurum, sic iactatur a Sophistis, vt omnibus sensibus clausis, nō nisi vociferentur, Anathema, anathema, anathema, vt eos furere ipsa voce iudices. Huic verbo humano cedere oportet et silere, quicquid scripturæ euentissimæ & clarissimæ, & copiosissimæ controuertunt, ne syllabā quidē gloriæ lucidantis, tam tenerū decretellum admittit, sed rigidissimū vt sonat, iactari, omniū auribus obtrudi, omnium cordibus inculcari oportet, periculo maximo fidei & cognoscendæ gratiæ dei, nulla causa, quā quia humanitus statutū, & Magistri nostri secundū ipsum iudicare solent tanquā regulam infallibilem. Nam liberū arbitriū non parū viriū ab hoc decretello concepit.

Deniq; hoc principiū fidei tam insolens est & ambiciosum ceu Romulus quidā, qui sociū suum, ac fratrem Remū non sinat cōmuni imperio regnare. Est enim & aliud decretū satis piū, iuxta hoc scandalū positū, quod sic habet, Qui dixerit nos posse mandata dei implere, absq; gratia dei anathema sit. Hoc infelix decretū, neminē habet qui iactet, extollat, inculcet, obtrudat, sed fratri suo (vt dixi) regnū cedere cogit. Hoc nō est principiū fidei, secundum hoc Magistri nostri nihil iudicant neq; damnant. Cur hoc? q̄a nimis est diuinū, & oīa ferme Magistrorū scripta huic aduersant. Insuper vide magistrorū nostrorū insignem æquitatem, cum non satis esset, latere hoc miserū decretū, adiecerunt, vt pingui glo

sa etiã euiscerarent, & extinguerent, dicentes, Mandata dei implentur dupliciter, vno modo secundũ substantiã factorum, alio modo secundũ intentionem præcipiẽtis. Hoc inuento effugio, hui quã pulchre eluserunt veritatem. Nam hinc gratia nõ opus esse duxerunt ad implenda mandata dei, sed ad implendã intentionem dei vltra mandata exactã. Scilicet deus iniquus exactor, nõ est cõtentus impleri mandata, sed exigit in gratia impleri vt gratia sit non gratia sed exactio quædam. Nempe legi dei satisfecit liberũ arbitriũ & deus in hoc non est cõtentus, quæ est sententia omniũ impiũssima & sacrilegissima. Sed (vt dixi) sic agitur cũ misero isto decreto. At illud prius, si velis industria pietatis sic moderari, vt impossibile etiã dupliciter caperetur vel in gratia vel extra gratiã. Hic manibus, ferro & igne obsistunt, necq; tãgere sinunt, sed vt vt sonat, nisi confitearis exclamant, Hæreticus, Hæreticus, Hæreticus, quia decreta patrum negat, nõ credit Ecclesiam sanctam, nõ tenet principia fidei. Obsecro quid hic facias aliud, quã genimina ista viperarũ, igni suo inextinguibili sinas parari? An dubitare potes, hunc sophisticũ cetum synagogam esse Sathanæ? Vide quã mihi obiectet vesica ista Latomiana cũ fiducia eiusmodi decretũ, & quã magistraliter nostraliterq; taceat illud alterũ. Nempe, qd' illudere auribus orbis voluerit, tantũ ne Louaniẽn impie egisse inuenirent.

Amplius vero, Huic impiaẽ & sacrilegæ glossæ vide quantũ tribuerint. Docent, per opera secundũ substantiã

tiam facti tantū effici posse, si ex totis naturalibus viribus fiant, vt deus illis necessario & infallibiliter gratiā largiā. Hoc est, facere, qđ in se est, cū Paulus & post eū August. tantis tonitruis insonēt, hominē sine gratia, per legē non nisi peiorē fieri. Quod lex irā operet, & intrauerit, vt abundaret peccatū, ita vt huius sentē. iæ sacrilegio vniuersum nouū testamentū euacuauerint, & eo nos in foelices nomine tenus, Christianos pduxerint, vt Christo prorsus nullo vsu sit opus, nisi vt doceat nos solum. Nā vt de fide informi, acquisita, generali & speciali, itidē principiis fidei illorū hic nugent, quid opus est referre factū tandē, vt & si impossibile sit mandata dei impleri sine gratia, quo ad intentionē præcipiētis, tamē in manu tua & prorsus facile est gratiā consequi, operibus secundū substantiā facti paratis, vt iā liberū arbitriū nō modo regnet in operibus substantiæ, sed in ipsa etiā intentione præcipiētis, hoc est, plane in ipsa gratia dei, nempe in manu eius est, gratiā venire vel nō venire. Hinc bona moralia, bona neutralia, & quid dicā: tot principia fidei isti habent, quot patrū dicta, quot Cōciliorū decreta, qđ Papæ placita, quot Magistrorū nostraliū sentimēta, vt mundū cernas periisse diluuiū quodā principiorū duntaxat fidei, tum quę putes erūt sequelæ & cōclusiones eorū. Et cū ista sit septies sacrilega Theologia recentiorū, vt nemo possit negare, adhuc audet os istud Louaniē, impurū & impudens, rostro porrecto, in orbem lallare. Eadē esse docta ab antiquis, quę a recentioribus istis, ad

huc pergit cōcordare vtrorūq; dicta & sentētiās, vt Chri-
stum cū Belial societ, & lucē cū tenebris confundat.

Videamus autē, quāta oracula scripturæ, huic scan-
dalo cedere coacta sint theatrum totum. Paulus Ro. viii.
Nā quod impossibile erat legi, in quo infirmabaſ per
carnē, deus miſit filiū suū in similitudinē carnis, pecca-
ti, & de peccato damnauit peccatum, vt iustificatio legis
impleret in nobis. Hic vides, vt aperto ore affirmet, fu-
iſſe legi impossibile, vt impleret in nobis iustificatio le-
gis, niſi & hic iustificationē legis, intentionē præcipien-
tis eſſe cogas. Quod ſi legi impossibile fuit, quæ in adiu-
toriū data eſt, quāto magis citra adiutoriū legis impossi-
bile, imo adeo impossibile fuit, vt adiutoriū legis magis
obſuerit. Dicit. n. in eo impossibili legē infirmatā, id eſt,
nō impletā, propter carnē peccati, aut & hic nō impletā
dicent ſecundū intentionē præcipiētis, at tum nō culpa car-
nis, per quā dicit nō impletā legem, ſed dei intendentis
eſt, qui nō contentus impletā eſſe, exigit gratiā, & ſic per
carnē lex bene firmat, ſed per intentionē præcipientis in-
firmat. O blasphemās voces & rabidas. Sed vt dixi, hāc
diuinā vocem Pauli oportuit inter blattas & cariem cō-
ticere, ne non regnaret decretū illud principium fidei.
Sic Act. xv. Per hunc vobis remiſſio peccatorum annū-
ciatur ab omnibus, quibus non potuiſtis in lege Moſi
iustificari, in hoc omnis qui credit iustificat. Nō habuit
Apoſtolus græce linguæ peritiā tantam, vt diceret, quibus
difficile fuit iustificari, vt impossibile aſſerere cogeretur?

Item Act. xv. Petrus dicit. Hoc est onus quod nec nos, nec patres nostri portare potuerunt. Quid dicis Petre? Non potuerunt portare? nonne portauerunt secundum substantiã facti? nonne circumcisi sunt, sacrificauerunt, & omnia illa seruauerunt? Tu, video, ignoras principia fidei & multis modis delyras a Louaniẽ Theologia. At dicet hic Latomus, de circumcissione loquitur Petrus, vt ex capitis principio patet. At non potuerunt portare circumcissionem? imo de lege Mosi loquitur. Sic. n. paulo ante scribitur. Surrexerunt autẽ quidã de hæresi pharisæorũ qui crediderant, dicentes, Oportet circumcidi eos, præcipue quoq; seruare legẽ Mosi. Ecce onus quod Petrus impossibile dicit. Quid autẽ definit tandẽ? sed per gratiam (inquit) domini nostri Iesu Christi, credimus saluari, quemadmodũ & illi. Et nõ habes Petre substantiã factorum, quæ portet onus & gratiam cogat adesse?

Omitto ea quæ ad Hebræos, nõ vno loco de impossibilitate ista loquitur. Christus quoq; Matt. xix. vbi dixisset facilius esse, vt Camelus transeat per foramen acus, quã vt diues intret in regnũ coelorum. Et discipuli stupentes, impossibilem esse salutẽ, dicerent. Et quis potest saluus fieri? Ipse ignarus huius principii fidei, nõ negauit imo affirmauit impossibile istud salutis, nec mutauit in difficile. Sed sic ait, Impossibile est apud homines, sed apud deũ omnia sunt possibilis, hoc em̃ non tantũ de diuite dixit, sed ad illud respondit, Quis potest saluus fieri? Proinde cũ in nouo testamento proprie regnare deũ

A D V E R S V S L A T O M V M.

beat ministeriū spiritus, id est, prædicatio gratiæ, vt
Apostolus ait, optandū fuit, vt hoc verbū aut Hierony.
nunquā dixisset, aut in tenebris sepultū mansisset. Chri-
stianis em̄ non cōuenit nisi gloriā dei prædicare & con-
fiteri, id est, nostrā impossibilitatē & dei possibilitatē, vt
Christus hic dicit, omniaq; scandala submouenda sunt,
quæ lib. arb. erigere aut inflare possent, quale est hoc de-
cretellū vel inter prima, vt pura gratiæ dei, & nostræ mi-
seriæ cognitio custodiretur.

Sed mouit forte hominē, quod dixi, nō om̄ia dei mā-
data, etiā in gratia, plene impleri in hac vita. Quæ non
mea, sed Aug. sententia est. i. retra. xix. de qua infra vide-
bimus. Sed qui dixi nō fieri, nō negaui posse fieri, & so-
phista iste magnificus nō tantū de logica sua didicit, vt
sciret, aliud esse nō fieri, aliud nō posse fieri. Ego dixi, nō
fit, ille infert ergo dixisti, non potest fieri. Quis dubitat,
deū posse tantā gratiā alicui dare, vt plene impleat, sicut
de Beata virgine sentimus: licet id nō faciat omnibus.
Quod si decretellū huic repugnat, abeat in malam crucem
& sit anathema. Sed & alio suo vitio hic laborat q̄ nūq;
nō laborant sophistæ, quod est petitio principii, quod
est viciolissimū disputandi genus, in quo & totus hic li-
ber Latomi sophisticat̄. Perpetua scilicet est insania so-
phistarū, vt id quod ante omnia eis probandū demon-
strandūq; est, arripiāt & præsupponāt, tanq; principiū
fidei infallibile, vt hoc loco. Quod implere dei mandata
plene, significet id, quod est mandatis dei satisfacere per

D

omnia, vt ignosci nihil sit opus, imprimis fuit Latomo demonstrandū. Nā hoc Aug. & ego negamus & scriptura negat. At ipse nihil moratus, proruit securus quasi principiū indemonstrabile fidei habeat, & dum gladio spiritus sese vastare omnia credit, ridiculus culmis & stipulis opinionis suæ corā nobis ludit. Nam nec decretellum eius hanc sententiā habet, cū nos dicamus omnia dei mandata impleri, nō operantibus plene nobis, sed ignoscente copiose gratia dei. Hic nihil impossibile, imo plenissima omnia, & melius dicimus, q̄ si sine misericordia ignoscēte, solis operibus impleri oīa assereremus. Et probandū illi (vt dixi) fuit, suū impossibile, id significare, qđ ipse cogitat, sed & ipsi cōfitem̄ in hac vita, nulli gratiā cōsumatā dari, sed semp̄ augeri, cū tamē gratia nō det̄, nisi ad implēda dei mādata, & hinc sequat̄, tantū nō impleri ea, quantū nō consumat̄ gratia, sed quia Magistri nostrales hoc dicunt, ideo nō est damnabile, Si Lutherus diceret, error esset.

Alius articulus, Peccatū post baptismū remanet. Hūc arti. dānat autoritate Greg. quē ego probauī autoritate Pauli Ro. vii. sed principiū ille petitor viciosus illic peccatū nō peccatū, sed infirmitatē exponit, quasi euicerit sic exponendū esse, aut quasi Paulus ignorarit qbus verbis loqui oportuerit, aut mihi nō liceat illius verbis vti. Videamus Gregorii p̄bationē. ait, Christus dicit, Qui lotus est, mundus est totus, Nihil ergo remanet de peccati sui cōtagiōe, quē totū mūdū fateť, ipsi q̄ redemit, Latomi

oscitantia p̄tereo, q̄ se p̄derare nō numerare, p̄misit testimonia, id est, sophistica strophā loquēdo nō p̄derare sed numerare voluit. Cū Greg. ex postulo. Dic Gregori, vbi Ch̄rus hoc dicit, qđ tu dicis? Nōne verba Ch̄ri suo textu afferre debebas? Tu dicis, Qui lotus est mūdus est totus, Christus vero sic dicit, Qui lotus est non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mūdus totus. Vnde ista immūdia pedū post lotionē? Nōne totū mūdū sic asserit vt tñ lauari pedes opus habeat? Quid est hoc aliud q̄ peccatū in baptismo totū ignosci, & tamē reliquū esse, vt & Paulus dicit Ro. vii? Tota vita pedes lauant, etiā iis qui totū mundi sunt, sicut dicit, Debetis alter alterius lauare pedes. Nōne hic locus, p̄ me cōtra Latomū facit? omnia peccata sunt abluta & reliquū est lauandū. Stat clara sentētia. Quō ergo oīa abluta, nisi quia p̄ gratiā remissa & indulta? Quō lauandū, nisi quia vere in natura sua reliquū est? De iis postea, nā hic Latomo fiducia tollenda fuit, vt videret, patres nōnūquā fuisse hoīes, deinde & viciosissimū disputādi sui morē agnosceret, quē dixi, petitionē principii, Qui prius p̄bare debuit, totū esse mūdū id esse, qđ nihil reliquū peccati baptismo. Nec Greg. verba id cogūt, aut si cogūt, negāda sunt, at ipsi patrū verbis intruso suo sentimēto, p̄deūt sicut asinus sub pelle leonis, facturi nobis principia fidei, nō ex patrū sentētia, sed ex sua p̄pria, verbis patrū imposta, subdoli isti opariū.

Tertius, Nō omnia mortalia esse sacerdoti cōsitenda. Hunc dānatū dicit generali Cōcilio, ergo est damnatus,

tenet cōsequētia, a Latomo ad suū sapientē. Quā autem scripturā pro se habent? Conciliū. ¶ si Conciliū sine scriptura valet, & satis est infultos & rasos illic congregari. Cur nō lignea & lapidea signa e templis congregamus, & impositis mitris & infulis, dicamus illic Conciliū esse generale? Nōne vitiosissimū est, Concilium sine verbo dei agere aut statuere? Verū ego nunc amplius dico, & nego confessionē exigendam esse in totū, edito in hoc ipsum vernaculo libro, facturus idē latino, vbi tempus fauerit. Traditiones, n. hominū abolendę sunt de Ecclesia, quas & Latomus p homines tolli posse affirmat in suo dialogo, at ista cōfessio aliud non est, quā tyrannica exactio pontificū, nullis radicibus scripturæ nixa.

Ultimus, Omne opus bonū in sanctis viatoribus esse peccatū. Hui quā absurdū hunc facit, & videt tanto viro directe contra illud symboli, Qui bona egerūt, ibunt in vitā aeternā. Hic vero triumphat serio, vt pudendū esse iactet, rationē ab eis petere in huiusmodi. Denicq; minatur etiā ferox ille, ne qs mihi se sociū faciat. Sic & Iudæi corā Pilato, Si nō esset hic malefactor, nō tibi tradidissemus eum. Vere stulti & pudendi mortales, q Magistris nostralibus Louaniēn, nō solo nutu crediderunt, quasi ii sint, qui aut male velle, aut errare possint, sicut cæteri hominū, præsertim cū & Bullarū Episcopus eorū factum cōprobauit, Bulla scilicet bullas. Sed vide nequitia hominis, qui nusquā nō interpretatur peccatū (de quo ego in opere bono loquor) esse illud quod damnabile vocant,

A D V E R S V S L A T O M V M.

hocem solū est cōtra illud, Qui bona egerūt ibunt in vi-
tā æternam. Nā ipsimet cōcedunt, opus bonū in quo ve-
niale sit peccatū, non esse cōtra symbolū illud. Iam etiā
hoc asserunt qđ Gerson dicit, Nullū veniale peccatum
esse natura veniale, & plures gratias dei priuatiuas quā
positiuas esse, sola autē misericordia dei esse veniale. Et
quod mireris Latomus primū nō negat, in omni opere
bono esse posse peccatū veniale, vtpote negligentia, & ta-
men nō est absurdum illis sic posuisse peccatū in opere
bono, nec est cōtra symbolum, nulla causa, quā quia ego
nō dixi, & illi dixerunt. Sed & hoc infra eos cogam &
forte proni cōcedunt, Incertū esse, an vllum opus sit om-
niū hominū, quantūlibet bonū, sine peccato, neq; enim
hominū vllum cogent, hoc de suo opere bono affirma-
re. Et ecce, quod incertū est, tamē esse potest, & forte ita
est etiā eorū sententia, ab alio dictū, absurdum & cōtra
symbolū est, vt nihil absurdius dici velint. Nā hoc incer-
tum cogit eos oppositū non asserere, quare nec propo-
sitū negare aut damnare. Nā quæ inducit dicta patrū, pe-
titor principii eo trahit omnia, quo nō probat illa perti-
nere, scilicet qđ nullum sit in opere peccatū, quantūlibet
illi dicant esse bona, nō damnare &c. Nihil em̄ horum
& ego nego. Sed breuiter hęc præfationē Latomi lector
vice *εἰκόνας* sophisticę habeas. Hic. n. vides sophisticę ima-
ginē egregie descriptā. Quę est, vultu & verbis modestiā
simulare, cæterū tanto fastu, arrogātia, superbia, mali-
tia, nequitia, temeritate, supercilio, inscitia, hebetudine
tumere, vt nihil supra.

D iij.

PRIMVS ARTICVLVS A LATOMO PE-
titus est iste.

Lutheri Assertio OMNE opus bonum est peccatum.

Primo infert incōuenientia, secūdo opponit cōtraria, ter-
tio dissoluit mea fundamenta. sic. n. ipse partiē, Ego re-
ducturus Sennacherib istum in terrā suam, a nouissimo
incipiam, mea primū defensusus.

Nobilissimū Isaiaē. lxxiiii. locū, vbi dicitur. Et facti su-
mus immundi omnes nos, & vniuersæ iustitiæ nostræ,
quasi pannus menstruatae. mihi ablaturus, sic tractat, vt
nec sibi nec mihi prodesse possit, cū incertū faciat, de qui-
bus sit intelligendus, recitans esse qui de Assyriaca, alios
qui de Babylonica, alios qui de Romana Iudæorū cap-
tiuitate intelligāt. Ipse tñ postremos cū Hieron. & Lyra
sequit, tandē quarto, si etiā fidelibus aptandus detur, ad
Synecdochen cōfugit, volens omnes iustitias esse id qd'
aliquas iustitias, tropo scripturæ frequenti. Ita dū nihil
certi affert, & Hierony. autoritas nō sit satis, quippe qui
soleat ferme aliorum sententias in cōmentariis recitare,
vt scribit ad August. in medio suspensa relinquitur sen-
tentia. Et hoc primo sit responsum omnibus quæ super
hanc sententiā ædificat, infert & firmat. Certis enī pug-
nandū est. Igitur sit ista autoritas Latomo incerta & in-
utilis contra me. Mihi conandum deinceps est, vt certa
& potens sit in eum, ac primo de captiuitate Iudæorum
& in persona captiuorum dici consentio & probo, non
de Assyriaca, quia per eam ciuitas Hierusalem non est

A D V E R S V S L A T O M V M.

vastata, nec tribus Iuda capta, quemadmodum hoc loco plorat propheta. Quod si ostendere potero, nec de Romana intelligendum, euici necessario de Babylonica intelligendum esse. Primo locum ipsum videamus.

Occurristi letanti & facienti iustitiam, in viis tuis recordabuntur tui. Ecce tu iratus es & peccauimus, in ipsis fuimus semper & saluabimur, Et facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ, Et cecidimus quasi foliū, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos, Nō est qui inuocet nomen tuū, qui consurgat & teneat te, abscondisti faciē tuā a nobis & allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. Et nunc domine, pater noster es tu, nos lutum & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris domine satis, & ne memineris vltra iniquitatis nostræ. Ecce, respice, populus tuus omnes nos, Ciuitas sancti tui facta est deserta. Sion deserta facta est, Hierusalem desolata est, Domus sanctificationis nostræ & gloriæ nostræ, vbi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustionē ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. Nunquid super his continebis te domine, tacebis & affliges nos vehementer?

Latomus quidem robustissimus saltator, fortiter transiit murum quæ suæ sententiæ occurrebat in verbo, Et saluabimur, quod de Iudeis istis reprobis intelligi nō potest, sed absque dubio in persona electorum dicitur & fidelium. Deinde illud, Occurristi letanti attingens, vbi dixisset, quæ est iste

qui facit iustitiã cui lætanti occurrit dominus, si hoc verbũ, vt vult M. de quocũq; fideli quocunq; tẽpore intelligit, mox obticuit, quasi calculũ momordisset, vt nescias quid quærat, metuens forte ne in scelix fieret interpret.

Latomus cũ suis dicit hæc dici in persona eorũ, qui ad Hierusalem & templũ spectent, quod optant reparari, q̄ sacrificare & laudare deũ, sicut patres sui possint. Hoc verũ affirmo, nõ quia illi dicũt qbus nihil credo, sed q̄a textus qui eos coegit & me cogit, alioqui cur tanta copia querelam auget, & ciuitatis vastitatẽ tanta diligẽtia corã deo exponeret, nisi hoc peteret, vt deus misertus eam repararet? vulnus detegit medico, vtiq; sanari petens. Deniq; vbi dixisset, Et omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. adiecit. Nunquid super his continebis te domine? Quid est nõ continebis? nisi ne sinas ita iacere. Si. n. nunquã repararet, vere cõtineret sese super iis semel vastatis. Est ne igit certũ ac clarissimũ, his verbis, pro reparanda Hierusalem & tẽplo orari & gemit; alioq non video cur sic allegaret, inculcaret & aggrauaret & exaggeraret. Sic oportet cum Sophistis pertinacibus etiã de per se notis dubitare, donec certa fiant.

Consequens est, talem peti istis gemitibus & verbis, quæ possit reparari. Spiritus. n. sanctus nõ est tam stultus, vt suggerat petere impossibilia manifesta. At iam definitũ erat, post Christum neq; in monte neq; in Hierusalem, sed in spiritu & veritate adorandũ esse deum, vt Christus Iohan. iiii. dicit, quod mysteriũ futurũ, & spi

ritus Isaïæ ita notū fecit, vt alius post Dauid nullus tam clare cognouerit & prædixerit. Simul Haggei secundo, Domus ista nouissima prædicta est. Et Daniel desolationem statutā vsq; in finem post Christū venturā præuidit, vt impossibile sit eam reparari, vt Iudæi expectant. Quare ista deploratio & imploratio non potest competere temporibus post Christum, sed Babylonicæ captiuitatis tantū, vbi & spes & desiderium & oratio pro reparanda ciuitate, recte spiritui tribuitur.

Hoc etiā obseruandū est, ne blasphemiam tribuamus spiritui sancto, quasi in persona impiorū & blasphemantium aliquādo sit locutus. Diffinitū est psal. c. viii. Orationem Iudæorū Romanæ captiuitatis fore peccatum & abominabilem. Deinde Christus psal. xv. nomina eorū nō memoraturū sese dicit per labia sua. Quomodo ergo in psona blasphemantium blasphemias eorū exponet coram deo spiritus Isaïæ, cū tanta humilitate, tam pia confessione, tam sincero corde & studio? Oportet enim et eius orationē esse peccatū & blasphemiam. Hoc bene habet scriptura, qd spiritus de impiis & pro impiis oret p sanctos, sed in persona eorū nunquā. Spiritus est corporis Christi & in sanctis adiuuat infirmitatē eorū, & gemit & postulat pro eis. Qualem esse hanc orationē Isaïæ quis non palpat etiam? Sic Christus fleuit super Hierusalem, sed nō in persona Hierusalem. Paulus etiam pro Iudæis, sed non in persona Iudæorum. At hic Isaïas sese personā facit eorū cū quibus & pro quibus orat. Igitur

E

cum periculum sit asserere quod in scripturis exemplū non habet, id solum asserere oportet, quod illa habet cōfiteamur, quod spiritus corporis Christi, nuncq̄ in aliena, quæ est corporis diabolici, sed semper in sui corporis persona loquat̄, operetur, viuat & maneat. Non potest, laudans deū, personā gerere blasphemantis deum, cum is qui personā gerit & is cuius personā gerit, oporteat in verbo, sensu & voto saltē cōuenire, si nō possunt in viribus & operibus. At istis Iudæis & spiritui dei implacabilis dissensio est, qui tamen si per Isaiam in persona eorū locutus esset, vsq̄ hodie itidē & multo magis loqueretur, cum extent eius verba, & occasio præsentissima vehementissime vrgeat, nec possumus negare, quin spiritus verba sint, cū in sacro Canone sint. Quod si spiritus sunt, pia & fidelia & sancta sunt, quæ personæ Iudæorū (vt vides) minie omniū cōueniūt. Si recitaret tantū verba impiorū, posset eorū sentētia tolerari, sed orare & agere in p̄sona eorū, hoc ferri nō pōt. Recitat apd' Isaiā verba sup̄bæ Babylonis, & Assur & Sennacherib, recitat apud Ezech. verba draconis magni in flumīe & multorū aliorū, Sed p̄sonā nunquā gerit nisi piorū & suorū.

Ad hæc clare dicit in textu, Ecce respice, populus tuus oēs nos. An nescimus qd sit esse populū dei? Isti Iudæi iā populus nō sunt, sicut in Osea dicit. Voca nomē eius Nō populus meus, quia vos nō eritis populus meus, & ego nō ero vester deus. Et iterū, Et tu dñe, pater noster tu, nos lutū, tu fictor noster, & opus manū tuarū oēs

nos. Nunquid Iudæi iam filii sunt ac non potius inimici? Nunquid lutum fictoris, qui nolunt fingi, non. n. agnoscunt fictorem? Nunquid opus manuum eius, ac non potius iam opus Satanæ? Nec valet hic cauillu, quod patrem, fictorem, factorem generali nomine appellare dicunt. In spiritu loquitur, propheta & verba ex affectu spiritus procedunt, in quo non nisi filiorum deus pater est, qui fideles sunt, sicut & in oratione dominica, patrem in spiritu adoramus. Quare nomen patris extra spiritum, praesertim nouo testamento non audit, quod tamen maxime debuit, si ista in persona Iudaeorum dicerentur, cum iam (ut dixi) & occasio urgeat, & verba adhuc supersint.

His arbitror satis liquidum fieri, in persona infidelis populi haec dici non posse, quod & amplius liquebit ubi intellectum eorum viderimus.

Iam quod contendit, eiusmodi locutiones vniuersales in scripturis plerumque, particulari intelligentia habere, ut est illud. Omnes quae sunt, cum Titus & multi alii non fuerint tales, ita hic, Omnes iustitias dici immundas, vult intelligi aliquas aliquorum. Aut Latomum hic malitia & inuidia excecat, aut insigniter stupidus est non modo, quod ineptis exemplis ludat, sed quod & temere figuram hanc torquet. Si sic licet pro mera libidine, nulla adducta ratione, figuris ludere, quod obstat, quod minus omnia induant novas intelligentias? dicam & ego. Quod psalmi. i. Omne quod faciet, prosperabit, possit sic intelligi, id est, aliquod prosperabit. Et. ii. Beati omnes qui confidunt in eo, id est, aliqui qui confidunt in eo. Psalmi. v. Perdes omnes qui loquuntur mendacium, id est, aliquos. Et quae rogo ludibria in

scripturis hinc ducentur? Non erat Latomi tanti Theologi officiū, asserere, quid possit sic dici, sed quid debeat sic dici. Nō quaeritur quid possit libido nugandi, sed qd debeat praestare religio interpretandi, praesertim cū tanta bucca sese iactarit, nō numeraturū sed ponderaturum testimonia scripturarū, & conuicturū male citantē Lutherum. Est hoc ponderare testimonia? est hoc cōvince-
re male citantem? dicere duntaxat. Ego possum sic & sic intelligere? Nōne hoc vitio reos hactenus egi Sophistas istos, quod possint omnia sic & sic intelligere, nunquā autē vt debent velint intelligere? Hoc non est confutare aduersariū, sed confundere diuinas scripturas.

Deinde qui huius figuræ tam viuaciter memor est, hoc loco quomodo tam crassum stertit in sequenti vbi dicitur, Non est qui inuocet nomen tuū, qui surgat & teneat te? Nō potuit & hic particularem facere, id est, aliq & multi nō inuocant nomen tuū? quo caueret, ne insulsi-
simum & ineptissimū excursus cogere-
tur facere, probaturus quā nunquā defuerint inuocantes nomen domini per omnia secula. An in negatiuis non habet ista figura locū? An nō Isaiæ. lvii. videbitur posita? Iustus perit & nō est qui recogitet in corde suo, & viri misericordiæ colligunt & non est qui intelligat? Num Isaias non intelligebat, qui hæc ipsa dicebat? An soli Latomo licet vbi vbi voluerit figurā facere, vbi non libet, nullam facere? scilicet sentiebat homo prudens, quod illud citra figuram dictū (omnes iustitiæ pollutæ) contra sese con-

eluderet, ideo fuit eludendū. rursum illud, Nō est qui inuocet sub figura dictū, nō concluderet contra Lutherū, ideo fuit ei detrahendū. Nec interim cogitabat vir tāus quā hac libidine & temeritate copiā versuræ aduersario faceret. Eadē em̄ autoritate permutabo & ego ista duo figurata, vt nunc simul, nunc alterutrū, sint figurata & nō figurata. Iste autē est modus tractandæ scripturæ:

Rursum, Egregius Theologus illud, Omnes iustitiæ nostræ pollutæ, quod fidelibus figuratū tribuerat, tandē sine figura tribuit Iudæis vltimo vastatis, de quibus hunc locū interpretant̄, vt habeant, quorū iustitias omnes citra figurā pollutas asseuerare possint. Ita Latomus sibi licentiā in diuinis literis arrogat libidinandi, etiam dum seria ducit, & pro fide cōtra pessimū hæreticū pugnat. Si essem hæreticus (quod auertat Christus) & has laruas in me cernerem instrui, sententiā meā firmarem, & omnia illorū suspecta haberem ex illa ipsa inconstantiā & nugacitate. Neq̄. n. seria nec vera eos crederem tenere, quāto magis nūc ea etiā damno & detestor.

Age tamen, valeat ista Louaniensis & noua theologisandi ratio, & vno verbo omnia Latomi subito subuerto & mox vicero. Quoties. n. inductis autoritatibus cauillatur, opus bonū non esse peccatū, diuertam ad istud effugiū synecdoches & dicam, opus bonū intelligit̄ particulariter bonū, similiter & peccatū particulariter peccatū. Sic. n. ipse aliquas aliquorū iustitias non bene factas synecdo. hisat. Quid erit tum facilius mea victoria his

armis aduersarii ipsius parta? Ecce hoc est Louanialiter & Latomialiter sensum scripturæ e filo consequentia & circumstantia verborū ducere, quos tamen parricidium est truncos stipites appellare.

Faceſſat ergo iſta Louanitas & vera vanitas. Et Au-
guſtini ſentētia quæ ipſius veritatis & cōmunis omniū
ſenſus eſt, nobis hic ſupponat. Figura nihil pbat, quod
licet de ſacris rerū figuris dixerit nihil minus etiā grāma-
ticis verborū figuris aptari comode pōt. In nulla enim
ſcriptura nedū diuina, figuras captare licet, pro mera li-
bidine, ſed vitari debēt & ſimplici puræ, primarięq; ver-
borū ſignificationi nitendū eſt, donec ipſa circumſtātia
aut euidens abſurditas cogat figuram agnoſcere, alioqui
quæ erit Babylonia linguarū & verborū in mūdo? tum
præſtaret mutos eſſe quā eloquētes, exemplis craſſis mō-
ſtremus, quia increſſati ſunt nimium Magiſtri noſtri
Louanieñ. Quando poeta dicit, Nascetur pulchra troia-
nus origine Cæſar, ſi hic figurā captes, vt Cæſarem pro
Cæſaribus dictum velis, potes hoc pro libidine tua, ſed
nunquid grāmaticis perſuadebis? Rurſus illo, Tu po-
pulos regere imperio Romane memento, potes ſine fi-
gura vnicū ciuē Romanū iactare, ſed grāmatici quid di-
cent? Sic pſal. xv. Notas mihi feciſti vias vitæ, potes tuo
cerebro dicere, vias terrenas intelligi, quas corporalibus
pedibus calcamus, ſed errorē ſimul pro via ſequeris. Et
quid opus pluribus? plena fatemur omnia figuris, ſed in
quibus obſeruandis opus ſit iudicio, quod tamen nulla

certa regula formari satis potest, quãq̃ ego adhuc nullũ exemplũ huius figure reperi, in signis illis vniuersalibus vt Latomus hic fingit. Duo ista habemus, quæ nos dirigant, Absurditatem rerum & circumstantiã verborũ. Quod. n. gladius femoris psal. xliiii. & duo gladii discipulorũ Luce. xx. non ferrũ significant, circumstantia verborũ fortius probat quã absurditas, quanq̃ & hæc valet. Rursum q̃ relinquens vxorem centuplũ accipiat in hac vita, ipsa absurditas rerum, non de relinquendo & recipiendo corporaliter intelligi cogit.

Ita Latomo meo in præsentĩ nõ sufficit dicere, potest hoc figurate intelligi, omnes pro aliquibus, non patior figuram, quã diu non docuerit absurditatem, aut circumstantiæ necessitatem, sed vrgebo eum, vt simplici propria & primaria significatione, debeat intelligere, omnes iustitias nostras esse immundas, debet inquã hoc, quia nulla absurditas huic cõtraria in scripturis reperitur. Et sic stat autoritas ista adhuc inuicta, & ridet Latomianos conatus, & præproperam iactantiam, probatq̃, Quod omnis iusticia est immunda, omne opus bonũ peccatũ. Quãuis miror eum sui effugii hic oblitum, quo in omnibus aliis vtitur, poterat em̃ & hic dicere, immunditiã esse aliud nihil quã impfectionẽ, sicut in vocabulo viciũ & peccatũ facit, autoritate qua solẽt, rebus substantias & vocabulis significationes affingere, prout visum fuerit. Sed sperabat heros magnanimus aliquãdo e spectatiore victoria illustris fieri, quã p̃ effugia reliqua factus est.

Accedit ad hæc, ne figura ista locum hic habeat & alia ratio. Quod regulare sit in scripturis, vbi simpliciter & perfectis, vniuersalem absq; omni scrupulo exclusa Synecdoche seu particularitate (vt sic dicam) statuit, non contenta est, posuisse vniuersalem & affirmatiuã, adiicit & vniuersalem & negatiuam. Quale est illud Ro. iiii. ex xiii. p salmo. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt, nō est intelligens nec requirens deum, nō est qui faciat bonū. Quo loco Paulus hanc regulã seruat & cōfirmat, concludens simpliciter omnes Iudæos & Græcos, hoc est, omnes filios hominū sub peccato. Nisi, n. hic exclusa esset synecdoche, tota Apostoli disputatio illic rueret, & nihil pro gratiæ necessitate, quã intendit, cōcluderet. Tale & illud eiusdē e psal. xxxi. Beati quorū remissæ sunt iniquitates, quorū tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputauit dominus peccatū, nec est in spiritu eius dolus. Ecce vt plena & rotunda remissio exprimeret, nō satis erat dixisse, esse remissa & tecta affirmatiue, sed & computari non esse in spiritu dolum addit. Hoc modo Tren. ii. Precipitauit dominus & nō pepercit omnia speciosa Iacob, vt nihil scilicet speciosum relictū ostendat. Et psal. xxvii. Destrues eos & nō ædificabis eos, ne partim eos destrui intelligas. Est quidē synecdoche dulcissima & necessaria figura & charitatis misericordiæq; dei symbolū, vt dū percutere aliquando dicitur aut vastare, nō penitus delere aut omnes percutere intelligat, totum enim tangit, quādo partē eius tangit.

ADVERSUS LATOMVM.

Ita & hoc loco Isaias, multas affirmatiuas & negatiuas eadem regula componit dicens, Et facti sumus immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatae vniuersae iustitiae nostrae. Et cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostrae quasi ventus abstulerunt nos. sequuntur negatiuae, Non est qui inuocet nomen tuum, nec qui surgat, nec qui teneat te. Scilicet, a deo sunt omnes iustitiae pollutae, vt prorsus nullius apud te valeat, qua tenearis in hac ira tua. Quare Latomi figmentum friuolum hic funditus euertitur.

Haec autem dico, non quod Latomo concesserim esse figuram Synecdochen, in locis ab ipso prolatis, sed quod figuram hanc in scripturis frequentem esse confitear. Et videat sophista, quae leuibus stipulis, quantam rupem oppugnet. Quod non vno modo suae eniae superari facile possint. Nam ego non memini vlllo scripturae loco, in vniuersalibus locutionibus synecdochen vidisse. Quae autem Latomus affert, ipse cogit synecdochen habere, cum nihil habeant minus. Denique ipsemet seipsum confutat, dum dicit, verba huiusmodi debere contrahi ad suam materiam, vt illud Isaias, vt disperdat omnem terram, non vtiq; orbem terrarum, sed terram Babylonis. Ita in Euangelio Lucae. ii. describitur orbis vniuersus, non vtiq; totus orbis terrarum, sed orbis Romani imperii. Et tenebrae factae sunt super vniuersam terram, quod putant de sola Iudaeorum terra dici, cum earum tenebrarum Romani scriptores non meminerint, praeter fabulosum illum Dionysium in Heliopoli, cuius Epistola extat, nisi

mirū efficta meo iudicio. Insuper vniuersas iustitias im-
 mundas ad populū Romanæ captiuitatis trahit absq̃
 synecdoche. Sic locus iste, Omne caput merens &c. Du-
 plici causa nō habet synecdochen, Primo, quia vniuersa
 lis, deinde, qđ negatiua addit̃, Nō est in eo sanitas &c.
 Et vt Paulus Rom. ix. exponit ad Iudæos istos pertinet,
 post Christum relictos, In quibus vere omne caput me-
 rens & non est in eo sanitas, sed & Christi tempore iam
 tales erant. Loquitur. n. in eos, qui extra Christum tunc
 fuerunt & permanserūt. Ita illud Hier. Omnes student
 auaritiæ, a minimo vsq̃ ad maximum, certe ad corpus
 auaritiæ pertinet, exclusis piis. Sicut & illud Pauli. Om-
 nes quæ sua sunt quærunt, ad suā materiam & obiectū
 pertinet. Alioqui cū Paulus Ro. iii. Omnes homines sub
 peccato cōcludat. Et Ro. iii. omnes gloria dei vacuos esse
 dicit, seipsum quoq̃ Abrahā & oēs piros inuoluisset, sed
 loquebat̃ in eos qui sine fide vera agebāt. Itaq̃, vt dixi,
 ineptis exemplis ludit Latomus, mala cōscientia erroris
 vexatus, cupiens euadere & nō potens. Euidens. n. argu-
 mentū est, eum esse veritate inuicta conuictum, qui tot
 miser diuerticula & tam anxie quærit, O veritatis con-
 scientia non sic trepidat aut variat. Sero ista quæruntur
 remedia miseri sophistæ.

Hic autē est figura Synecdoche in Euangelio, Sic erit
 filius hominis tribus diebus & tribus noctibus in corde
 terræ. Et similiter latrones qui crucifixi erant cū eo blas-
 phemabant eum. Et euidentissime psal. lxxvii. Et tenta-

uerunt deum vt peterent escas animabus suis. hoc in vituperiū dicitur, quasi totius populi Israel. Contra psal. c.iiii. Petierunt & venit coturnix &c. hoc in laudem dicitur, sed vtruncq; per synecdochen, totū pro parte, præ cæteris autē in Prophetis late regnat ea figura. At hoc loco nō sic potest Isaiaē verbum ad alios contrahi, quia sese inuoluit, non ad alios loquitur, sicut fit in prædictis locis, sed prosopopeiam loquentiū de seipsis facit, dicens omnes nos, vniuersæ nostræ iustitiæ. Non dicit, illi, aut vos &c. Sed nunc superest, quomodo ista fidelibus tribui possint. Et credo nō esse necessariū probare eos fuisse fideles & pios, cum ad vocem Hieremię obedientes deo sese traderent in captiuitatem, alii sponte, alii tandē coacte. Nā Christi & Apostolorū caro adhuc in illis erat, ob quā solam, possumus eos dicere fuisse pios & fideles, quādo suæ carnis linea merito credat per totū genus humanū vsq; in virginem matrem, sanctū & electū semen fuisse. Dicam igitur prius summatim, postea textum.

Ego docui opera nostra bona esse talia, quæ iudiciū dei ferre non possint, iuxta illud Psal. c. i. Non intres in iudiciū cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Cum autē iudiciū eius sit verax & iustum, non damnat opera, quæ prorsus sunt inculpabilia, nulli enim facit iniuriam, sed sicut scriptum est, Reddit vnicuiq; secundū opera sua, ideo sequi bona nostra non esse bona, nisi regnante super nos misericordia eius quæ ignoscat, esse vero mala intentato super nos

iudicio eius quod reddit vnicuique. Hæc est via docendi timoris & spei in deũ. Hanc sapientiã pietatis calumniatores mei damnãt, & sua opera inflant, homines timore dei & spe spoliant, & superbos reddunt pestilentibus suis doctrinis, fingentes opus bonum, laude, premio, gloria dignũ, vt hic etiam Latomus latrat.

Eam sententiã & hoc Isaiæ loco firmaui, & recte, quãtũ adhuc intelligo, imo nunc firmius quã ante ludibriũ Latomi stat pro me. Vult. n. Isaias irascẽte deo & in captiuitate vastitatem trudente populũ, deũ iã nõ secundũ misericordiã sed secundũ iudiciũ imo iram cũ eis agere. in quo iudicio & si sint pii & iusti viri, quorum iustitia extra iudiciũ, munda esse poterat sub regno misericordiæ, nũc adeo nihil prodest illis, vt similes sint nouissimis & immundissimis peccatoribus. Non. n. agnoscit eos dñs in isto furore, sed simul tradit iustũ & impium. Nec finit se teneri, quo quid aliud facit, quã q̄ eos q̄ iusti sunt, sic habet & sic apparere facit, ac si iusti non essent. In quo tamẽ iudicio, quia iuste iudicat & vere, necessariũ est simul eos esse iustos & tamen immundos. Et ita ostendit quã nullus in sua iustitia sed sola misericordia eius niti debeat. Hoc sensu & Iob. ix. loquitũ. Vnũ locutus sum, Innocentẽ & impiũ ipse consumit. Neq̄. n. de ficto innocente loquitũ, & tamẽ consumit eũ nõ iniuste. Ita & Isaias, hic vere iustos & mundos intelligit. Nõ enim spiritus in spiritu piorũ de fictis, iustis, seu in ficto iustorũ persona loquitũ. Verissima est iustitia & tamen velut im-

munda, quod patit̄ omnia eorū quæ immūdi patiunt̄, nō innocenter apud iustum deum, licet innocenter corā hominibus & in conscientia nostra.

Hoc sensu & psal. xliii. vbi plurima mala perpessi dicunt, Hæc omnia venerūt super nos & inique non egimus in testamento tuo, Nec recessit retro cor nostrū, nec declinauerunt semitæ nostræ a via tua. Hoc est, quod in Hieremia dicit. xlviii. Ecce quibus nō erat iudiciū vt biberent calicē, bibentes bibent, & tu innocens relinqueris. Non eris innocens, sed bibens bibes. Quomodo nō erat illis iudiciū, & tamē bibūt? scilicet in cōscientia sua & corā hominibus, sicut Iob fuit, quē itidem testat̄ dominus innocentē, cū ille c. ix. longe aliter dicat, alioqui deus iustus non afflixisset eos. Nā rursus Hiere. xxxi. dicit, Castigabo te in iudicio, vt nō videaris tibi innoxius. Omnes ergo corā eo peccamus si iudicet, & perimus si irascat̄, qui tamē si misericordia nos operiat, innocentes & pii sumus, tam coram eo quā omni creatura. Hoc est quod Isaias hic dicit.

Vbi sciendū, q̄ ille faciens iustitiā hoc loco non eum significat, qui agit iuste, qualis psal. xiiii. est, Qui operat̄ iustitiā. Quales iustitias hic omnes immūdas vocat, sed eum qui factor est iustitiæ, id est, autor, vt sit iustitia in diebus suis. Sicut Hiere. xxiii. Regnabit rex & sapiens erit, & faciet iudiciū & iusticiam in terra. Et psal. c. xviii. Feci iudiciū & iusticiā. Prospera. n. sunt & leta tempora, quādo factores iustitiæ sunt, quos tamen simul esse ope

rarios iustitiæ necesse est. Et locus iste totus hoc plorat,
& si sint boni & iusti, in tēpore isto iræ, tamē iustitiam
erigere nō possunt, qua ira dei sedaret & teneret, sed ipsi
vna cū impiis cōsumunt, iustitia eorū nihili habita, quia
ira dei non sinit eos quicquā promouere, vt copiosiore
sermone sic eloqui hunc locū queas meo periculo.

Occurristi letanti &c. Quando leta sunt tempora &
prosperat iustitia, quod utiq; gratiæ tuæ regnum est, tu
quoq; propitius es, occurris & obuiis manibus eos susci-
pis, inuocāt nomē tuū & exaudis, surgūt & inueniūt te,
tenent te & parcis omnibus, vt tēpore Mosi in deserto.
Tūc est incedere in viis tuis, tunc est memorare, laudare,
gratias agere tibi pro beneficiis effusis. At nūc cū ira tua
fæuiat, & tristia sint tēpora, nihil nisi peccatores sumus,
nō occurris, non inueniris, non teneris. Et si sint boni &
iusti, nullus tamen eorum est, qui surgat & teneat te, aut
inuocet nomen tuū pro nobis, quia nec audet, nō hic est
laudare te pro beneficiis, sed plorare tantū in nostris ma-
lis. Et sicut tēpore florentis iustitiæ etiā peccata aliorum
facta sunt alba sicut nix, nec puniisti ea, quin p nō pecca-
tis reputasti, ita isto iræ & ruentis iustitiæ tēpore, etiam
iustitias nostras vniuersas pollutas ducis, punisq; simul
cū peccatis aliorū, & cū malo inuoluis, allidēs nos in ma-
nu iniquitatis nostræ, sinens nobis fieri, qđ peccata me-
ruerūt, vt quasi immundi simus oēs nos. Sic misericor-
dia ablata iniquitates nostræ sicut ventus auferunt nos,
nihil valentibus aduersus eū vniuersis iusticiis nostris.

A D V E R S V S L A T O M V M.

Stc & de principe irato dicit vulgus, Nemo audet ei de hac re dicere, nec pro ea intercedere, ne filii, ne vxor, ne amici quidem &c. Sic irā dei tam magnā querit, vt & vniuersas omniū piorū iustitias sic tractet quasi peccata & immunditiæ sint, nec audeant, nec possint eum inuocare aut flectere. Frigidissima autē est sententia de impiorum sacrilega iustitia, ad ardentissimam & vehementissimam hanc orationē cōparata, quæ si vnquā apte orari potuit, hodie orari potest, vbi multi pii, sed ita præualet Antichristus Papa, vt etiā non modo in mala penarū sed & in errores trahat electos, nec est hic qui surgat, teneat, inuocet nomen dei pro miseris nobis.

Hunc sensum pulchre quadrare sequentibus arbitror satis patere, & Latomus meis hoc deesse, q̄ spiritū sanctū credunt nō ex animo loqui, sed fictas quasdā iustitias allegare, Sed illas nō quereret immūdas fieri cū iā essent immūdæ. Hic iustitias synceras confitetur esse, & quæstio est eas pollutas & immundas fieri, dū nō contingit illis quod iusticiis synceris solet, sed cōtraria cōtingunt, quia nō surgunt & tenent iratum deum, in die furoris, apud quem nihil non possunt tempore fauoris, Iustum ergo simul & iniustum vastat furor & iudicii rigor, sola misericordia seruat quicunq; seruantur. Quare vides credo lector, hunc locum cum vniuersa consequentia, cum proprietate verborum, cum simplicitate & vnitate sensus, sine varietate laciniosa Louanienfium Sophistarum pro me facere & stare inconcussam.

& scyllæ huius latratus irridere. Stat, inquã, opus bonũ natura sua esse immundũ, ablata nube gratiæ, quod sola misericordia ignoscente purum, laude & gloria dignum habetur.

Igit̃ locus nõ solum meã sententiã fulcit, sed etiã exemplũ eius doctrinæ simul exhibet. Sic. n. agit̃ cũ operibus bonis, extra ignoscentẽ misericordiam, vt hic audimus querulari Isaiã. Et tamẽ nisi vere impura & mala essent, iustus iudex nõ sic cũ eis ageret, in qua re cognoscimus, quã diues sit gratia dei super nos, quã indignos foueat, vt ex totis medullis grati simus, amemus & laudemus diuitias istas gloriæ, gratiæ dei. Hunc cultũ dei & veritatis notitiã perdere festinant isti Cõsequentiores & circũstantiores sophistæ, qui sese solos iactant scripturæ elucidatores, cũ aliud nõ faciãt, quã vt in multas lacinias lacerent, & ambiguas obscurasq; eas reddant. His simul responsum est, magnifico Latomi cauillo, quo Lutherũ vehementer absurdũ traducit, qui hunc locũ, non solis Iudæis, in quorũ persona dictũ confiteor, sed omniũ seculorũ sanctis cõuenire dixerim. Idem iste spiritus quẽ hic Isaias habet suo seculo, & sua tribulatione, fuit in Iob fuit in Abraham, in Adã, & est adhuc in omnibus mēbris totius corporis Christi, ab initio mundi in finem, in suo cuiusq; seculo & sua cuiusq; tribulatione. Nisi forte Paulus, ii. Corint. iiii. nõ debuit dicere, Et nos credidimus, propter quod & loquimur, quia nõ habuit eandẽ extasin, & eodẽ tempore cũ Dauid, Variant secula, res

ADVERSUS LATOMVM.

& corpora & tribulationes, sed idem spiritus, idem sensus, eadē esca, idem potus omnium per omnia manet. Aut si hoc nō placet, Consiliū esto Louaniēnē incendiariis, psalteriū Dauid incendere, & nouum, quod nostros triumphos de Reuchlino & Luthero celebret, condere, quā illud uetera cōmemorat Iudæorū facta, quæ nobis nouis nō cōueniunt. Cæci & talpæ, sic diuinas literas in faciē contemplantini, secundū opera, nō secundū spiritum iudicantes, sicut Iudæi in deserto stantes in ostio papilionis sui, adhuc nihil aliud videntes, quā dorsum Mosi ingredientis tabernaculum federis domini.

Prosequamur reliqua.

Cum ego dixissem ista nō posse intelligi de iustitia legali, quæ potius inflet, non autē humiliter gemit, sicut iste locus gemit. Dicit Lato, me falsum supponere, quia totus textus sit superborū Iudæorū, petentiū liberationem temporalē. Et hanc falsitatē probat insigni autoritate, quæ est opinio Latomi credentis hunc locū de Iudæis istis intelligi. Sic audent isti homines sup sese ædificare & omnia damnare. Quare spiritus sanctus in persona superborū aliquando superbiet, & corā deo fastuose loquet. Denicq; audet Latomus eadē temeritate addere pcedens caput de eisdē intelligi, supbis superbe dicētibus. Quare errare nos fecisti de viis tuis: facti sumus quasi in principio cū nō dominareris nostri, cum Isaias eodem contextu in eodem spiritu loquatur.

Ultra, cum iustitiā legalem negassem malam esse, &

G

vsum dānāsem, q̄ reprehendit, ostendit Latomus iterū
 quā doctus sit in sacris literis, & inducit illud, ii. Cor. iii.
 Nam nec glorificatū est qd̄ claruit in hac parte propter
 excellentem gloriam. Deinde credit me nō vidisse illud
 Ezech xix. Dedi eis praecepta nō bona. Si verbis praesen-
 tibus sic mecū ageret, crederem eum iocari si bonus esset,
 aut irridere si malus esset. Sed p̄pter alios dicemus pauca.
 Persuasum est multis eo loci Paulū agere de ceremo-
 niali iustitia, quae euacuata est, cū prorsus de tota lege lo-
 quatur, & comparet inuicem legem & gratiā, nō legem
 & legem. Error venit inde, quod Euangeliū doctrinam
 legum arbitrentur. Breuiter, Duo sunt ministeria praedi-
 cationis, alterū literae, alterū spiritus, Litera est legis,
 spiritus est gratiae, illa ad vetus, iste ad nouum pertinet.
 Legis claritas est cognitio peccati, spiritus claritas est re-
 uelatio seu cognitio gratiae quae est fides. Igitur lex non
 iustificabat, quin cū esset intolerabilis infirmitati huma-
 nae, velata est vsq; ad praesentē cū eo gratia in mōte Tha-
 bor. Nemo enim vim legis sustinet, sine gratia seruante,
 ideo Moses velare coactus est faciē suā. Hinc Iudaei vsq;
 hodie nō intelligunt legem, quia suā iustitiam quærunt
 statuere, & nolunt eam fieri peccatum, vt iustitiae dei su-
 biicerentur. Hoc enim legis claritas facit, vt omnes rei-
 fiant, sicut Ro. iii. dicit, Conclusit omnes sub peccatum.
 Ita lex est virtus peccati, operatur iram & occidit, Spiri-
 tus autem viuificat. Quod ergo Ezechiel dicit, Dedi eis
 praecepta non bona, & iudicia in quibus nō viuent, ad

A D V E R S V S L A T O M V M.

vniuersam legem pertinet, nō ad ceremonias tantū, sicut & hoc Pauli, Non est glorificatum quod claruit in hac parte, ad eandem vniuersam legem pertinet. Vniuersa em̄ lex sancta, iusta & bona fuit, vt Paulus dicit Ro. vii. sed nobis illud quod bonū est, nō estro vitio, non potest bonū esse nec viuificat nos sed occidit. Nam & ipse deus summū bonum, non est bonum impiis, sed summus pauor & tribulatio, sicut dicit Osee. v. Ego quasi tineam Ephraim, & quasi putredo domui Iuda. Et ego quasi lena Ephraim, & quasi catulus leonis domui Iuda.

Error ergo est Magistrorū nostrorum prorsus nihil in scripturis scientiū, nec quid lex, nec quid gratia, nec quid ceremoniale, nec quid legale vnquā intelligētiū, ideo sic cōfundunt, & alterū pro altero sequunt. Dico ergo, sicut lex decalogi est bona si seruet (id est, si habeas fidē, quæ est plenitudo legis & iustitia) cōtra mors & ira, & non bona tibi, si nō serues, id est, si non habeas fidem, quantumlibet eius opera facias. Nā iustitia legis etiam decalogi, immunda & abolita est per Christū, imo magis quam ceremonialis. Nam ipsa proprie est velamen vultus Mosi, quod fidei gloria tollit. Ita ceremonialis, quæcunq; bona est, si eam serues, non autem operibus sed fide eam seruas, id est, si sic opereris eam, vt non in illis sed in fide scias esse iusticiam. Cōtra nō bona, mors, ira est, si extra fidem serues id quod est, ac si non serues. Claret ergo, literam occidentem esse vniuersam legem, Spiritum viuificantem autem gratiam in fide Christi.

Cū ergo illis legem literæ dederit, nō legē fidei, per Mo-
sen recte dicit, se se non bona nec viuificantia iudicia de-
disse, quia nō poterant bonos & viuos facere. Gratia au-
tē lex vitæ est faciens & bonos & viuos & iustos. Et sic
Paulus vult, Noui testamenti ministros esse ministros
gratiæ, nō ministros legis, quia officium eorū sit nō Mo-
si. Hoc. n. iam missum erat, sed Christi, id est, gratiæ cla-
ritatē prædicare. Et velim doceri a Magistris nostris vn-
de sciant, quod Ezech. & Paulus. ii. Corint. iii. de ceremo-
niali loquantur? Nōne solum caput suū aut hominis testi-
monium allegabunt? Sic. n. irruūt porci isti immūdi, &
dicta scripturarū sine iuditio arripiunt, quiduis in eis
intelligētes, & tamē audentes pugnare pro fide, antequā
arma sua considerent, an sint picta vel vera.

Vbi vero ita tractassē illud Isaia, Omnes iustitiæ nostræ,
& omnes immundi nos, vt vrgerem vniuersalem, quia
dicit, Omnes & nos, vniuersæ & nostræ, acutissimus
dialecticus argumentū inuertit dicens. Imo sic argumen-
tare, Nō dicit omnes, sed omnes nos, Nec vniuersæ iusti-
tiæ, sed iustitiæ nostræ, volēs ludgis impiis ea cōuenire,
nō fidelibus aut omnibus. Quod iā satis est confutatū,
vt quod nitat in vaga Latomi opinione, ego autē pro-
barim, id fidelibus ipsiq; optimis maxime conuenire.
Sed & aliā habet tā diues theologus euasionē. Esto (in-
quit) simpliciter dixisset, Omnes iustitiæ, & omnes im-
mundi, adhuc cōtrahendū est ad partē aliquorū, iterum
suā vel hyperbolen vel synecdochen hic inuocans patro

nam. Quod si dixeris ei, vnde probas figurā hic esse, & contrahendū esse? respondet. Quia in aliis locis scripturæ sic inuenit̄ (vt supra patuit) vt ibi, Omne caput me-rens &c. Vbi iterū vides Latomo magistro, liberū esse cuius figurare & ludere in scripturis, pro sua voluntate. Et hoc vocat̄ Louanii Magistraliter ponderare testimonia scripturarū, solide docere, & foeliciter vincere hæreticos. Nā hoc magisterio ego facile defendam istā Isaiæ auctoritatē, solū vnū Iudæum impiū significare, & prohibebo Latomū quoq; ne illorū iustitias ex isto loco imundas facere possit, & locū hunc eis aptare, in hūc modū. Si dixerit, Omnes vestræ iustitiæ sunt pollutæ, respōdebo, hoc cōtrahendū est sicut illud, Omne caput me-rens, ad aliquos, propter figurā. At accipiamus illos aliquos & sint duo, dicamusq; eis, Omnes iustitiæ vestræ pollutæ. Dicent, Nō, Est figura locutionis, vbi totū pro parte sumit̄. Videmur ne tibi lector pulchre theologisati? Nā cum Latomo satis sit a simili in scripturis pugnare, credo, quia semel legerit virginē peperisse, facturus sit virgines matres quoties volet, cōtentus, q̄ hoc in aliquo loco sic contigisse ostendere possit.

Vide itaq; studia & mores sophistarū, quibus aliud nō faciunt, q̄ vt varia & incōstantia sint omnia. Suum illud decretellū, Anathema sit qui dixerit, mandata dei esse impossibilia, tanto rigore, tanta pertinacia, vt verba sonant, statuūt, vt prorsus syllabā piæ glosæ nō admittāt, totū mundū hereticātes si qd cōtra mutiat. Cur hoc?

quia suū est, ex homine sumptū mereq; humanū verbū,
 At vbi scripturis dei in eos vsus fueris, tū infinitis criso-
 phegetis abundant, tum nihil est qd' cogitare possint,
 quin idē sit mox articulus fidei, nec tamē cogitant aliqd'
 simplex cōstans & vnū. Credo si hodie Christus de celo
 sonaret, Lutheri sentētia vera est, inuenturos eos aliquā
 distinctionē veri, ne in viā redire cogent. Sed tu lector
 istos vagos oculos pro testimonio habeas, adulteræ mu-
 lieris, nec esse apud Magistros nostros studiū simplicis
 veritatis, sed variæ & inconstantis elusionis. Si mihi sic
 laborandū esset opinionibus, similitudinibus, varieta-
 tibus nollem Christianus esse. Quomodo. n. veritatē so-
 lidā in his pcellis & fluctibus inuenire sperarem? Quid
 ergo reliquū est? Nempe, quia figurā hic esse nō potest
 probare Latomus, cogēt autoritatē citra figurā simplici
 & propria significatiōe admittere, omnesq; omniū iusti-
 tias esse pollutas, & omnes homines esse immundos citra
 dei misericordiā. ALIVM locum Eccle. vii.

NON EST HOMO IVSTVS IN TERRA
 qui beneficiat & non peccet.

Latomus inuadit etiā minatus mihi in fine, vt desinā
 ponere maculam in gloriā sanctorum, quod gloria san-
 ctorū apud eum sit opus eorū sine peccato. Quomodo
 psal. iii. dicunt, Tu es gloria mea, id est, tu es opus meū
 bonū sine peccato. Et. lxxxviii. Quoniā gloria virtutis
 eorū tu es, id est, tu es opus eorū bonū sine peccato, scili-
 cet vt nobis ipsis deos faciamus, sicut illi dixerunt Exo.

di. xxxii. Fac nobis deos quod proprie dictū est de operibus bonis, in quo gloriantur sancti isti Latomiani. Et consonat Isa. iiii. Opus manuum suarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum. Nam sancti dei confunduntur in suis operibus coram deo, & in solo ipso gloriantur, vt Hier. ix. Non gloriatur fortis in fortitudine sua. Et Paulus. i. Corint. x. Qui gloriatur, in domino gloriatur. Sed vt dixi Magistri nostri præ nimia prudentia sic loquuntur, vt reuelentur cogitationes cordium suorum, quod de pietate sentiant supra quā prophetæ aut Apostoli capere possint. Nam quid Latomus de fide & operibus sentiat ex animo, satis probat os ex abundantia ista cordis loquens, præuenit hic artē natura, vt simulare nō posset.

Consequentiam, circumstantiam & (quod dicit) filium locutionis hic omisit, ponderator testimoniorum prudentissimus, quia periculum sensit, ideo confugit, Primum ad aliorum expositiones, deinde more suo ad alium locum scripturæ. Quamquam & ego si præter hanc autoritatem nihil haberem, non in hac sententia starem, in hoc autem eam posui, quod prorsus non possim ad eam respondere, quod satisfaciat, sicut nec Latomus potest, nec ullum posse credo, ideo quando apertis verbis huc concedere videtur, nec alius eius sensus inueniri a nobis potest, donec spiritus perfectiorē dederit, eam copulaui his que apertæ sunt & infallibiles. Sepius eam elusi istis glossis, quibus Latomus nititur, sed semper pseueravit obstrepens & nimio consensu aliis locis meis conspirans. Nam Latomus cum nihil noui afferat, credit tamen Lutherum nihil eorum vidisse.

Et hæc credulitas satis erat, qua impelleret ad scribendū. Facile est dicere, quod idē sit, Nō est iustus in terra qui faciat bonū & nō peccet, cū illo, iiii. Re. viii. Nō est homo q̄ nō peccet, sed cū hic nectat hominē & iustum. Deinde, bonū facere & nō peccare. In libro autē Regū simpliciter hominē, & simpliciter nō peccare dicat Latomus consequētias & circumstantias fugiens, quas professus est præ omnibus sequi elabit, ego autē qui eas obseruo, in eis heredo, meū non esse intelligens asserere, idē esse hominē & hominē iustum, itē peccare & benefacere cū nō peccare. Et plane cōfiteor, si Latomus mihi eā opponeret, huius meæ sententiæ assertor factus, & cōtenderet in scripturis hominē accipi ferme in malo p̄ peccatore, vt Gen. vi. & viii. Nō permanebit spiritus meus in homine, q̄a caro est. Et Paulus, Nōne homines estis? Itē sæpius secundū hominē dico. Item humano die. Et psal. lxxxii. Vos sicut homines moriemini &c. certe mihi angustiā fecerit.

Retundenda ergo est, euidentibus scripturis, vt hunc sensum nō faciat, aut cedendū ei, dū hoc facit, qd' multæ aliæ. Vnū est em̄ testimoniū, sed in ore eius verbū tunc stabit, dū alius aut tertius ei cōsenserit. Itaq; cū eam soluere nesciam, soluor ab eius exactione dū ei cesserō, accedentibus & aliis euidentioribus testimoniis, donec spiritus reuelauerit hominē esse idē quod hominē iustū, & bonū facere ac nō peccare, idē quod peccare, interim id quod verba sonāt sequar, nō secuturus (vt dixi) sed in dubio relicturus, si sola sonaret. Tutior tamē est affirma-

ADVERSVS LATOMVM

tio huius sensus quã negatio, etiã si sola sonaret in tota scriptura. Quod nemo in hoc peccat, si sua opera bona inutilia, peccata, nulla esse corã deo accuset, & cū Iob omnia vereat. Periculosum imo impiũ, si vnũ opus coram eo iactet & laudet, quæ ratio & cogit hunc sensum amplecti, etiã si autoritas, id quod Latomus vult, simularet tantũ. Nunc cū apertis verbis inclinēt & solus metus est, ne quid occulte habeat, sitq; nec plene obscurus nec plene apertus sensus, potior sit pietatis sensus aut interim nullus, quã impietatis. Accedit, q̄ & hic hebraice faciens bonũ, is est, qui autor est vt sint bona, vt nō tantũ personalem sed efficacem bonitatem ad extra prosperatã significet, & tamẽ hunc peccare dicit, quãto magis operatorẽ bonorũ, peccatorem faciet. Si tñ mea hebraicitas fidem haberet, assererem in hebræo hunc sensum haberi. Sic. n. habet, Quoniã homo non est iustus in terra, qui faciat bonũ & nō peccet. prior pars, Homo nō est iustus in terra, certe illud facit, qđ e lib. Reg. Latomus affert. Nō est homo qui nō peccat, imo amplius facit, vt apparet. Deinde, qđ sequit̄, explicat, quod talis etiã peccet benefaciendo. Sciũt. n. hebræi, q̄ solet coniunctio superflue poni in eius generis locutionibus. vt illud Gen. xvii. Masculus cuius caro nō fuerit circumcisa, & peribit anima illa de populo suo. Exo. xiii. Quicumq; comederit fermentũ, & peribit anima eius de Israel. Ita & hic, Qui benefaciat & non peccet, pro eo quod est, qui cū benefecerit non peccet.

H

Sed Latomus, illud quod cōsequentia vrget, non diluit, vbi dixi superfluū videri, qđ Salomon addit ad iustum hominē, & dicit, Qui facit bonū & nō peccet, qđ iustus alius quispiā sit, qđ non faciat bonū, nā qđ de cadere & peccare elusisse credit, nō mouet. Non. n. qđ Beda aut vllus homo dicat, sed qđ dicere debeant, quæro. In sola scriptura dei attēdere oportet nō solū qđ sed & quis dicat. Nec hoc eū iuuat, qđ aliū locū ex. iiii. Re. viii. affert, qđ dictus est, probandū prius fuit, illū eiusdē esse sentētiae & cōtra me facere. nō. n. iuxta ponendū sed cōfutandū illi fuit, alioqui cur non etiā illud adduxit. In principio creauit deus coelū & terrā? Et quoties rogo dicendū est ei, vt nō iuxta sed contra ponat? sicut ego nō iuxta & similia, sed cōtraria illis posui. Non audio, alibi sic vel sic dici, sed hoc audiā, alibi contrariū euidēter dici. Tollat suū, potest sic dici, & afferat, cōmune oportet sic dici, Et hoc debet, qđ cū iudicauerint, dānauerint, exusserint, cōprobatī sint a Bulla, turpissimū eis sit, eo fuisse nixos, qđ possit sic dici, nec ostendāt, qđ oporteat sic dici. Quid. n. cogitabit orbis si seiplos prodant, sup eo dubio, tam certā sententiā tulisse, executos fuisse, cōprobatos esse? Et qđ nō tūc affirmet Latomū veritatis illū assertorē, in reddenda ratōe & asserēda veritate publice confundi, nec alio qđ cauillandi & eludēdi, nō autē docēdi aut defendēdi studio scripsisse. Hoc est. n. nimis crasse sophisticari & tentare ingenia & iudicia orbis. Ego meorū nihil volo posse sic dici, sed que

ADVERSUS LATOMVM

cūq; nō debēt sic dici, ea valeāt & sint disputatiōes. Et si
si id efficeret Latomus, vt mea non vrgerēt, tamen hoc
nō sufficit, rationis redditorib. & dānatorib. qui mea
exusserūt, tanq̃ non solū non vrgeāt, sed quæ prorsus
dici non debuerint. Quæ est ista leuitas vel stultitia, vt
argumēto suscepto de Christo differendi, mox alia can-
tilena accepta, de Hectore Troiano cantes?

Inter hæc & argutatur dialecticis captionibus in Lu-
therum, velut prorsus *ἄλογον* & ignarum dialectices, di-
cens, Non magis sequitur, Nō est iustus qui faciat bo-
num & non peccet, ergo vno & eodē actu peccat, quā
sequitur, Non est homo qui viuit & non videat mor-
tem, ergo simul viuit & moritur. Aut si quis diceret,
Non est homo qui vigilet & nō dormiat, si ex hoc ve-
lis inferre, q̃ simul vigilet & dormiat. Similiter, nō est
homo qui viuit & nō comedat, ergo quādoq; vi-
uit, comedit. Hæc ille. Obsecro, da vnū de pueris Lato-
mi, qui vna die audierit dialecticā, vt corā eo præcep-
toris sui industriā examinem. Dic puer, Est ne omnis
illa cōsequentia optima, q̃ties ad impossibile sequit̃ quod
libet, vt habēt prima rudimēta apud Aristot? Exēpli
gratia, bene sequitur, Tria & duo sunt octo, ergo dia-
bolus est deus. per regulā, ad impossibile sequit̃ quod
libet. Quāprimū em̃ antecedēs fuerit verū, cōsequens
erit etiā verū. Ita, nōne bene sequit̃, Nō est homo q̃ vi-
uit & nō videat mortē, ergo simul viuit & morit̃? Est
n. antecedēs impossibile, cū nemo viuēs videat mortē.

H ij

vnde ex eodē antecedente sequit̄ etiā oppositū cōsequē-
tis scilicet, Ergo nō simul viuit & moritur. Ita, non est
homo qui vigilet & nō dormiat, ergo simul vigilat &
dormit, nōne est legitima sequela? sequit̄. n. etiā cōtra-
dictoriū, Ergo nō simul vigilat & dormit. Quia ante-
cedens impossibile est, cū homo dormire nō possit, qui
vigilat, nec econtra. sic, Nōne sequitur, Nō est homo
qui viuat & nō comedat, ergo quodocuncq; viuit, co-
medit, nō comedit, est, & non est, & omnia quæ voles
inferri? Quare ergo preceptor tuus istas cōsequentias
negat & damnat? tum in re seria sic nugatur? An hoc
etiā comprobauit Bulla egregiū factum? Vide itaq; le-
ctor, q̄ cæca sit inuidia sophistica, vt ista puerilia ru-
dimenta etiā & cōmunē hominū sensum nō capiat.

Sed dicet aliquis Latomaster, Magistri nostri exi-
mii hoc voluerunt, Nō est homo, qui viuat, & non vi-
debit mortē aliquando in futurū, Et non est homo qui
vigilet & nō dormiat aliquādo, alio scilicet tempore,
quā quo vigilat. Et nō est homo qui viuit & nō come-
dat aliquādo, non omni tempore quo viuit. Ex illis. n.
nō sequitur, Ergo simul viuit & moritur, simul vigilat
& dormit, simul viuit & comedit. Ago gratias de bo-
na informatione. Sed hoc est Magistros nostros exi-
mios vno absurdo liberare, & geminis immergere.
Quorū primū est, quod grāmaticā ignorant, nec sciūt
differentiā inter verbum præsentis & futuri temporis,
dū rem futurā per præsens enunciant, simul multa ad-

uerbía occultant, forte in vindictã, quod antea lingua-
rũ peritiã calumniati, nunc passiones illas animæ quæ
iuxta Aristotelem, vt Dialogus Latomi habet, apud
omnes eedem sunt, efferre nequeãt, & sint, qđ volue-
runt, elingues. Ita concedo pessime inferri, Non est ho-
mo qui viuit & non videbit (vt psal. lxxxviii. habet)
mortẽ, vel non videat aliquando mortem, ergo simul
viuit & moritur. Ita pessime infertur, Nõ est homo q
vigilet & nõ dormiat aliquando, ergo simul vigilat &
dormit. Non sequit̃, Nõ est homo qui viuit & nõ co-
medat aliquãdo, ergo quãdocuncq; viuit comedit. Sed
contra quẽ pugnant istæ absurdæ cõsequentiaẽ? Nun-
quid Lutherus dixit. Nõ est iustus in terra q benefaciat
& nõ peccet aliquãdo, ergo simul benefacit & peccat?
Quis mihi hoc aduerbiũ, aliquãdo, obtrudet? quis il-
lud Salomoni addere audebit? Et hoc alterũ est absur-
dum Magistrorũ nostrorũ, quo fere semp peccant, qđ
vocat̃, petitio principii. Quo quia Latomus toties vitũ
nõ grauabor, hominẽ toties admonere, si forte ex hac
cõtentione, saltẽ aliquã regulã dialecticæ discere queat.
Dico ergo, hoc probandũ fuit Latomo, q Salomonis
verbũ includeret aduerbiũ aliquando, quo cõtraheret̃
peccatũ, ad opera mala extra bonũ opus. At ipse, quasi
probatũ sit, apprehendit & probat negatũ per negatũ
viciosissime.

Quod si hæc vicia non essent, adhuc deficit in mo-
dis prædicandi per se & per accidens. Peccatũ. n. (qđ

horrefcere faciet oēs pilos Magistrorū nostrorū) volui & nūc dico p̄dicatione perfeitatis inesse operi bono quā diu viuimus , sicut risibile inest homini (loqr̄ ad morē Arist. nō sophistarū, q̄ adhuc nesciūt quid sit per se apud Aristo. aut p̄pria passio) sed esca, somnus, mors, insunt p̄dicatione p̄ accidēs, vt ergo nō sequit̄, homo semp̄ est risibilis, ergo semp̄ ridet, ita, nō sequit̄ homo viuūt, ergo semp̄ vigilat, comedit, morit̄, tamen vt sequit̄, Homo viuūt, ergo est risibilis, comestiuus, dormitiuus, mortalis &c. ita sequit̄, Homo benefacit, ergo peccat, q̄a homo benefaciens est subiectū, & peccatū eius passio, vt suppositū est ex Salomone. Quare ego melius æmulabor cōsequentias istas perfeitatis, q̄ Latomus, & veris exemplis meā cōsequētiā, & necessariis necessariā suadebo, hoc modo bene sequit̄, Nō est sophista Louanij qui scripturas tractet, & nō deprauet sentētias damnetq̄ veritatē, ergo eodem opere tractat scripturas & deprauat eas. Quia sophistarū est aliquādo scripturas tractare, sed propriū eorū, illas deprauare & damnare. Sic bene sequit̄, Nō est theologista Louanij, qui cōcioneē & nō loquat̄ fabulas & somnia sua, ergo quoties cōcionatur, fabulat̄, quia theologista verbum dei præsūmit, sed propriū suū est, fabulas pro eo docere. Sic, Nō est hypocrita Louanii, qui missam faciat & nō adoret idolū, ergo quoties missam facit adorat idolū. Quia antecedētia om̄ia sunt necessaria, & p̄ se, cū nō possint se aliter habere. Veniā dabis pie lector

huic meæ nugacitati, & Lato mo imputabis, q̄ nō est ve-
ritus in re ista graui, veritatē istis nugis calumniari. Vo-
luerā transire hoc cauillum, sed recordatus pompæ &
Bullæ, timui ne istas nenas belle valere simplices cre-
derent, quæ si valerent, incredibili absurditate senten-
tiã meã traducerent, ideo fuit ei reddendū quod mere-
batur. Hi sunt, quos Papa comprobat, & cultrices agri
dominici fideles vocat, in mei solam inuidiam, non in
illorum gratiam, de qua tamen sola inflantur.

Quod vero Hierony. addit, qui docet, Hominē nō
peccare, esse id, quod nō perpetuo carere peccato. hoc
est, Iustum facientē bonum nō esse, qui non peccet, de-
bet sic intelligi, q̄ aliquādo peccat, Sicut de David le-
gitur, quod omnes voluntates fecerit, & tamen aliquā-
do peccauerit. Iterum hic Latomus affert, suum potest
sic dici, & non monstrat, quia debeat sic dici. Obsecro
quis dubitat sanctos aliquando peccare? Sed hoc pro-
bandum fuit Lato mo, q̄ eadem esset Salomonis sen-
tentia in præsentī verbo. Iam alterum eius viciū hoc
loco, quod a simili arguit. Tertiū vitium, petitio prin-
cipii est, quod similitudinem non prius probat. Ego
concedo sententiã Hierony. adductã, sed nego Salo-
monis similem & eandem. Quid facies? Inclamabo &
ego Latomum iterum, Audis Latome? Tuum argu-
mentū qd̄ suscepisti est hoc. Opus bonū non est pecca-
tū. Et hanc, Opus bonū est peccatū, confutare debes,
nō illã pbare, Sancti aliquādo peccāt, nec illã cōfutare,

Sancti nunquā peccant. De iis. n. nemo tecū disputat. Iam Hierony. eo loco, ne cogitat quidē de isto loco Salomonis, tantū abest, vt probet, eius sensum esse quē Latomus ex ipso affert. Insulsiſſima est cōsequētia, Hierony. dicit, q̄ sancti aliquādo peccant, & nō perpetuo carent peccato, Ergo Salomon idem vult, quādo dicit, Nō est iustus in terra q̄ faciat bonū & non peccat. Cur nō etiā dicis? Paulus dicit, Virgo non peccat si nubit, ergo idē est quod Petrus dicit, Fratres vigilate & sobrii estote. Cōsequentias trahis & nō probas eas, deinde sensum vnus loci vis in aliū locum intrudere, auctoritate ppria, quasi tibi orbis credere & cedere debeat, sine vllō testimonio. Compose quotquot voles loca, sed memor esto, vt probes illorū esse, sicuti vis videri, eandē sentētiā. Hoc. n. officiū Latome suscepisti, qđ nisi feceris, nihil feceris. Manet mihi sentētia & Salomon meus firmus, et vos incēdiarii et sacrilegi cōuincemini.

An autē Hierony. recte tractarit illud, Dauid fecit omnes voluntates dei, & tamen aliquādo peccauit, per hoc qđ dicit, Omnes voluntates dixisse deū, sed nō addidisse, perpetuo, in medio relinquo, alienū ab instituto nostro. Nos dicimus, omnes voluntates dei fieri, sic vt ignoscat omni operi nostro, sicut Aug. dicit. Mandata dei implentur, quādo quicquid non fit, ignoscitur, nihil hic de robustis illis peccatis disputamus, quibus aliquādo sancti peccant, sed de quottidiano inherente, sicut & ipsi de veniali loquunt. Satis dura mihi Hiero.

interpretatio videt̃, Omnes, id est, aliquando vel pro
 maiori tempore, nō tamen damno, propter figurā illā
 synecdochen. Deinde manifeste errat, quod Paulū in-
 simulat, quasi vel peccarit vel nō bonū opus fecerit, dū
 scripsit ad Timotheū de membranīs, ac quoties de ne-
 cessariis huius vitæ cogitarit. Vbi est hic ille Thraso,
 qui se ponderare nō numerare testimonia dixit? Er-
 ror est inquā, asserere, Paulū in his nō benefecisse. Me-
 lius Paulus ipse, Omnia quæcunq; facitis, siue comeditis
 siue bibitis, omnia in nomine dñi nostri Ihesu Christi
 facite. Cōmunis vita iusti, nō est nisi mera bona opera.
 Necq; n. vnā vngulam relinquit Christus in Aegypto
 de ouibus suis. Qd̃ dico, vt sophistæ sciant S. patres vt
 aliquādo peccauerūt, qd̃ Lato. probat ex Hierony. p
 exemplū Dauid, ita aliquādo errasse quoq; qd̃ ego hic
 in Hierony. probo, proinde optime valere eorū auto-
 ritates, quando scripturis manifestis nitunt̃, si secus, ne
 mihi crepent & iactēt se e vicisse, q̃ autoritas cuiuspiā
 sancti ab eorū parte steterit. In cōtentiōe sumus, vbi di-
 uinis, iisq; certis & cuidētibus nitēdū est testimoniis.
 Humana ṽo valeāt in familiari psuasione & populari
 Sed quia Paulū p exemplo ponit, qui (cōtione.
 sine peccato bonū opus fecerit, tenemus & nos istā p
 sopopeiā. Demus itaq; S. Paulū vel Petrū siue orantē
 siue docentē, siue aliud bonū opus operantē. Si ē opus
 bonū sine peccato, & absq; omni vitio, pōt ipse stare
 cū debita humilitate corā deo et dicere hoc modo, Ecce

domine deus, hoc opus bonū p̄ tuæ gratiæ auxiliū feci, nō est in eo viciū aut peccatū vllum, nec indiget tua misericordia ignoscēte, quā sup̄ eo nec peto, deinde volo vt iudicio tuo verissimo & strictissimo ipsum iudices. In hoc, n. gloriari corā te possum, q̄ nec tu possis illud damnare, cū sis iustus & verax, imo nisi teipsum neges nō damnabis, certus sum, non iā opus misericordiam quæ remittat debitū in isto opere, sicut oratio tua docet, euacuata hic est vtiq̄, sed tantū iustitia quæ coronet. Horrescis ne & sudas Latome? hęc oīa posse imo debere dici a tali iustitiaro certū est, q̄a veritatē debet dicere maxime corā deo, neq̄. n. propter deum debet mentiri, at veritas est, opus esse absq̄ peccato, laude dignū, misericordia nō egens, iudiciū dei non timens, imo iā in opere ipso & accepto dono gratiæ confidere & sperare licet, quia habemus qd̄ opponamus etiā ipsi deo & iudicio & veritati eius, inde neq̄ amplius eū timere oportet, & in misericordia eius nō cōfidere. Nōne Latome hęc omīa sequi & fieri oportet? Neq̄ em̄ deus, etsi creaturās bonas destruat, ideo eas dānat aut reprobat. Ita licet posset & talem sanctū cum suo opere destruere, tamē non potest damnare aut reprobare, q̄a stat veritas, Dilexisti iustitiā & odisti iniquitatē. Et sic per gratiā dei habemus, quod in hac etiā vita & ante iudicium deo opponamus, & tam misericordiam q̄ iudicium eius secure posthabeamus.

Et vbi tunc est illud psal. c. i. Nō intres in iudiciū eū

ADVERSUS LATOMVM.

seruo tuo, quia nō iustificabit̄ in cōspectu tuo om̄is vi-
uens? An hic synecdoche est, om̄is viuens, id est, multi
vel aliqui viuentes? Sed & Paulus, i. Corint. iiii. Nihil
mihi cōsciū sum (ecce bona opera) sed nō in hoc iusti-
ficatus sum. Quo modo nō iustificatus, cū in bono ope-
re sit iustitia & nullū peccatū? Certe prædicasti Euan-
geliū totis viribus, collegisti (vt Latomus dicit) colle-
ctā cū omnibus circumstanciis virtuosis, etiā ab Aristo-
tele recensitis, certe hoc opus fuisse bonū nō potes ne-
gare, quomodo ergo adhuc peccator es in illo? An nō
es peccator, qui nō iustificatū in hoc te dicis? An etiā
mentiris te iustificatū nō iustificatū vocans? Si Lato-
mū audis, non dicas, neq; me ipsum iudico, dominus
autē est qui me iudicat. Sed dicas, ego iudico me ipsum
q̄a opus bonū illius iudiciū nō metuit, iustus. n. est ipse.
Aut ergo Latomiani blasphemāt dei misericordiā &
iudiciū cū suis operibus sine peccato, aut tu Paule men-
tiris, imo & ipse blasphemās veritatē ab illis doctā. Nō
stant simul, habeo opus sine peccato, & in hoc nō sum
iustificatus. Noli deū iniquū facere q̄ nō iustificet opus
bonū sine peccato. Quid. n. in eo damnet̄ imperfectio-
nem? at illa non est peccatum sed pœna augens boni-
tatem etiam vt melius sit forte multas q̄ paucas habere
eiusmodi imperfectiones.

At dices, Hieremias dicit, xvij. Tu scis, qđ egressum
est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit, diem
hominis non desideravi, tu scis te pastorem sequens,

Et Ezechias, iiii. Re. xx. Obsecro dñe memēto quæso, quomodo ambulauerim corā te in veritate & in corde perfecto, & quod placitū fuit corā te feci. Respōdeo, nō autē dicit, se in iis ipsis nihil peccasse, idē fere cū Apostolo sentiens, Nō sum mihi cōsciū, feci quæ tibi placita sunt, & quæcuncq; mandant, sed nō in hoc iustificatus sum. Loquit̃ quantum habet cōscientia. Deniq; in psalterio et aliis locis passim inuocāt sancti iudiciū dei, pro causa sua cōtra aduersarios. Et tamē qui corā hominibus & cōscientia sua irreprehensibiles sunt, nō iustificant̃ corā deo in hoc, sed in alio quopiā, nempe Christo. Si ergo Apostolus audet dicere se nullius esse sibi consciū, & tamen nō in hoc iustificatū, quanto magis Ezechias aut Hieremias nō iustificati sunt in his quæ recensent, cū sit multo maius & p̃fectius, nullius esse cōsciū, q̃ ambulare in veritate & facere placita dei. Hi. n. alicuius esse possunt sibi cōscii, vt & Lato. ex Hierony. probat. Cæterū de verbo est alia quæstio, ibi. n. & Paulus audet dicere, deū nō posse mentiri nec seipsum negare, quia verbū est eius nō nostrū, in hoc possumus cū fiducia stare, etiā corā eo & dicere, scio, q̃ hoc non potes damnare, hoc em̃ est iustificatū in semetipso nō modo nullius sibi consciū, hoc non timet tuū iudiciū, nec quærit misericordiam, deniq; hoc tibi opponere possumus, cū sit tibi per om̃ia æquale &c. Sed de vsu ministerio & tractatu verbi nō ita possumus, quia hic, id quod nostrū est, accedit. Ideo Hieremias bene dicit,

Quod egressum ē de labiis meis rectū in cōspectu tuo fuit. Deniq; pro verbo mori debemus tam certi, q̄ pura veritas sit, sed pro opere suo bono, quod sine omni vicio sit, quis audeat mori? Nā & Paulus ad Timoth. cū diceret, Bonū certamen certavi, cursum cōsumavi, fidē seruavi, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi in illū diem iustus iudex, nō dicit se in hoc iustificatū, sed similia Ezechiaē in presumptione misericordiæ loquit̄, cuius beneficio nullius sibi conscius, expectat coronā gloriæ, qd̄ faciūt & oēs credentes. Spes, n. expectat non irā sed gloriā, vt Tit. ii. dicit, sed nō in operibus, imo in misericordia dei.

Quid autē si Latomiani elabant̄, dicentes, Nō volumus ita fieri, q̄a nemo est certus an tale opus habeat. Quid audio? Stoici sumus an Academici, vt nihil certū habeamus? Verū nō credo eos ita desipere. Quid, n. absurdus q̄ docere bona opera, & simul ignorare q̄ sint bona opera, aut nullum exemplū posse mōstrare. Paulus, n. nihil dubitat, nec Dauid, Nō em̄ ait, dubius sum, sed nihil mihi cōsciū sum. Et Ezechias, nō ait, dubius sum an fecerim placita corā te. Et Dauid psal. vii. nō ait, Iudica me secundū dubiū meum, sed secundum innocentiam meā quæ est in me. Rursus Paulus nō dubitat opus esse in peccato. Nō, n. ait, Sed in hoc dubito an sim iustificatus, sed sic, Nō in hoc iustificatus sim. Et Dauid, nō ait, Quis scit si iustificet̄ in cōspectu tuo om̄is viuens, sed, Quia nō iustificabit̄ in cōspectu tuo

omnis viuens. Quis. n. persuaderet ad bonū opus, si dubitare deberet, quod nā esset bonū opus? Quis in dubiū & in incertū currere (vt Apostolus ait) & aerem pugnīs verberare volet sciens & prudēs? tum vere nulla vnquā erit pax, cū & bona opera habere oporteat, et nemo sciat tota vita, quādo habeat. Quare nobis optiē cōsuluit deus, vt nos de vtroq; certificaret, opera bona manifesta docens esse Gal. v. Fructus autem spiritus sunt, charitas, gaudiū, pax &c. Et Matt. vii. Ex fructibus eorū cognoscetis. Rursum, ea nō sine vitio & peccato esse (ne in illis esset fiducia nobis) certos nos faciēs, vt nō dubia et fallaci cōfessione possimus in omī opere nos agnoscere peccatores, & misericordiē viri inueniamur. Porro, vt pacē haberemus infallibilē verbū suū in Christo nobis dedit, in quod cū fiducia nixi, securi esse mus ab omni malo. Neq; em̄ aduersus verbū etiā portē inferi valēt cū omībus peccatis. Ibi petra refugij nostri ibi cū Iacob etiā contra deum luctari possumus, & suis eum promissionibus, sua veritate, proprio verbo vregere (vt sic dicam) audemus. Quis enim deum iudicabit & verbum eius? Quis etiā fidem in verbum eius accusabit aut damnabit? Desināt ergo & mei Latomi maculam in gloriam dei ponere, & os blasphemū compefcant, nec nobis idolum operis nostri dubii & infidelis erigant, ne & nos gloriā nostram mutemus in similitudinem vituli comedentis fenum.

In fine indignatus, q̄ insimulati essent sese nō intelli-

gere quid sit peccatū, vsu scripturarū. Videamus, inqt, in scriptura quid sit peccatū. Deinde peccatū quattuor modis accipit. Primo pro causa peccati, secundo pro effectu seu pœna, Tertio oblationē pro peccato. Quarto pro ipsa culpa, quo anima rea fit. Et miror, quod nō quinto modo etiā pro premio peccati acceperint, Deinde, vt totum Aristotelem haberemus, etiam peccatū per se & peccatū per accidens facere poterant fœcundi illi distinctores. Hic si quæram, quæ est illa scriptura, in qua ista quadriga peccatorū Latomo est visa? Respondet, Origenes & Ambro. diabolum vocant peccatū. Et Augusti. Concupiscentiā post baptismū vel motū eius remanentē. Ex his ego concludo, q̄ Origenes, Ambro. & Aug. sunt scriptura sancta, ita multiplicabunt non solū dñ, per opera bona, sed etiā scripturæ deorū per peccata. Quid. n. essent dñ, nisi & scripturas diuinas nobis darent? Deinde negat peccatorē dici eū qui habet peccatū secundo modo, id est, concupiscentiā seu motū eius post baptismū. Sed mittamus ista portenta & ad rem veniamus. Hic te lector iubeo liberum esse & Christianū, in nullius hominis v̄ba iuratū, scripturæ sanctę cōstantē p̄fessorē, quę si qd peccatū vocat, tu caue vllius verbis mouearis, q̄ velut melius locuturi, ipsum negant peccatū, sed nūc impfectionē, nūc pœnā, nūc viciū volūt appellari, q̄ extenuēt & eludant verba dei, cū nihil horū habeat scriptura, credasq̄ tu spiritū sanctū eū fuisse, q̄ res suas idoneis v̄bis eloq̄ potuerit,

vt hominū figmētis nihil opus haberet. Incredibile est
 em̄ quā torqueat sophistas Paulus Ro. vi. & vii. et. viii.
 qđ ibi peccatū & nō penā appellarit, cōcupiscentiā sup
 stitē baptisimo. Multa sūma, si possent, redimerēt hoc
 S. Hilarius recte censuit, nihil licere (vocalulū,
 asseri extra præscriptū cœleste, qđ vero id tentaret, aut
 ipse nō intelligeret, aut aliis nō intelligendū relinque-
 ret, id qđ accidit & istis, in vocabulo peccati eo loco
 Pauli. Nō autē aduertunt sophistæ, quā sit absurdū, &
 fide indignū, peccatū appellari penā peccati eo loco,
 & id nullo alio testimonio scripturarū posse doceri, qđ
 tamē oportet in cōtentione, vt obstruat os aduersario
 sicut Paulus iussit Tito. Sed nō solū hoc non possunt
 docere peccatū eo loco penā esse, insup nec Louanien-
 sis theologifandi ratio, hic aliqd potest, vt saltē & alius
 vnus locus in scripturis producerēt, quo peccatū simi-
 liter eā penā significet, etiā si hunc locū nō cogeret de
 simili peccato intelligi. Cū autē hic cardo totius ferme
 questiois verset, & vniuersum cahos Latomianæ offæ
 in peccati istis ludibriis & æquiuationibus supbiat,
 nobis autē id agendū sit, vt veritatē sic asseramus, quo
 aduersarius nō habeat occasionē illudendæ. Habet au-
 tē eam, si peccatū nō possumus per scripturas isto mo-
 do distinguendū & æquiuocandū probare, sicut reue-
 ra nec illi nec nos possumus. Quare in simplici & con-
 stanti significatiōe sistendū est, nec egrediendū, donēc
 manifesta autoritas nos exire cogat, paulo itaq; altius
 hæc repetenda sunt.

ADVERSVS LATOMVM

In primis, peccatū non multis, sed vno simplicissime
 moq; modo in scripturis accipi, nō dubites, nec sinas te
 p̄ Sophistas multiloquos hoc tibi extorqueri. Peccatū
 vero aliud nihil est, c̄p̄ id qđ non est secundū legē dei.
 Stat. n. sententia Ro. viij. Per legē cognitio peccati, sicut
 ecōtra, per peccatū ignorantia legis. Peccatū. n. tenebra
 est, quā lex illuminat & reuelat vt cognoscat. Iā vero
 hoc libenter asserimus & gaudemus, scripturas frequē
 tissime vtī figuris grāmaticis, synecdoche, metalipsi,
 metaphora, hypbole, imo in nulla scriptura frequētio
 res figuræ. Sic cū cœlū in vniuersa scriptura, simplex et
 vniuoca vox sit, quæ supernā illā machinā significet,
 tamē psal. xvij. p̄ Apostolis per metaphorā ponit. Et
 terra simplex vox qđ significet nemo nescit, metapho
 rice impios viciis & malis calcādos significat. Quod si
 quis cōtendat, hæc nihil minus multa significata esse.
 Respōdeo, si sic vis nō repugno. Sed qđ nam tum lexi
 con, quod nos vocabula doceat? cū figuræ eiusmodi
 sint in arbitrio vtentiū, seu vt vocāt ad placitū? Sicut
 Horatius docet, Dixeris egregie, notū si callida verbū
 reddiderit iunctura nouū. Exēpli causa, Vexillū nemo
 nō simplex vocabulū ducit. At cū dixero, vexillū cru
 cis, aut vexillū verbi, nemo nō egregie factū verbum
 nouū ex notissimo cernit. Et has egregias innouatiōes,
 si velis pprias significationes facere qđ erit finis? scilicet
 ideo in lexico scribes. Vexillū aliquando significat
 crucē propositā & Euangeliū prædicatū. Perlius cepe.

K

tunicatū vocat, ergo scribendū. Nota tunica significat
 Proinde mihi Hebreistæ illi nō pla- (corticē cepæ.
 cent, q̄ tot vni verbo significationes faciunt, occasione
 Chaldaicorū istorū Onkeli & Ionathæ, quorū hoc ne
 gociū fuisse videtur, vt ea quæ scriptura venustissimis
 & ornatissimis figuris eloquit̄, pro rudibus exuerēt, &
 crasso simpliciq̄ significato traderent. Hinc natæ illæ
 æquiūocatiōes in ista lingua sine causa, & quædā Baby
 lonica cōfusio verborū. Mire, n. dispergit̄ & intelligē
 tia & animus ista varietate, vbi si vna simplici (q̄ties
 fieri potest) significatiōe p̄posita, cæteras illius imagi
 nes & figuras iuxta posueris, placido & facili sinu om
 nē illā confusionē colliges, tum & memoriā & intelli
 gentiā mirū in modū iuuabis, nec minus animū simul
 dulcissima voluptate capies. Nescio, n. quæ sit figurarū
 energia, vt tam potēter intrēt & afficiant, ita vt omnis
 homo natura & audire & loqui gestiat figurate. Nōne
 multo dulcius sonat, Coeli enarrāt gloriā dei, q̄ istud,
 Apostoli prædicāt verbū dei? Et quādo Moses Deu
 tro. iij. dicit de astris nō adorandis, Ne forte adores ea
 quæ creauit dñs deus tuus in ministeriū cūctis gētibus
 quæ sub cœlo sunt; si hebræū verbum sua simplicitate
 reddas inuoluta metaphora, certe nihil dulcius, poten
 tius, plenius audias. Sic, n. sonat hebraice, Quæ blandi
 ficauit dñs deus tuus cūctis populis sub cœlo. Obsecro
 quāta eruditio pietatis? quāta cōcitatio affectuū? quā
 ta voluptas in eo verbo est? q̄ dñs deus astra illa cœli,

ADVERSVS LATOMVM

omnibus populis dederit, velut adulatus & blanditus eis, quo eos suauissima & tenerrima bonitate sua ad sese alliceret, & mollibus istis beneficiis ad sui amorem inuitaret, nō aliter, q̄ sicut mater filio suo super genua sua blandit̄. Vbi si mihi æquiuator accesseris, & id verbi cōtenderis, pprie eo loci significare, partitus est, vel vt noster transtulit, creauit, cogor tibi cedere, sed quāta gratia simul me priuasti, & velut e paradiso in terrā deposuisti: dū nimis pprie et citra figurā loqueris, cū in figura nihil minus, & tuā significationē cū voluptate possederim. Nā qđ hinc, portio, pars, fors, hæreditas dicit̄, quis non videt inde manare, qđ deus vnicuiq̄ blandit̄ pro sua necessitate, & blanditias suas nostras facit portiones, vt possis dicere, Hæc blāditiā dei mihi & mea portio est, & hinc id verbi, diuisionis significationē videat̄ per Metalipsim traxisse. vnde illud Geñ. xlix. Diuidam illos in Iacob. At psal. v. Linguis suis dolose agebant, pro lingua sua blanditi sunt, retinet gratiā verbi. Igitur id quod diuidere, blandiri, creare, velut tria vocabula facis, propter vsum autorū, vel figurantiū, vel figuras tollentiū, poteris in vno vocabulo cōcludere, maiore gratiā & luce.

Sic cum Deutro. vi. dicit̄, Et narrabis ea filiis tuis, fortius sonat, si dixeris, Et acues ea filiis tuis. Nam non esse simplicem narrationem, probat quod sequitur, Et loqueris de eis, siue habites in domo, siue ambules in via, siue cubes, siue surgas. Quod si obstrepes acueres,

nō ad verba, sed ad ferrū pertinere, vt hic pprie verbū istud iterare, narrare, inculcare, cogas significare, permittā tibi, sed magis credā priori vt gratiori significationi & fortasse soli. Nā huius verbi vim æmulatus videt Paulus. ij. Timoth. iij. Insta oportune, importune argue, increpa, obsecra. Quid hoc est, nisi verbum dei esse assidue tractandū & inculcandū, acuendū & exponendū; ne scilicet intrent traditiones hominū, & hebetent verbū dei, fiatq; illud Eccle. x. si ferrū rubiginosū fuerit, & facies eius non deterant, roborabūt vires &c. Et Exo. xxxij. vbi dicit, Vidēsq; populū esse nudū, spoliauerat. n. eū Aaron, propter ignominia sordis, & inter hostes nudū cōstituerat, nō prohibebor, quin eandē rem melius sic referam. Et vidit Moses populū quia ociosus esset, ociosum em fecerat eū Aaron ad notam, dū erexisset eū. Quod verbū Paulus ad Gal. æmulatus dicit, Euacuati estis a Christo, & euacuātū est scandalū crucis, id est, cessauit scandalū, iā nō efficax est, nec Christus in vobis operosus est. Ita hic Aaron suo vitulo fecerat populū, vt nec a deo agerēt nec deus ageret in ipso, sed ociosus ab illis diuinis operibus, erectus esset ad gloriā ppriæ iustitiæ. Nōne hoc verbo puchre nō solū nuditatē ipsam, sed & qd illa sit & portēdat, colligo? Nēpe qd futurū erat, sicut & illic Aaron fecerat, qd sacerdotes populū a lege dei traherēt et diuinis operationibus vacantē, in suis ppriis operibus erigerēt, sicut & Paulus dicit, Circuncidi vos volunt, vt in carne

vestra glorient̃. Hanc, n. gloriã tãgit Moses, quãdo dicit populũ ab Aaron euacuatũ, & tamẽ erectũ in suam notã, vt ipse hinc notabilis esset, cuius opera talis esset populus factus, id qđ Hieron. dicit, ppter ignominiã sordis & inter hostes nudũ constituerat, qđ nihil facit neq; ad rem neq; ad textũ, nisi æquiuoces om̃ia, qđ nō phibeo. Ab hoc verbo rex Aegypti nomẽ habet Pharaon, qđ sit eiusmodi populi rex, qui ociosus sit ab operibus dei, suis propriis operosus.

Adhuc vnũ, psal. c. xviij. sæpius iterať hoc verbũ meditari, vt Testimonia tua meditatio mea est, Et meditabor in iustificationibus tuis semper. Et cũ variis modis vertat̃, tamẽ facile in vnã colligã significationẽ omnes, quæ est, qđ vulgo dicit̃, amicabiliter applicare, sese insinuare, teu. freuntlich zu yhm thun/ feyn zu yhm stellen. Qđ Gen. iij. dicitur, Respexit deus ad Abel & ad munera eius, ad Cain autẽ & munera eius nō respexit. Prouer. viij. aliter, Et delectabor p singlos dies. Et iterũ Deliciæ meæ ad filios hominũ. Isaia. xvij. In illa die inclinabit̃ vir ad deũ suũ, & nō inclinabit̃ ad idola sua. Iã Isaia. lxvi. Et sup genua blandient̃ vobis. Rursus Isaia. vi. Et oculos eius claude. Obsecro sint ista oĩa vera, vt idẽ verbũ meditari, inclinari, delectari, delicias habere, respicere, blandiri, claudere, & si fuerint plura, significet. Iustũ autẽ ne est tot vocabula ex vno multiplicare, cũ possis vel oĩa vel plurima in vnũ significatũ colligere, & figuris solis variare? Respexit deus ad Abel, id

est, hoc faciēs animū appulit ad eū. Sapiētia delectat p̄ singulos dies, dū hoc agēs appellit animū suū om̄ibus, & insinuat se benigniter filiis hominū. Sic homo applicat sese dulciter ad deū, sic mater blandita filio in gremio figit vultū suū in vultū illius, & blāde ad eū gestit, Sic oculos illorū claudit, faciens vt spōte illos figant in sua studia & sic claudant, Sic testimonia tua meditatio mea est, dū cæteris contemptis, ad ipsa me verto. Breuiter, omnē illam varietatem colligo, in hoc q̄ verto, applico, apto me gratuito & ex animo ad illa.

Hæc eo dicta putent, vt probetur, scripturā esse refertam figuris, nō tot significata & vocabula faciamus, quot fuerint figuræ, alioqui qd opus figuris? Et vt ad institutū veniamus, Christus dum offerretur pro nobis, factus est peccatū metaphorice, cū peccator ita fuerit per omnia similis, damnatus, derelictus, confusus, vt nulla re differret a vero peccatore, c̄p̄ quod reatū & peccatū, qd' tulit, ipse nō fecerat. Sicut dicit psal. lxxviii. Quæ nō rapui tunc exoluebā, vt non dubitet ea confiteri sua esse, dicens ibidē, Improperia impropertū tibi ceciderunt super me. Et iterū, Insipientia mea & delicta mea a te nō sunt abscondita. Oportet autē in metaphora aliquā differentiā esse a re vera, quia similitudo (vt aiunt) non identitas est. Et quæ transferunt secundū similitudinem se transferunt, alioqui ne translatio quidē esset. Et hoc spectauit Paulus Ro. viij. Misit deū filiū in similitudinē carnis peccati. Et Heb. iij. Tentatū

A D V E R S V S L A T O M V M.

per omnia, p̄ similitudine absq̄ peccato. Et in hac translatione, nō solū est verborū sed & rerū metaphora. Nā vere peccata nostra a nobis translata sunt & posita sup̄ ipsum, vt om̄is qui hoc ipsum credit, vere nulla peccata habeat, sed translata super Christū absorpta in ipso, eū amplius non damnent. Proinde sicut figurata locutio est dulcior & efficacior q̄ simplex & rudis, ita peccatū verū nobis molestum & intolerabile est, sed translātū & metaphoricū iucundissimū & salutare est.

Vt ergo Christus vere petra dicitur, ab Apostolo i. Corint. vii. Petra autē erat Christus, ita Christus vere est peccatū. Item Christus est serpens æneus, agnus paschalis, & om̄ia illa de eo dicta. Nō tamen ideo dicimus, q̄ æneus serpens sit duo vocabula, nec petra. Nemo vnquā dixit Agnus paschalis, vno modo pecus, alio modo Christū significat. Nemo dixit Aaron vno modo Christū, alio modo filiū Amram. Nemo dixit Dauid vno modo filius Isai, alio modo Christus. Salomon vno modo filius Dauid, alio modo Christus. Et tamē vere dicimus, Christus est Dauid, Salomon, Aaron, et oīa illa veteris testamēti symbola. Ac p̄pter hūc Christū peccatū factū, etiā sua similitudo peccatum dicitur, oblatio scilicet veteris testamenti, Ita vt non diuersitas sed similitudo peccati per omnia maneat, quæ facit figuris locum & vocem cōmunem reddit, illi autē peccatum sic tractant, vt quattuor istæ species dissimiliores sint, quā cœlum & terra, ex qua dissimilitudine

hebetat̄ intellectus, cōfundit̄ anima, & perit vniuersa gratia, tum verbi tum rerū. Hoc modo Paulus Ro. viij tractans peccatū dicit, Et de peccato damnauit peccatū de peccato illo, qđ Christū esse fecit, trās lato n̄ro in illū damnauit peccatū nostrū, de quo nunc videamus.

Dicimus ergo sophistas, vere nō nosse, qđ sit peccatū vsu scripturarū. Nā dū poenā vocāt, longe dissimilē rem a peccato somniāt, qđ scriptura nō facit. Quia vt dixi, Christus similis peccato fuit p̄ om̄ia, nisi qđ peccatū nō fecit. Nā om̄e illud malū, qđ post actū peccati in nobis est, scilicet timor mortis & inferni, sensit & tulit Christus, illud vero figmentū illorū, de reatu & deputatione ad poenā ipsi nō intelligunt. Christus. n. sensit deputationē illam, & similis erat illi, qui sic deputatur, licet absq; culpa. Quæ vero est deputatio, quā nō sentias? prorsus nihil. Itaq; Christus tunc (vt dixi) nihil differebat a nouissimo peccatore, qđ accepta iā mortis et inferni sentētia dānandus esset. Vigebat illa deputatio, solū hoc aberat, qđ talē deputationē nō meruerat, & sine opere in illā p̄ nobis traditus erat, quāq; hæc res magis affectibus, q̄ verbis tractari & capi velit. Ultra dicimus, sophistas nō nihil capere, quæ sit substātia peccati, scilicet offensio dei & legis dei trāsgressio, sed quale sit in p̄dicamento quātitatis, qualitatis, relatiōis, actionis, passionis, hic prorsus nihil sciūt. Quare hic sic tractabo, vt ad oīa Latomi p̄ducta semel respōderim, ne liber crescat in immodicū, si per singula discurrā, parcendum enim est lectori,

A D V E R S V S L A T O M V M.

Vt ergo crassissime loquamur pro sophistis. Peccatū secundū p̄dicamenta tractemus, si forte possint nos sequi. Peccatū citra metaphorā, vbi vbi fuerit vere peccatū est, natura sua, nec vnū magis peccatū c̄p̄ aliud, iuxta proprietatē substātiæ, quæ nō suscipit magis neq̄ minus, licet vnū sit maius & fortius alio, sicut & substantia vna maior c̄p̄ altera, nō. n. minus substātia est musca c̄p̄ homo, nec minus homo infirmus c̄p̄ robustus. Porro, ne me in verbis captent, Substantiā hic accipio nō more Aristotelis sed Quintiliani, q̄ modo, de quauis re mūdi possis primū disputare, qd sit, deinde quāta, deinde qualis, & sic de aliis. qd & Aristo. obseruat vbi cunc̄q̄ differit, sed & sophistæ cuius prædicamēto suā tribuūt quidditatē. Sic. n. de iustitia differturus, p̄ prædicamēta dispones locos orationis, primū, qd sit, secundū substantiā suā, deinde, quāta, qualis, quorū, qd agat, qd patiat, vbi sit, q̄ tēpore sit, qd habeat, quo modo gerat sese. Nā hic de p̄dicamentis intellectus, meo iudicio ad eloquentiā, ad memoriā, ad intellectū, ad cognitionē rerū utilissimus foret, si exerceret, sed scholis sophisticis prorsus ignotus. Hoc vero peccatū substantiale (vt dixi) nō nihil intelligūt sophistæ, sed post baptismū & infusam virtutē dei, sic se habet, vt nondū penitus nihil sit, cōtritū tamē est & subiectū, vt iā nō possit qd potuit. Quid autē potuit? reos nos agebat corā deo & conscientiā infestabat tyrānice, trahebatq̄ de die in diē in maiora mala, eratq̄ in quātitate, q̄litate & actiōe

L

potens, in vbi & quādo regnabat, quia vbiq; & semp in om̄ibus viribus, om̄i hora praualebat. In passionis vero prædicamēto nihil erat, non. n. paciebat legē arguentē, nolebat tangi etiā. Deinde sitū suū in corde posuerat, declinare faciem suā deorsum, & ad inferos properare. Porro, relatio erat omniū pessima, quod opponeretur gratiæ, subiectū iræ & furori dei. Sic regnabat, nos seruibamus illi.

At cū venisset regnū dei, diuisum est hoc regnum, princeps mundi eiectus foras, caput serpentis cōtritū, vsq; ad feces & reliquias quasdā, quæ nostra demū cura sint exterminandæ. Sic ingressis filiis Israel terram Chanaan, oēs plane reges occidebant, virtus eorū contrita, reliquiæ tamē Iebuseorū, Cananecorū, Amorreo rū (vt Iudic. i. scribit) remanserūt, naturalis & germana portio illorū populorū delectorū, sed sic vt essent tributarij & serui, nō autē regnarent aut æquarent filiis Israel, quos demū Dauid confortato regno deleuit. Ita nos in regnū fidei vocati per baptismi gratiā, regnum peccati obtinemus, ceteris omnibus viribus eius, tantum in membris reliquiæ manent, remurmurātes, & generis deleti sui ingeniū & naturā referentes, quas nostro Marte abolere debemus, fiet autē vbi Dauid noster confortato regno sederit in sede maiestatis suæ. De hoc reliquo peccato mihi cū sophistis quæstio est, an sit censendū vere peccatū nec ne. Et vt dictum est negare non possunt, peccatū ab Apostolo dici, sicuti vellent, ideo

A D V E R S V S L A T O M V M.

ad patrū glosas & distinctiones cōfugiūt, adeo vt obti-
 nuerint, vt Pauli vox conticuerit per orbē, nemocq; sit
 amplius, q̄ illud peccatū vocet, noīe quo Paulus vocat,
 volentes eise vocē absurdā & periculofam. Quasi spiri-
 tus sanctus minus p̄uidus fuerit, aut verba ignorarit,
 q̄bus sine periculo de rebus suis loquerēt, & nos loqui
 doceret. Proinde, p̄ reducendo vsu Paulinæ vocis, hic
 oīa omniū patrū dicta semel in vnū negemus, siue ap-
 pellent superstite illā concupiscentiā, infirmitatē, pœ-
 nā, impfectionē, viciū, aut quoquo modo volent, nos
 illis Paulū opponimus Apostolū nostrū, id est gentiū,
 tam locupletē autorē, qui nō vno loco peccatū, & semp
 peccatū, nunq̄ pœnā, nunq̄ impfectionē, nunq̄ infir-
 mitatē vocat. Neq; n. Augustino, c̄p̄c̄p̄ omniū summo,
 licuit vocē Pauli mutare, & aliam inuenire.

Dicimus ergo, si probauerint, vel ex absurditate sen-
 tentiæ, vel ex cōsequētia, peccatū hoc, nō esse peccatū
 vere, cedemus, & peccatū hoc loco non peccatum sed
 pœnam significare consentiemus, alioqui ne angelis
 quidē de cœlo aliud dicentibus cessuri. Quid quæritis
 amplius sophistæ? ac patres quidē excusatos habeo, q̄
 vel tentatione vel necessitate adacti fortiter negauerūt
 peccatū post baptismū remanere, q̄a cū illis pugnabāt,
 q̄ gratiā simpliciter negabant, ideo vt digne eā cōmen-
 darent, asseruerūt omnia peccata auferri. Et seruiabat
 sermo eorū pulchre & a pte materie (vt dicunt) sub-
 iectæ, nā aduersarii de peccato regnante disceptabant,

hoc negabāt aufferri, id qđ impiū est, vere. n. totū peccatū abolitū est, vt prorsus nihil regnet amplius. Quāquā August. ipse in multis locis plane & vitiū & peccatū appellet, vt est in Epistola ad Hierony. vbi dicit, Ne mini tantā esse charitatē in hac vita, quæ nō augeri debeat. Atq; id qđ interim deest, vitiū est, inqt. Et seqtur ex quo vitio, nō iustificat̃ in cōspectu dei om̃is viuens. Ex quo vitio, si dixerimus, qđ peccatū nō habemus, ipi nos seducimus, & veritas in nobis nō est. Ex quo vitio nō ē iustus in terra q̃ bene faciat et nō peccet. Hęc Aug. Hic vides & Aug. hęc autoritatē sic intellexisse, qđ benefaciēs peccet, qđ operat̃ in charitate nondū satis aucta, quā vitiū vocat, nihil aliud in opere isto deesse differens, qđ plenā charitatē. Sunt ne hęc clara satis? Sed & Lato. quædā ex eodē adducit, in eandē sententiā vitiū semp asserēte, qđ (vt dixi) Augustino nō satis credo, ne aduersarius dicat me eo niti tantū vbi mecū facit, sit sane sibi ipsi cōtrarius, vt Lato. cogit, mea nihil refert. Attñ cū esset Lato. his tonitruis percussus in caput, vt alienatus diu secū nō esset, vidēs sese Aug. dānasse in Luthero, qđ ante temeritatē videre nō poterāt vniuersi sophistæ, tandē ad se reuersus cogitauit, qđ faciā? turpe est vinci, hoc faciā. Imaginabor latinā linguā in toto orbe vna cū græca & hebrea, virtute dialogi mei extinctā esse, aut si qđ reliquiarū superest, dicā, sicut de hoc peccato dico, nō esse peccatū, ita illā nō esse linguā, qđ Papa factū nostrū cōprobauit, facile erit, vt istas orbis re

liquias cogamus e Louaniensi facultate theologiæ, pe-
tere vocabulorū significatiōes. Igit̄ cū vocabulū, viciū,
in Augustino toties occurrat, vt etiā magis infestet, q̄
vocabulū peccatū in Paulo, statuimus & ordinamus,
& in virtute facultatis nostræ præcipimus, vt vitiū sig-
nificet qđ nos volumus, nempe impfectionē, nō illud
quod desit & deesse nō debet, nec qđ sit cōtra legē dei.
Sī qs autē aliter dixerit, indignationē bullæ et in caudā
eius nouerit sese incurfurū. Datū sub sigillo &c. Te ob-
secro lector, q̄ miraris me sic ludere in sophistas istos,
an nō iustus sit dolor meus sup istis inauditis temerita-
tibus & impudētissimis sycophanciis? Nō eos ludam?
q̄ nō cōtenti qđ scripturas dei, qđ dicta patrū, qđ euiden-
tes rationes ludunt, insup pergūt toti orbi os oblinere,
& plane oēs homines in bestias trāsformare, quasi nec
linguas nostras cognoscamus. Oīa secula, totus orbis,
viciū vocat etiā hoc, qđ cōtra virtutes morales est, &
vsitatissimū est verbū de vicijs & virtutibus, nec ipsorū
Aristo. peccata aliud q̄ vitia vocat. Et adhuc audēt isti
prodire, nra, sua, diuina, oīa negaturi, & in faciē om-
niū dicturi, vitiū nō solū nō cōtra virtutes, sed nec con-
tra gratiā dici. En tibi Louania tuos incēdiarios, hostes
linguarum & veritatis. Et tu Antichriste Romane, En
Igit̄ frontes istas meretricias con- (tuas cultrices,
temnamus, & Augusti. cū Paulo iungamus, qđ hic pec-
catū, ille vitiū vocat. Vitiū autē scimus id esse, qđ culpā
& reprehensionē habeat, arguiq̄ dignū sit, etiā in re-

bus corporalibus. Sic habet vniuersa lingua latina,
 Quare Paulū de peccato audiamus, Ro. viij. dicentem,
 Misit deus filiū suū in similitudinē carnis peccati, & de
 peccato dānauit peccatū in carne, vt iustificatio legis
 impleret in nobis, qui nō secundū carnē ambulamus,
 sed secundū spiritū. Quid est peccatū dānari de pecca-
 to? diximus Christū esse peccatū factū, p nobis sicut
 dicit. ij. Corint. vi. Eū q nō nouerat peccatū, pro nobis
 peccatū fecit, vt iustitia dei essemus in illo. Hic vtrūq;
 peccatū vtroq; loco ponit. Metaphoricū vel allegori-
 cū est Christus, de q peccato dānauit nostrū verū pec-
 catū. Nā qd' peccatū nostrū tollat, vnde habemus, nisi
 de Christo facto peccato p nobis, nō vtiq; de nostris
 viribus aut meritis, sed de peccato dei, id est, quē deus
 peccatū fecit. Rogo cur nō dixit, extinxit peccatū, sed
 vigilāter ponit, dānauit peccatū? Nō, n. nos credimus,
 cū Louanieñ. sophistis, Paulo defuisse verba qui sit vas
 electionis, electis & ppriis verbis locuturus præuisus.
 Quis, n. est dānatus? deinde addit in carne, omīno asse-
 rens peccatū in carne, sed dānatū. Dānatus vtiq; is est,
 q nō modo a latrocinio aut malo scelere p̄hibitus, non
 modo captus & incarceratus, sed iudicatus & lata sen-
 tentia mortis ductus est ad mortē, vt nihil aliud cū eo
 fiat, q̄ vt tollat de medio, etiam si necdum sit sublatus.
 Quæ est enim virtus talis latronis?

Ita peccatū p baptismū in nobis captū, iudicatū, pror-
 fuscq; infirmatū, vt nihil possit, mandat penitus abolē-
 dū, q vero huic dānato cōsenserit, incurret illud Iohā.

xvij. Spiritus arguet mūdū de iudicio q̄a princeps mūdi iā iudicatus est. Dānatū peccatū & iudiciū hoc rectū esse credere debemus, & ipsum exequi. Quæ sunt autē vincula huius captiuitatis? Isa. v. Et erit fides cinctoriū renū eius, & iustitia cingulū lūborū eius. Sic psal. lxxvij. Ascendisti in altū captiuā duxisti captiuitatē, accepisti dona in hominibus. Quis x̄o ignorat latronē liberū nō minus esse latronē q̄ captiuū? Sed virtus eius extincta est, vt nihil sit eo infirmius cui mors est, p̄xima, nō pōt modo, qđ latro vellet. Miser ergo, sed tamē latro, si em̄ dimiseris eū, faciet quæ latro facit. Ita peccatū in nobis post baptismū vere peccatū est naturaliter, sed in substantia, nec in quātitate, nec q̄litate, nec actiōe, in passione vero totū. Nā idē prorsus est motus iræ & libidinis in pio & impio, idem ante gratiā & post gratiam, sicut eadem caro ante gratiam, & post gratiam, sed in gratia nihil pōt, extra gratiā præualeat. Vnde Paulus. viij. lex spiritus vitæ in Christo, liberauit me a lege peccati & mortis. Cur nō dixit, liberauit me a peccato & morte? Nōne Christus liberauit a peccato & morte simul? verū de opere p̄prio legis spiritus loquit̄, q̄ hoc faciat qđ Ch̄us meruit. Christus qđē semel absoluit & liberauit omnes a peccato & morte, dum nobis legē spiritus vitæ meruit. Ille ergo spiritus vitæ quid fecit? nondum a morte, nōdū a peccato liberauit, liberabit autē tandē, q̄a adhuc moriendū est, adhuc in peccatis laborandū. Sed a lege peccati & mortis liberauit, hoc est, a regno & tyrannide peccati & mortis, vt peccatū quidē allit,

sed amissa tyrānide nihil possit, & mors quidē instet,
 sed amisso stimulo, nihil nocere neq; terrere possit. Ecce
 iā duos locos, in q̄ Paulus peccatū vocat reliquū ma-
 j. Hinc Paulus Ro. viij. & Colof. iij. (lū baptismatis,
 iubet mortificari mēbra sup terrā, irā, libidinē, auari-
 tiā, & similia, apertis verbis vtens, iā nō solū appellās
 ipsum peccatū, sed suis nominibus, irā, libidinē, auari-
 tiā. Et hæc noui isti linguarū autores psuadebūt nō esse
 nomina vitiorū neq; peccatorū. Scribit, n. sanctis & fi-
 delibus Apostolus. Fingāt igiſ, libido in isto loco non
 est viciū sed pœna peccati, & impfectio quædā, nō con-
 tra legē dei. An nō erat etiā pœna peccati ante bap-
 tismū? Cur tūc erat peccatū? An imputatio hic sola mu-
 tauit rem & naturā? Necessē ergo habebūt, vniuersum
 Paulū ferme nouis vocabulis replere, erasis istis inole-
 tis. Sic Ro. vi. Non regnet peccatū in mortali corpore
 vestro, vt obediatis cōcupiscētiis eius. Quid clarius di-
 ci potuit? peccatū inest in corpore & cōcupiscētię eius-
 dē, sed ne regnet curandū est, hic iā tertius locus. Quar-
 tus ibidē, Peccatū, n. vobis nō dñabit, q̄a nō estis sub le-
 ge, sed sub gratia. Ecce sub gratia agentibus scribit, &
 peccatū eis nō dominari dicit. Quod vtiq; nō de extra-
 neo, sed intraneo oportet intelligi. Quis, n. extraneo re-
 sistere potest, & alterū prohibere ne peccet? Quintus
 ibidē, Vetus homo noster simul crucifixus ē vt destrua-
 tur corpus peccati. Noster, inq̄t, homo crucifixus est,
 & tamē destruendū est corpus peccati in eisdē nobis,

ADVERSUS LATOMVM

Nuncq̄ vult dicere, vt destruat corpus impfectiōis aut corpus poēne. Ecce quinq̄ locos aptos habemus, in quibus Paulus peccatū vocat, p̄ter eos, quos nō numeramus adhuc, vbi nominibus indiuidualibus vitiorū vtitur. Et hęc oīa cœlestia tonitrua, cedere cogēt sibi fumivenduli homūtiōes, vna repta glosella e p̄prio capite prolata, ne vno quodē loco scripturæ roborata. Nā de septimo capite, quod totū huc p̄tinet, in sequētib. videbimus.

Quid ergo? peccatores sumus? imo iustificati sumus, sed p̄ gratiā. Iustitia nō est sita in formis illis qualitātū, sed in misericordia dei. Reuera. n. si a piis remoueris misericordiā, peccatores sunt & verū peccatum habēt, sed quia credūt & sub misericordiæ regno degūt, & damnatū est & assidue mortificat in eis peccatū, ideo nō imputat eis. Ista est remissio baptismi gloriosissima & certe si spectes rem diligēter, fere maius est, eum pro iusto haberi quā adhuc peccatis infectus est, quā qui oīno purus est. Nō ergo dicendū, quod baptismus nō tollat oīa peccata, vere oīa tollit, nō secundū substantiā, sed plurimū secundū substantiā, & totū secundū vires eius, simul quottidie etiā tollēs secundū substantiā, vt euacuet. Nec ego solus aut primus ex hominibus post Apostolos hęc dico. August. verba sunt, Remittit in baptismo vniuersum peccatū, nō vt nō sit, sed vt nō imputeat. Audis? Est peccatū etiā post remissionē, sed nō imputat. Non sufficit tibi hęc ineffabilis dei misericordia, quod te penitus iustificat ab omni peccato, habens te ac si sine

M

peccato sis, tantū vt pergas mortificare, id qđ iā dāna-
tū & prope mortē positū ab ipso est? Monstret itaq; absurditatē & cogat Latomus, Apostolū nō intelligen-
dū de vero peccato, pprie dicto. At dices, hoc iam non
peccatū est, nō imputari. Hoc est qđ volo, vt nō natu-
ræ operis, sed misericordiæ nō imputāti tribuañ. Lato-
mus autē misericordiæ ignoscentia postposita, vult ex
natura non esse peccatū. Hoc vero est sacrilegium.

Ex iis puto defensum nūc, Omne opus bonū esse pec-
catū, nisi ignoscat misericordia. Nā nec ipsi possunt ne-
gare, qđ fructus referat naturā arboris. At arbor iā pba-
ta est, nō sine peccato esse, licet dānato et indulto, quare
nec opus eius est sine peccato, licet dānato & indulto.
Hic etiā Aug. i. Retra. xix. dicit, vbi disputat, an māda-
ta dei impleant in hac vita, cōcludit, Omnia mādata dei
implent, quādo quicqđ nō fit ignoscit. Nōne hic clare
dicit, nō operibus factis sed misericordia ignoscēte dei
mādata impleri? Quid autē ignoscit nisi peccatū? Cla-
ret ergo in meris cauillis verborū sophistas hærere, dū
negāt peccatū esse, et tamē appellari a Paulo peccatū cō-
cedūt, vt possis dicere secundū eos, Opus bonū nō est
peccatū, est tñ illud qđ dicit peccatū, sicut sup de impo-
ssibili. Mandatū dei nō est impossibile, est tñ qđ dicit
impossibile. Quasi Demodocū apud Aristo. æmuleris
& dicas, Louanicñ insipiētes qđ nō sunt, faciūt tñ ea,
q̄ faciūt insipiētes. Scilicet, tātas tragœdias mouēt, tātū
ne voces istas, peccatū & impossibile in publico sinant

ADVERSVS LATOMVM

ullo sensu valere, nulla culpa, nisi quia contradictum est ab eis, ne Magistri nostri a veritate confundantur.

Et quia hic de peccato diximus, premonitum volo lectorem ut habeat quod breuiter omnibus a Latomo inductis respondeat. Obserua primum, Latomus incedit pro omnia, quasi peccatum a me assertum nihil sit, & iam dudum triumphatum, ut est mos sophistarum ante victoriam exultare et petere principium viciosissime. Ideo quicquid scripturae vel patrum potest corradere, in quo negant peccare fideles, huc pertinere credit, ut me concludat. Tu ergo ad ista omnia utere Pauli verbo Ro. vi. Non regnet peccatum in mortali vestro corpore, ut aliud scias esse, peccatum regnare, & aliud, peccatum regnari. Intelligis? Nam sic potes dicere etiam Latomi vsu, aliud esse peccatum velle, aliud peccatum explere, cum sit tamen idem peccatum, ut furtum vel homicidium. Dic ergo quando nubibus testimoniorum aduehitur, Domine numerator testimoniorum & non ponderator eorum, vos valde bene probatis, non esse in sanctis vel operibus eorum, peccatum regnans, sed non probatis, non esse peccatum regnatum, seu illud quod Paulus tangit, dum dicit, Non obediat concupiscentiis eius. Eius, Eius, auditis Domine, Latome? Eius peccati quod non regnet in corpore, & tamen sit in corpore cum suis concupiscentiis. Nam Lutherus nunquam de regnante peccato dixit, quod in sanctis esset. Vos ergo non recte facitis, quod aliud promittitis & aliud facitis. Vultis confutare Lutherum, & confutatis aliquem vestrum Morpheum.

Exempli gratia, quando Paulus, i. Cor. vij. dicit, virgo si

M ij

nubit nō peccat, & si duxeris vxorē nō peccasti. Hoc D
 vestra inducit contra Lutherum, & non concluditis,
 q̄a idē est cū illo, nō regnet peccatū in corpore vestro,
 ergo de regnāte peccato loquit̄, quod dictionis series
 probat, q̄a de sanctis loquit̄, in quibus nullū peccatum
 regnat. Nōne et Lutherus multo fortius c̄p̄ vos dixit, ex
 i. Iohan. iij. Qui natus est ex deo nō peccat, & nō potest
 peccare? repugnat. n. ex deo esse & peccare. Virgo nu
 bit & nō peccat, minus est c̄p̄ non potest peccare. Hoc
 Paulus dicit sic Ro. vi. Peccatū vobis nō dñabit̄, id est,
 nō potestis peccare, q̄a nō estis sub lege sed sub gratia.
 Nā & Latomus q̄ dicit, Virgo nubēs nō peccat, & Lu
 therus qui dicit, Virgo nubēs nō potest peccare, nega
 re nō possunt, quin virgo nubens peccet in reddendo
 debito carnis, vt vnanimīter oēs dicunt, & p̄bat psal. i.
 Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis
 cōcepit me mater mea. Quomodo ergo peccat nubens
 & nō peccat? An nubere Latomus eo tantū trahet, q̄d
 in sponsalibus agit ante secreta cubilis? Non credo sic
 aperte sophisticaturū, sed sophisticet̄. Quid ad illud p̄
 ceptū q̄d ibidē premitit? vxor viro debitū reddat, &
 vir vxori debitū reddat. An hic nō opus illud cōceptio
 nis in peccato q̄d Dauid dicit, docet? At nubens huic
 operi sese ex anīo tradit. Sed & Lato. quoq̄ dicit san
 ctos s̄pius peccare, potest & virgo nubere aliqua ve
 niali peccato cōcurrente, ergo contra Apostolum vir
 go nubens peccabit,

Sed audacem Apostolū vide, qui sine cōsensu facultatis theologicæ Louaniēn. amplius loquit̃. Nolite fraudare inuicē, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterū reuertimini in id ipsum, ne forte tentet vos Satan ppter incōtinentiā vestrā. Quis? tu Paulē absq; literis & sigillo facultatis Theolo. Louaniēn. audes incōtinentiā ponere in sanctis, & iis quos oratiōi vacare doces? Certe tu Tacianus, Cataphrigarū patronus es, q; Matrimoniū peccato inuoluis, imo nō tantū matrimoniū, sed sanctos dei. Et om̃is illa pompa in te ruet, quā Latomus pro absurditatibus cōtra Lutherū inducit, & futurū est, vt libri tui exurant, tum postea terribilis bulla cultrices illas fideles agri dominici comprobabit, surgetq; Latomus, ac ratiōe reddita pbabit, q; incōtinentia illa nō sit incōtinentia, sed infirmitas et pœna. Et quādo Satanas eos tentat, nō ad incōtinentiā sed ad infirmitatē tentat. Qd' si quo casu cōsenserint incōtinentiæ, non peccato cōsenserint, sed infirmitati & pœnæ, ac p hoc dū peccant, etiā nō peccabunt. Vide q; fedus tu es futurus hæreticus. Deniq; hinc fiet, vt diuina mādāta vniuersa nō prohibuerint peccatū, sed infirmitatē & pœnā peccati. Et noua Theologia in mundū veniet, quod peccatū sit, nō cōsentire peccato sed infirmitati & pœnæ. Et deus nō prohibuerit vitare peccatū sed infirmitates & pœnas peccati. Et erit sensus Pauli Ro. vi. Nō regnet pœna peccati in corpore vestro, vel nō regnet infirmitas in corpore vestro, vt obediatis cō

cōcupiscenciis eius. Rursum cōsentire ei qđ peccatū & damnatū nō est, peccatū erit. Noua plane ratio peccati. Infirmitas nō est peccatū nec dānata. Et tamen si cōsentias rei nec damnatæ nec culpabili, peccasti.

Quare, si consultū piis animabus voluissent sophisticæ isti, omissis verborum elusionibus, rem simpliciter, vt est, pposuissent in hūc modū. Ecce optimi fratres fatemur opera bona deo placere, omīnoq; p ea nos saluari, sed nō sic sunt bona, q; sine peccato sint, sed q; aduersus peccatū pugnādo facta sunt. Hoc ipsum enim bonū opus est totū, qđ peccatū in nobis est, & nobiscū ipsis pugnamus ne regnet, ne obediamus cōcupiscenciis eius. Iā licet rigor legis diuinæ etiā hoc exigere possit, vt ista pugna in nobis nō sit, quia tales nō creauit nos ab initio, rectū em̄ fecit deus hominē, ipse se miscuit infinitis quæstionibus (ait sapiēs) Nā hoc malo impedimur, ne toti simus in eius lege, & pars nostri quæ nobiscū pugnat legi eius aduersat. Tamen, pmisit misericordiā & ignoscentiā omnibus, qui saltē non consentiant huic parti, sed pugnēt aduersus eā & abolere studeant. Hoc studiū placet, nō quia dignū, sed quia ipse indulgit & acceptare promisit. Proinde ne inferis aut superbias, habes in teipso vnde iudiciū & rigore meas, & ad misericordiā solā tete conferas. Hac em̄ misere, nō te currente, bona sunt opera tua. Aliud ergo de te iudicabis secundū rigorem iudicii dei, aliud secundum benignitatē misericordiæ eius. Et hos duos con-

A D V E R S V S L A T O M V M.

ſpectus nō ſeparabis in hac vita. Secundū illū, oīa opera tua polluta & immūda ſunt propter partē tui aduerſariā deo. Secundū hāc vero totus mūdus et iuſtus. Atq; vt hoc ſis, Baptiſmi ſymbolū pro teſtimonio habes, in quo veriſſime oīa peccata tibi remiſſa ſunt, remiſſa inquā in totū, ſed nondū oīa abolita. Credimus em̄ remiſſionē peccatorū omniū factam abſq; dubio, ſed agimus quottidie & expectamus, vt fiat etiā omnium peccatorū abolitio & oīmōda euacuatio. Et n̄ qui in hoc laborāt, faciūt opera bona. Ecce hāc eſt fides mea, quoniā hāc eſt catholica fides. Sophiſtæ vero q̄ hęc impugnāt, hoc agūt vt nobis fiducia operū erigāt, & tam miſericordię q̄ iudicii dei opus extenuēt, ſicut de eis dicit̄ pſal. ix. Auferunt̄ iudicia dei a facie eius. Et ideo & timorē dei & fiducia noſtrā ſubuertūt, ferendi alioq; ſi nō hanc ſortē noſtrā & capitale ſalutis præſidiū nobis demoliri & vaſtare anhelarent, & in leuioribus rebus vel luderent vel inſanirent.

At dices mihi, diſtinctio illa noua & tua eſt, de peccato regnāte & regnato, & arbitrio tuo poſita. Reſpondeo, Eſto, cōtemne eā, nō eſt mihi in verbis cōtrouerſia, finge tu aliud. Saltē regnātis peccati vox, non meū inuētū, ſed Pauli autoritas eſt. Tu nūc illud, qđ nō regnat quīſ nomīe appellato, quāuis etiā p̄ me faciat Gen. iij. Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. hic certe peccatū ſubiectū deſcribitur. Sed & Sophiſtæ cogunt̄ cōcedere, aliud peccatū veniale, aliud mortale,

Et cū veniale asserāt nō nocere, nō regnare, nō dānare, verissimū tamē vocāt & pprie dictū peccatū, nec ideo alterius generis aut naturæ peccatū faciūt, q̄ illud mortale, hoc veniale, sed vtrūq̄ defectū a lege dei & cōtrariū legi dei asserunt. Et ego aliud nihil peto, q̄ vt mihi permittāt hoc modo peccatū vocare illud reliquū baptismo, quo modo ipsi veniale, q̄ misericordia egeat, & natura sua malū & vitiū sit, cui si cōsentias etiā regnare fecisti & seruisti ei, ac mortaliter peccasti. In hoc habeo Paulū Ro. vi. satis iā memoratū, a quo nō patiar me auelli. Non (inquā) negare poterunt duo mala superesse baptismo, peccatū & cōcupiscentiā eius. Verba Pauli aperta sunt, peccatū, fomes ipse naturale malum, cōcupiscentia, motus eius, huic nō obediendū, illud destruendū dicit, vt destruat (inqt) corpus peccati. Appellēt illa duo vt libet, sed nō repellant esse dicta a Paulo. Mortificanda ea & destruenda vult Paulus, vt quæ dānata sint ad mortificandū, mala ergo vicia & peccata sunt. Infirmitates, n. & mortalitates & pœnæ non cadunt sub p̄cepto, nec in arbitrio nostro poni possunt. Quis, n. mortē & pœnas mortificet, nisi solus deus sine nobis? Sup peccata vero & ea quæ nos reos faciūt, p̄cepta ferunt. Cū ergo nobis præcipiat mortificare, nō obedire illis, nō vtiq̄ pœnas, nō mortalitates, nō infirmitates, sed peccata intelligit. Quæ esset em̄ lex, Noli obedire hulceri, noli obedire febrī, noli obedire fami & siti, noli obedire nuditati & vinculis aut cōcupiscen-

A D V E R S V S L A T O M V M.

tiae vnius illorū ? Nōne & istae sunt infirmitates, pœ-
næ, mortalitates ? sed peccato, peccatori & suggestio-
nibus eorū, quæ & ipsa peccata sunt, nō est obediendū.

Quanc̄ stultū sit, nos in re tam manifestaria tot ver-
bis laborare, cū Apostolū claris expressisq̄ verbis ha-
beamus, peccatū & cōcupiscentias asserentē. Qui Pauli
verbis nō acquiescit, nostris quādo capiet ? Obsecro,
qd̄ facturi fuissent, si Paulus obscure fuisset locutus, &
pro peccato malū vel infirmū posuisset ? itē p̄ obedire
& nō regnare, vigilare, vel abstinere, dixisset, sicut Pe-
trus dicit, Abstinetes a carnalibus desyderiis, quā secu-
ros, c̄p̄ letos hic triūphos ducerent. Nūc cū luci & diei
resistere nequeāt, parant nubes illi obducere, & in me-
dio die tenebras creare, vt peccatū sit nō peccatum, vt
Paulus mentitus videat̄. Qd̄ si etiā patres pro ipsis so-
nare videant̄, nō tamē eis adherendū est, sed magis Pau-
lo, etiā si vera dixerint, q̄a obscurius & impotentius c̄p̄
Paulus loquūt̄. Clariora sunt Pauli verba, c̄p̄ vt vllius
glosa indigeāt, imo glosa magis obscurant̄. Quanc̄ vt
dixi, patres, tamē & ipsi hoc peccatū & viciū vocāt ali-
quādo, tum sæpius de peccato regnāte loquūt̄. Qua-
re sophistis nostris per patrū dicta me oppugnātibus,
sic dixerim, Vos p̄ obscura probatis clarissima, & per
humana tractatis diuina. Quare cū hoc etiā vester Ari-
stoteles prohibuerit, ne ignota p̄ ignota, obscura p̄ ob-
scura, multo magis, ne manifesta p̄ obscura probent̄,
cōcludo vos ineptos disputatores, q̄ nō nisi toto opere.

N.

& omni tēpore principiū viciōsissime petitis. Sūma re-
 spōsionis Lutherianæ & cōfutationis Latomianæ est
 hæc. Si peccatū in locis Apostoli Pauli citatis probari
 pōt, nō esse vere & pprie peccatū, ruit Lutherus. Si nō
 potest pbari, ruit Latomus. At pbari nō potest nisi p
 quædā patrū dicta, sibi etiā pugnantiū, insup humana,
 si nō pugnarēt etiā, qbus pferri debēt diuina, sine quo-
 rū autoritate nihil est asserendū, quare ruit Latomus et
 omnia sua, & stat Lutherus cū omnibus suis.

Ego tamen laudo Latomi fidē & cōstantiā, q postq̄
 semel suscepit partes sophisticæ p̄tinaciæ tueri, nihil
 cōmittat qd' ingenio & p̄tinacia sophistarū sit indignū
 sed oīa trahat, deprauet, torqueat, cogat, quæcūq̄ diuina
 & humana cōtra se faciūt, quocūq̄ volet. Sicut, n. supe-
 rius vidimus, vbi tot scripturę testimonia probāt, Mā-
 datū dei esse impossibile nobis vt nihil sit manifestius,
 tamē sicut aspides surdæ ad hæc occludūt aures & auer-
 tunt oculos, tantū vt vnicū illud suū semel susceptū de-
 cretellū in publico obtineant. Anathema sit, q dixerit,
 deū nobis p̄cepisse impossibile. Hoc humanū verbū
 regnare necesse est, hoc omēs probare, hoc nulla glosa
 moueri oportet. At tonitrua diuina silere & iacere opor-
 tet, tum quasuis libidines glosarū admittere cuiuscūq̄
 nebulonis. Hominis verbū sacrū & venerabile est, dei
 verbū prostibulū est. Ita & hic, cum tot sacra fulmina
 testent, peccatū & concupiscentiā relinqui post bap-
 tismū, vt etiam iram, libidinē, auaritiā, incontinentiā

A D V E R S V S L A T O M V M.

aperte appellent, nominibus scilicet omnium sensu eis, quibus vicia & peccata nominari solent in omni lingua, adhuc erigunt sese frontes istæ, aures continent, oculos claudunt, cor auertunt, tantū, vt suum hoc humanum verbum omniū aures occupet, solū hoc sit theatrū, cōtra hoc nemo mutiat, Esse scilicet solam reliquā poenā & infirmitatē post baptismum. Huic sileant diuina oracula, huic cedat Paulus, huic cedat & ipsa experientia quotidiana nostra & omniū sanctorum. Quod si non cesserint, laruā induant, & nomine peccati representēt imperfectionē & infirmitatē, caueantq; nostris glosis sese nō accomodēt. Nā & hoc Latomus superius fassus est, Sanctos multa peccare (suo peccati significatu) surreptione, ignorantia, & aliis modis, id qđ Paulus vocat cōcupiscentias peccati in corpore mortali, qbus nō obediamus, id est, nō cōsentiamus, neq; n. ignorās aut præuentus aut inuitus cōsentire potes, dixit, n. inuitos peccare. At quia Paulus idē vocat peccatū, cogitur per peccatū poenā intelligere, nulla causa q̄ quod spiritus & nō homo hoc locutus est, vt stet in arbitrio sophistarū, quid peccatū, qđ poena esse debeat, obsecro quē nō vrat ea arrogantia plus q̄ Moabitica?

At dices, nō tu credis ergo dictis patrum? Respondeo, Credam? quis mandauit illis credi? vbi est præceptū dei de ista fide? Cur illi non crediderunt suis patribus? præsertim Augusti, qui liber esse voluit, & oēs esse liberos iussit in omniū hominū scriptis? An quia

Sophistę nobis hęc inuexerūt tyrannidē & captiuitatē libertatis nostrę, donec & bis sacerrimo Aristoteli nō resistendū, sed obsequendū coegerint, ideo ppetuo in illa seruiemus, & nō aliquādo in Christianā libertatē respirabimus, & nostras literas vel postliminio huius Babylonię suspirabimus? At sancti fuerūt & scripturas elucidauerūt, inquis. Quis & hoc pbauit, scripturas esse elucidatas ab eis? quid si obscurarint? Quo iudicio probas eos elucidasse scripturas? An Louanaliter & Colonialiter dicturus es, mihi sic videt, & sic dicūt? videant sibi sane & dicant, modo mihi rem pbent, aut desināt me in verba sua inania cogere. Mihi nō est mādātū visionibus illorū, sed verbis dei credere. Vnus est magister Christus, & iudicio diuinę scripturę probādi sunt patres, vt cognoscant q̄ eas elucidarint, & q̄ obscurarint. Sicut Paulus iussit, Omnia probate, qđ bonū est tenete. Et. i. Corint. xiiij. Vnus aut duo pphetent, ceteri diiudicent. Qui oīa probāda mādauit, nō Aug. nō Hierony. nō Orige. non vllū hominē excepit, ne Antichristū quidē Papā. At scriptura obscura indiget explanatione, dimitte eā vbi obscura est, tene vbi clara est. Et quis pbauit patres nō esse obscuros? Iterū tuū, videt, & illorū dicūt? Quid. n. faciūt & patres, q̄ vt clarissima & aptissima scripturę testimonia quærāt & proferant? Miseri Christiani, quorū verbū & fides adhuc in hominū glossis pendet, & eorū elucidationē expectat. Friuola sunt ista et impia. Scripturę om̄ibus cōmu-

nes sunt, satis aperte, quātū oportet pro salute, satis etiā obscure, p cōtēplatricibus animabus. Quisq̄ suā sortē in abundantissimo & cōmunissimo verbo dei sequat̄, & verba hominū aut repudiemus, aut cū iudicio legamus. Hęc satis pro ista autoritate, & nimio plusq̄ satis.

T E R T I O.

Inuadit Paulū Ro. vñ. Hic Latomus meā sententiam mihi maxime cōfirmat & prodit, q̄ nō studio veritatis, sed animo deprauādi & fallēdi orbē, hūc librū scripserit, tantū vt ignominiā incendiū & iudiciū sacrilegi solaret̄. Nā quantūlibet ceruicosus et p̄tinax, tamē ita pallidus & trepidus, silens cautusq̄ incedit p verba Pauli vt videat̄ timuisse p singulos apices, ne hiatus quispiā appareret, & misellū sophistā absorberet. Postq̄ vero transiuit ista pericula, & in suū campū venit, ibi excursus facit, ibi patrū dicta cōglomerat, ac si pro miraculo haberi velit, qd̄ sedentarius et ociosus lector, multa aliena cōsarcinare et confarcire potest. Fortasse ea spe & cōsilio, q̄ multitudine me absterreret, ne scriberē denuo, cū infiniti sit voluminis ad singula eius respōdere, sed fallat eū spes, roboratis em̄ meis scripturis, hoc ipso pstratus est, vt respōsione singulari om̄ibus nō sit opus. Sūma ergo Latomianæ euasione est hæc. Ea quæ hic a Paulo dicunt̄, nihil aliud facere, q̄ esse infirmitatem baptismo reliquā, quę peccatū vocet̄. Nihilominus, spiritū cū illā rexerit, sic bonū operari, vt illud nō sit peccatū dānabile censendū, nec hominem ideo peccare in

bono opere, aut seruire peccato. Hic primum vides, Latomū nō nisi differre & abducere lectōrē, ac tempus redimere, dū aliā a proposito tractat quæstionē. Suscepit, n. quæstionē de peccato ignoscibili p̄ misericordiā, de quo me loqui ipsemet nō vno loco testat̄. Et p̄ omnē & post omnē istum tumultū testimoniorū cōcludit in hunc modū. Ecce non est peccatū damnabile, cū sic debuerit cōcludere, Ecce nō est peccatū nē ignoscibile q̄ dē, nec cui opus sit misericordia. Sicut si me redargueres, qui risum veniale peccatū dixissem, & post effusam tuā omnē saliuā, & sudore exhausto, tandē anhelares in me dicēs. En risus nō est mortale peccatū. Talis est disputatio Eliu aduersus Iob. Putas autē paruā esse partē patientiæ, ferre has nequitias, dolos, & artes eorū qui Magistros orbis terrarū se iactant, in re tā sacra & necessaria? Nō queror iā eos ignorare qd sit peccatū, sed q̄ maliciose simulent & negent sese ignorare, & imponant piis cordibus impudenti mendacio suo.

Sed fiduciā mihi facit, formidolosus & fugitiuus sophista. Paulū in faciē eius statuā, vt effugere nō possit, persequar & cōprehendam, nec conuertar donec deficiat. Aut Latomus Paulū, aut Paulus Latomū occidet, frustra præsidiis humanis fidentem. Quæro igitur primū, an mihi, vt Christiano Euangeliū professo, liceat appellare peccatū, quod Apostolus Paulus vocat peccatū? Nihil iā disputo quid peccatū significet, de hoc post videro. Volo simpliciter mihi responderi, an isto

A D V E R S V S L A T O M V M.

Paulino vocabulo mihi liceat vti. Si non licet, deleatur Paulus, si licet, quid tragicis istis vocibus in me mugiūt sophistæ, quod opus bonū appellarim peccatum? Nōne ipsis licet, bonū opus vocare imperfectū & infirmū? Quid ergo? nunquid cogent me, vt verbis eorū vtar? Aut quare nolunt cogi, vt meis & Paulinis verbis vtantur? Ipsi nolunt peccatum appellare. Esto, Et ego nolo infirmitatē et imperfectionē vocare. At sancti patres peccatū interpretati sunt, imperfectionē & infirmitatem. Esto, quis me coget patrū verbis vti? quis coget me Pauli verbū deserere? An dicent, quia absurdū & periculosum? Hoc iā non in me Lutherū, sed in Paulū & spiritū Christi vergit. At tu non vteris peccato, vt Paulus, quis hoc vobis dixit? collatio patrum & tui, quis fecit hanc collationē? Nos, qui estis vos? quis facit nos certos vos nō errare? An q̄ bulla vos approbauit? Iam quis certos vos fecit, patres recte Pauli verbum tractasse? Auditis ne? quid mussatis? Vides ergo omnia Sophistarum adhuc ex suo proprio capite procedere. Te vero Latomū sophistarum ducem seorsum conuenio. Causa premit humeros tuos, agis enim talem ac tantū, qualem ac quātū, nec Cicero, nec Demosthenes egerit. Incendiarios, sacrilegos, homicidas, lesæ pietatis Christianæ reos vos coram & deo & hominibus ago. Tu ergo ne existimes te iam disputare & ludere. Seria res est quā gerimus.

Scilicet, q̄a cōprehēsi estis in ignominia, festinaftis, n.

ad gloriã in principio , ideo confusio incipit fieri finis
eius, hoc est, qđ sic mugitis, tonatis, insanitis, & auri-
bus obtusis neminẽ audire velitis, sed tantũ hoc insanis
clamoribus iactetis, Nõ est peccatũ, nõ est peccatũ, nõ
est peccatũ, in opere bono. Quicqđ ego affero , inter-
pretor, expono, nihil est, tantũ in vocabulũ sic insani-
tis, nõ alia causa, qđ quia a vobis dñatũ, timetis, p̄ Pau-
lũ in confusionẽ vestrã resuscitandũ esse, adeo vt Lato-
mus incredibili impudẽtia , hoc ipsũ vocabulũ a me
positũ nullo loco, nõ interpreteĩ pro mortali & dñabi-
bili peccatũ, qđ tamẽ in Paulo vult infirmitatẽ tantũ
significare, mihi qđ p̄t atrocius & odiosius interpretaĩ
vbicq̄, oppressa semp̄ mea interpretatiõẽ , etiã cõfessus
me de ignoscibili loqui, volẽs vt mũdus intelligat a me
peccatũ vocari, qđ ipse vult peccatũ videri , honestus
ille & verax vir. Rursus in Paulo sic interpretaĩ leniter
vt vocabulũ prorsus tollat. Qđ potẽs autor Latomus, qđ
vocabula eleuãdi & opprimendi, nõ p̄ meritis autorũ.
sed pro libidine sua ius habet. Ego vero tibi p̄mitto &
orbi, me nõ velle vti vocabulo aliter qđ Paulus , in qđ
inuoco nomen dñi vt mihi resistat , si aliter vsq̄ fuero.
Quid vis amplius? At vocabulũ ipsum volo tenere,
& tua patrũq̄ vocabula nolo , qđ scias. Volo inquam
peccatũ dicere qđ vos defectũ vel impfectionẽ dicitis,
nunqđ me aliter coges? Nihil moueor vestro impetuo-
sissimo tumultu, quẽ nõ sine causã vos cõcitare video,
nẽpe ne succumbatis , & inueniamini temere in tanta

ADVERSVS LATOMVM

crimina irrūisse, sed hoc antea fuerat præuidendū. Veniamus igit̃ ad significationem vocabuli huius. Paulus peccatū vocat id quod reliquū est baptismo, patres non peccatū, sed infirmitatē & impfectionē vocāt. Hic in biuio stamus. Ego Paulū, tu patres sequeris. Augustinū excipio, q̃a ille fere viciū & iniquitatē rotūdis ṽbis vocat.

Vlterius ad caput diffensionis venimus, An tale peccatū seu, vt tu vis, infirmitas, natura sua vel sola misericordia ignoscēte, nō sit cōtra deū & legē eius. Nōne hæc est summa disputatiōis nostræ? Ego pro me habeo Pauli vocabulū, quod qd̃ significet nemo ignorat, nempe illud, qd̃ cōtra deū est (nisi ignoscat̃) natura sua. Tu habes (vt videris tibi) patres, qui asserāt nō esse cōtra deū & legē eius, natura. Primū non probas, hoc patres velle, sed oīa quæ inducis, facile a me abigenē, si dixerō illos loqui de peccato extra misericordiā posito. Sic, n. verissimi medicunt, peccatū illud gratiæ (sic dixerim animi causa) prorsus neminē reū cōstituere, nō dānare, nō nocere, prorsus nihil cōmune habere cū peccato extra gratiā. Nōne & ego sic dico Latome? quid, n. sacrilegii in me est, quando in hoc fine cōuenimus, vt nihil mali vterq̃ asseramus habere, id siue peccati, vt ego, siue infirmitatis, vt tu vocas? Cur sic in me insanis & atrociter me criminaris, cū non possis aliud probare ex patribus, q̃ id qd̃ dixi? An q̃ tuū caput nō sequor, q̃ ante iudiciū me damnasti & exussisti? sed temeritate & igne ego nō terreo, nec trahor Latome. Sed esto, sit aliquis patrū, quē

○

ego nondū viderim. Nā Aug. Hieron. Ambro. Grego. Bernhard. noui, vt frustra mihi tot nubes obieceris. Sed sit aliqs, q̄ asserat istud reliquū natura sua esse nō cōtra deū, necq̄ cōtra legē eius, & neget ipsum sola ignoscente misericordia dei, nō esse cōtra deū & legē eius, vbi talem inueneris (inuenias autē iuxta mulæ foetū spero) quid tum pmouisti? qd̄ effecisti? qd̄ vicisti? Quis me certū faciet Pauli esse eū sensum? an nō licebit mihi de eius sensu dubitare? Nō licet mihi sic mussitare mecū. Sāctus ē ille vir, sed quid si homo sit & humanū hic sapiat? Quis scit si aliud in Apostolo lateat, qd̄ ille nō videat? præsertim cū Paulus tā libere & aperte peccatū appellet, cū potuisset, si vellet, sic loqui vt iste loquit̄. Quis illi ius fecit nobis legē statuēdi & intelligendi? Nemo ex vobis legē facit, dicit Christus. Velis tu Latome cum tuis sophistis has pii cordis cogitatiōes incendio aut suspēdio dānare? Quid si nō possit aliter? & iusta sit ibi causa, q̄a in Paulo deū loqui certus est, cuius verba sunt venerāda nec temerāda, in isto nō est certus, deus an homo loquat̄.

Quid hīc faciemus? dices, ad rationē & cōmunē sensum eamus. Ago gratias. Liberati ergo sumus ab omniū hominū autoritate in hac causa. Ratio ergo tua erit, quæ sese ex fidei articulo gloriā fluere, nempe q̄ credimus in baptismo omniū peccatorū remissionem donari, sicut Paulus in multis locis docet. Nam hæc & patrū tuorū ratio est, & mihi placet. Sed quid quod Paulum ista ratio nihil mouerit, quin peccatum appellaret reliquum

istud remissionis omniū peccatorum? patres autē mouerit, vt negent, vt tu dicis, peccatum. Vos inuenistis distinctionē peccati, vt saluaretis istam rationē & verbū Pauli, non potentes vllō modo ista duo concordare, & tamen ipsam hanc distinctionem nullo loco scripturæ potestis probare, sed est humanū inuentū, vt non potes negare, sed necessariū (vt videtur vobis) propter rationem prædictam. Nonne ita habent? Nōne ego tua intelligo? & nihil contra hæc imprudens aut ignorans posui, vt te Magistro mihi plane nihil fuerit opus. Iam si ego modū illustrante spirītu inuenero, vt & pietas illæsa maneat articulorum fidei, & Paulus simul illæsus, nō egens vlla vocabuli sui metamorphosi violenta & inaudita, sed simpliciter, pprie & germane, id quod alias significare possit, cum quo & satisfiat rationi illi vrgenti vos, ad æquiuocandum vocabulum solo isto loco, id est, in Paulo, ac præterea nusq̃ in scriptura, velles mihi tu inuidere? atq; si tu nolles amplecti, velles me quoq; meo gaudio spoliare, quando in rerum summa pulchre conueniremus? At ego a simplicitate verborum dei nō paterer me auelli, quæ si salua pietate fidei, possem bono sensu intelligere vestris humanis inuentis plane cedere nollem.

Dicis autē, Si in summa cōuenimus, qd pphanas vocū nouitates suscitās, & nō citra scandalū nobiscū cōmunicas? Respōdeo, qd malo de fonte q̃ de riuulis bibere, an tu me hoc phibeabis? Duo em̃ sunt quæ me mouent,

Primū, q̄ scripturas, in suis viribus puras, ab omni hominū etiā sanctorū cōtactu mundas, ab omni terreno cōdimēto synceras habere volo. Vos. n. estis, q̄ prophanas vocū nouitates non vitastis, vt Paulus ait, sed humanis glosis vestire, & terrenis cōdimētis cōdire voluistis, sanctas istas delicias dei. Et anīa mea nauseat, cū Ezechiele, panē comedere stercore humano opertū. Scis quid hoc significat? Alterū, q̄ verbis iā non synceris, nec syncere mysteriū istud gratiæ & peccati tractare potueritis, deinde nec intelligere, tandē nec amare, ac sic frigidi, pallidi, tristes, legnes, in laude & amore dei facti estis. Humanū em̄ verbū diuino additū, velamen est veritatis purg, imo vt iā dixi, sterco humanū est, quo operit̄, sicut in Ezechiele figurat dñs. Manna est qđ in vrna aurea seruari velit, non in manibus hominū iactari & versari. Quis (inquies) ergo tuus est iste modus? Referā & si suspicer vobis alliū & pepones Aegypti anhelantibus, & iā dudū corrupto palato male habētibus nō placiturū. At mihi satis fuerit, q̄ cōfutare eū vos nō poteritis, vos autē reos agere ille possit, qui verba dei torqueatis in eū sensum, quē in nullo alio loco habent, id quā sit indignum audiri de Christianis nedū Theologis, nemo nō sentit.

Scriptura diuina peccatū nostrū tractat duobus modis, vno p̄ legē dei, altero, per Euangeliū dei. Hæc sunt duo testamenta dei ordinata ad salutē nostrā, vt a peccato liberemur. Lex aliter nō tractat peccatū, q̄ vt ipsum reuelet, sicut dicit Paulus Ro. iij. p̄ legē cognitio peccati.

Quæ cognitio docebat duo, corruptionē naturæ, & irā dei. De priore dicit Ro. vii. Concupiscentiā nesciebā esse peccatū, nisi lex diceret, Nō cōcupisces. Nā pruritū illū fedū natura nō dixit peccatū, sed vsum eius malū, in alie no corpore, vt stuprū, adulteriū, fornicationē. Ita irā & auaritiā nō dictabat peccatū, sed vsum eius, in furto, fraude, maledicto, cæde, & sic de aliis. Et haud scio, an peccatum in scripturis vnquā accipiāt pro operibus illis, quæ nos peccata vocamus. Videt̄. n. ferme radicale illud fermentū sic vocare qđ fructificat mala opera & verba. Nā hoc peccatū pprie reuelat lex, prius incognitū & mortuū, vt Ro. v. dicit, qđ & viuacissime latet sub speciosis opibus hypocritarū. Nā sub hoc peccato cōcludi p̄ scripturā oēs homines dicit Paulus, licet latere nunq̄ possit, quin fructus suos prodat, in vno sic in alio sic. Sed nullū opus malū dare queas, sub quo oēs homines cōcludere possis, de quo alias plura. De posteriore dicit Ro. iiii. Lex irā operat̄, quia dicit Gal. iij. Maledictus om̄is qui nō permanet in om̄ibus sermonibus, quę scripta sunt in libro hoc vt faciat ea. Et Ro. v. per peccatum mors. Et. vi. Stipendiū peccati mors. Haftenus igit̄ lux legis nos erudit, & sub corruptiōe & ira nos esse docens, atq; omnē hominē & mendacē & filiū irę cōcludēs. Atq; corruptiō nē forte contempsissemus, & nobis in malo nostro placuissemus, nisi alterū malū iræ nobis hanc insaniā non indulgeret & obsisteret, terrore & periculo mortis & inferni, quo minus pacē in priore malo haberemus. Et pla

ne maius malū nobis est ira q̄ corruptio, q̄a poenā plus
 Igit̄ duplex malū lex reuelat, In* (odimus q̄ culpā
 ternū & externū. Alterz qd̄ ipsi nobis irrogauimus, pec
 catū seu corruptionē naturæ. Alterū, q̄ deus irrogat, irā,
 mortē & maledictionē. Esto, si vis illa duo, culpa & poe
 na, sed nimis tenuiter & frigide, culpā & poenā, sub iis
 vocabulis tractauimus, nescio, quas relatiōes & imputa
 tiones fingentes. Nos crasse & plene secundū scripturā,
 peccatū seu culpā seu internū malum vniuersam illā cor
 ruptionē naturæ vocamus, in om̄ibus mēbris, malā &
 ad malū pronā ab adolescētia nostra, vt Gen. vi. & viij.
 scribit̄. Et hæc ira tanta est, vt ea q̄ bona vident̄ nihil pro
 sint, vt sunt artes, ingenia, prudētia, fortitudo, cōtinētia,
 & qcquid naturaliū, moraliū, speculabiliū est bonorū,
 in q̄bus nullū viciū, omniū hominū cōmunis sensus de
 prehēdere possit, adeo, vt hodie etiā nostri Theologi ea
 inter bona numerēt, nihil illis mali tribuētes, q̄ q̄ extra
 gratiā facta regnū coelorum nō mereant̄, rursus tñ nec in
 fernū, nec poenā mereant̄, parati plane asserere, ea coelū
 etiā mereri posse, nisi quendā auditū de gratia necessaria
 cōcepissent, nō. n. deesse eis quicq̄ putāt, qd̄ lex req̄rat,
 sed qd̄ gratia exigat. Legi satisfactū docēt, sed nō Euāge
 lio. Addūt deniq̄ tāta esse hæc bona, vt gratiā mereant̄
 de cōgruo & infallibiliter, & sic plena bona fiāt, si non
 pprio merito, tamē per ppriū meritū. Accedit his, qd̄
 deus ipse hæc nō negat esse bona, sicut reuera negari nō
 possunt, sed remunerat & ornat tēporalibus beneficiis,

vt regnis, opibus, gloria, fama, dignitate, honore, voluptate, & iis similibus, ita vt nō modo speciei pprie, sed & retributionis diuinæ operculū accedat naturali cecitati, quę ignorat vere bona, vt secure ista & p̄tinacissime bona esse cōtendat, sup̄ qua re potissimū p̄phetia laborauit, & oēs p̄phetæ occisi sunt, q̄ hęc carperēt & veriora bona exigerēt. Prophetia. n. nihil aliud q̄ expolitio, et (vt sic dixerim) praxis & applicatio legis fuit, seu qd̄ dicit̄ in syllogismis subsumptio, quæ vt quodlibet opus bonū incidere, pronūciaret, an vere maleue bonū esset. Hinc multa legimus reprobari in libris antiquis quę obstupescimus. Hinc p̄hibuit deus ne suū sensum sequerēt sed vocē eius audirēt. Ideo eis semp̄ prouidit prophetas, qui legē practicarent in his bonis (vt sic dixerim) velut in exemplis monstrando quid esset lex.

Sola igit̄ lex ostēdit, nō qd̄ esse ista mala p̄ se, cū sint dona dei, sed esse in malo v̄su, p̄pter radicale illud peccatū occultissimū, q̄ in illis cōfidebāt, placebāt, gloriabant̄ insensibili malo, sicut & nūc & semper facit hoc intimū peccati malū, cū in solo deo fidendū, placēdū & gloriandū sit, sicut Hierē. ix. dicit, Nō gloriēt sapiēs in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuiciis suis. Oīa. n. hęc sunt bona, dispersa gratuito in malos frequētius q̄ in bonos, ita vt psal. lxxij. sese periclitari ob hoc querat̄, & pene effundi gressus suos, sed oīa sunt (vt dixi) sub ira et maledictō cōclusa, nec qc̄q̄ profunt, et adeo nō parāt de cōgruo ad gratiā, vt magis incrassent cor, ne gratiā desideret aut necessariā sentiat, sicut dicit psal. c. xvij,

Coagulatum est sicut lac cor eorum. Melius Heb. In crassatum est sicut adeps cor eorum. Hic populus proprie in scripturis arguitur impietatis, incredulitatis, duræ cervicis, quod indomitum sensum in istis speciosis bonis humiliare non possent, nec legem nec peccatum suum in illis agnoscere, semper arbitrati sese obsequium in his prestare deo, præ omnibus aliis vere iustis. His frustra prædicatur, hi viri sanguinum & doli. Summa, lex illis est impleta, nec indiget gratia (ut dixi) nisi ex quodam supfluo exactiois diuinæ. His est velatus Moses, nec ferunt faciem eius cornutam, mali esse in tanta sapientia, bonitate, iustitia, religione non volunt, nec se esse cognoscere possunt, quia non audiunt. Vides ergo quæ excedat lex naturalem rationem incomparabiliter, & quæ profundum sit peccatum, cuius cognitionem docet lex. Hi ergo omnes sub ira, quia omnes in peccato.

Euangelium contra sic tractat peccatum, ut ipsum tollat, & sic pulcherrime legem sequitur. Lex enim introduxit & nos obruit peccato, per cognitionem eius, quo fecit, ut ab illo liberari peteremus & gratiam suspiraremus. Nam Euangelium etiam duo prædicat & docet, iustitiam & gratiam dei. Per iustitiam sanat corruptionem naturæ, iustitiam vero quæ sit donum dei, fides scilicet Christi, sicut Ro. iij. dicit. Nunc autem sine lege manifestata est iustitia dei. Et iterum Ro. v. Iustificati gratis ex fide, pacem habemus &c. Et. iij. Arbitramur enim hominem iustificari ex fide. Et hæc iustitia peccato contraria in scripturis ferme, per intimam radicem accipitur, cuius fructus sunt bona opera. Huic fidei & iustitiæ comes est

ADVERSUS LATOMVM.

gratia seu misericordia, fauor dei, cōtra irā, quæ peccati comes est, vt om̄is q̄ credit in Christū, habeat deum propitiū. Nā nec nos in bono isto iustitiæ satis leti esse mus, nec magnificeremns eius hoc donū, si solū esset, & nō gratiā dei nobis cōciliaret. Gratiā accipio hic, p̄prie pro fauore dei, sicut debet, nō p̄ qualitate animi, vt nostri recētiores docuerūt, atq̄ hęc gratia tandē vere pacē cordis operat̄, vt homo a corruptione sua sanatus, etiā propitiū deū habere se sentiat. Hoc est qd̄ impinguat ossa & cōscientiā reddit letā, securā, imperterritā, nihil nō audentē, nihil non potentē, vt quæ mortē etiā rideat, in fiducia ista gratiæ dei. Proinde sicut ira maius malū est, q̄ corruptio peccati, ita gratia maius bonū, q̄ sanitas iustitiæ, quā ex fide esse diximus. Nemo em̄ (si posset fieri) nō mallet carere sanitate iustitiæ, q̄ gratia dei. Nā remissio peccatorū et pax p̄prie tribuit̄ gratiæ dei, sed fidei tribuit̄ sanitas corruptionis. Quia fides est donū & bonū internū oppositū peccato, qd̄ expurgat, & fermentū illud Euāgelicū in tribus farinae satis absconditū. At gratia dei est externū bonum, fauor dei, opposita iræ. Hęc duo sic Ro. v. distinguit, Si em̄ vnus delicto mortui multi sunt, multo magis gratia dei et donū in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abūdauit. Donū in gratia vnus hominis, fidē Christi vocat (quā & sæpius donū vocat) quæ nobis data est, in gratia Christi, id est, q̄ ille solus gratus & acceptus inter oēs homines, propitiū & clementē deū habet.

P

ret, vt nobis hoc donū & etiā hanc gratiā mereretur.
 Iohānes. i. Iohan. sic. Lex per Mosen data est. Gratia
 vero & veritas p̄ Ihesum Christū facta est. Et infra, Ple
 nū gratia & veritate. Ita veritas ex Christo in nos fluēs
 fides est, gratia fidē comitat̄ ob gratiā Christi, sicut ibi
 dē prēmisit, de plenitudine eius oēs accepimus, gratiā
 pro gratia. Quā gratiā, pro qua gratia? gratiā nostrā vt
 nobis faueret deus, p̄ gratia Christi, qua illi fauet deus.
 Quia, inq̄t, Lex p̄ Mosen data, sed gratia & veritas per
 Ihesum Christū facta est. Habemus ergo duo bona euā
 gelii, aduersus duo mala legis, donū p̄ peccato, gratiā
 pro ira. Iā sequit̄, q̄ illa duo ira & gratia, sic se habēt (cū
 sint extra nos) vt in totū effundant̄, vt q̄ sub ira est, to
 tus sub tota ira est, qui sub gratia, totus sub tota gratia
 est, quia ira & gratia personas respiciunt. Quē em̄ deus
 in gratiā recipit, totū recipit, & cui fauet, in totum fa
 uet. Rursus, cui irascitur, in totū irascitur. Non em̄ par
 titur hanc gratiā sicut dona partitur, nec diligit caput
 & odit pedes, nec fauet animæ & odit corpus. Et ta
 men donat animæ, quod nō donat corpori, donat ca
 piti quod nō donat pedibus. Sic & in tota Ecclesia, que
 in eadē gratia dei stat, vt Ro. v. dicit, Per quē habemus
 accessum in gratiā istam in qua stamus &c. Diuersus et
 multiformis est in donis suis. Ita econtra, cui nō fauet,
 toti nō fauet, & tamen non totum punit, imo ille vno
 peccato vnus membri, sub ira totus manet, & hic vno
 dono vnus operis sub gratia totus manet, vt longe, si

ADVERSVS LATOMVM.

cut dixi, gratia a donis secernenda sit, cū sola gratia sit
vita æterna Ro. vi. Et sola ira sit mors æterna.

Veniamus tandē ad institutū. Iustus & fidelis absq̃
dubio habet Gratiā & donū. Gratiā quæ eū totū gra-
tificet vt persona prorsus accepta sit, & nullus iræ lo-
cus in eo sit amplius. Donū vero, qđ eū sanet, a pecca-
to & tota corruptione sua animi & corporis. Impiissi-
mū ergo est dicere, baptisatū esse adhuc in peccatis, aut
non esse omnia peccata plenissime remissa. Quid enim
ibi peccati, vbi deus fauet, & nullū nosse vult peccatū,
totusq̃ totū acceptat & sanctificat? Sed hoc nō est re-
ferendū ad nostram puritatem, vt vides, sed ad solā gra-
tiā fauentis dei. Remissa sunt omnia per gratiā, sed nō
dum omnia sanata per donū. Donū etiam infusum est.
fermentū mixtum est, laborat, vt peccatum expurget,
quod iam personæ indultum est, & hospitem malum
extrudat, cui licentia facta est eiiciendi. Interim dū hæc
aguntur, peccatum dicitur & est vere natura sua, sed
iam peccatum sine ira, sine lege, peccatum mortuum,
peccatum innoxium, modo in gratia & dono eius per-
seueres. Nihil differt peccatū a seipso, secundum natu-
ram suam, ante gratiam & post gratiam, differt vero a
sui tractatu. Aliter enim nunc tractatur q̃ antea. Quo-
modo antea tractabatur? vt esset & cognosceretur, &
obrueret nos, nunc tractatur, vt non sit & eiiciatur.
At non ob hoc, non est vere & naturaliter peccatum.
Quin ingratitude & iniuria est gratiæ & doni dei.

negare ipsum vere esse peccatū. Gratia quidē nullū ibi peccatū habet, q̄a persona tota placet. Donū autē peccatū habet q̄d expurget & expugnet, sed & p̄sona nō placet nec habet gratiā, nisi ob donū hoc modo peccatum expurgare laborans. Deus nō fictos sed veros peccatores saluos facit, non fictū sed verū peccatū mortificare

Ecce istū modū intelligēdi & loquēdi sim̄ (docet, plicē & Paulinū ego quero & volo habere, in tractatu peccati & gratiē. Hic purus & sincerus, prorsus sine vlla difficultate capiē, nullis distinctionibus indiget, & miro modo blandus apertusq̄ est, & totā scripturam aperit. Nō est hic necesse dicere, Peccatū apud Paulū pro infirmitate capi, imo necesse est pro vero peccato capi, quo gratia & donū dei pure & vere cōmendent. Quod si q̄s neget vere peccatū esse, hic donū dei blasphemiat & ingratus est. Ita dico & doceo, vt om̄is homo in omni opere suo sciat se tantū habere de peccato, quantū in ipso nondū est eiectū peccatū, qualis arbor talis fructus, ne gloriē coram deo de mundicia sua, in seipso, gloriē autē in gratia & dono dei, q̄ fauentem deū habet, qui hoc peccatū nō imputat, insup donū dedit, quo expurget. Veritatē ergo cōfiteat̄, q̄ si secundū naturā operis, citra gratiā, iudicandus esset, nō posset subsistere ante faciē eius. Nunc, q̄a in gratia nitit̄, nihil est q̄d eū accusare potest. An sunt hęc tam obscura, vt sophistarū immensa illa volumina de peccato & gratia cōgesta? An nō iā Pauli verbū & pietas fidei & ratio

illa quæ cogere videbāt, vt peccatū pro pœna caperēt, pulchre cōueniūt? Quid facilius dicere quā peccatū tractari aut lege aut Euāgelio? Si lege sola tractes, mors et ira est, si solo Euāgelio, gratia & vita est, manet tamen sub vtroq; vere et naturaliter peccatū. Quo circa patrū autoritates, qui negāt peccatū esse in iusto, oēs intelligendæ sunt, secundū gratiā, sed nō secundū naturā peccati, vel legē. Christus em̄ nos liberauit, vt iam non sumus sub lege sed sub gratia.

At dices, patres sancti peccatū negāt, nec tu probas hoc modo peccatū hic accipiendū. Respōdeo, Primū, nihil impiū & alienū tamē a fide sapio & doceo. Nōne admittis? Et, pbabo latius. Deinde hoc, pbo, q̄ peccatū in scripturis accipiūt vbiq; vt ego accipio, ideo efficaciter probō, sic accipiendū esse, cū sine scripturæ exemplo, nihil sit in fide asserendum. Deinde, dupliciter tu nihil probas. Primū nō probas, patres negare peccatū sic accipiendū esse aut accipi posse, vt ego capio, q̄a & si infirmitatē appellent & peccatū negēt, hoc facere videri possunt, respiciendo nō naturā peccati, sed gratiā dei, nec habes qd̄ hic opponas. Iā si etiā ex animo negēt secundū naturā esse peccatū, nō tamē probāt, nec est articulus fidei, qd̄ ipsi sentiūt aut dicunt, imo periculose dicūt, dū sine exemplo scripturæ dicūt. Sic, q̄ peccatū significet reatū tantū, nec, pbas ipsos velle, nec ipsi probāt ita esse debere. Vos inuenistis hoc obscurissimum verbū reatus, qd̄ peccatū formaliter vultis significare,

scilicet scriptura simplicior est. nihil nisi corruptionē & iram facili & aperto sermone habet. Ita qđ remissio omnium peccatorū, ablutionē peccatorū, & quæcūq; tãdē de baptisimī gloria, nō immerito dicūt, non probas idē esse, qđ nullū peccatū natura relinqui, nec ipsi idē probāt. Sed om̄ibus obstat Paulus, sed & Petrus, quorū hic carnalia desideria militare aduersus animā, ille peccatū in corpore mortali cōcupiscere aduersus spiritū dicit, cogūtq; patrū dicta ad gratiā baptisato fauentē, donūq; peccati aduersariū, nō ad naturā peccati aut legē spectare. Et sic oīa Latome sunt tua inania & cōfusa, dispersa sicut puluis ante faciē venti. Cū ergo huic sententiæ meæ faueat pietas, consentiāt verba scripturæ, sitq; in ea simplicitas, sinceritasq; tā verborū q̄ rerū, nolo mihi auferri vocabulū peccati, in oībus hominibus, om̄ibusq; operibus eorū in hac vita, etiā si cōfitear, nihil eos habere peccati aut mali operis secūdū gratiā dei. Qui me seq̄ nolet, omittat & sequat̄ alia, sed sua sciat humanis niti, mea diuinis testimoniis. Nō patiar, vt plus Augustino credat̄ Aplm̄ glosanti, q̄ ipsi Apostolo toties peccatū iteranti.

Videamus nunc cōgruentias scripturæ in hāc sententiā. Christus Lucæ vlt. pœnitentiā & remissionē p̄dicari dicit in nom̄e eius. Cur nō satis erat remissio peccatorū? Nōne huc cōgruit, qđ pœnitētia est iminutio corruptionis, & renouatio de peccato assidua, quā operat̄ fides, donū dei & remissio. Gratia donū est, vt non sit

A D V E R S V S L A T O M V M.

ibi peccatū iræ. Nec. n. p̄dicari docet p̄nitentiā illam
 ficticiā sophistarū, quę ad horā durat. Q̄ diu p̄dicat̄,
 t̄p̄ diu viuūt, p̄nitendū & nouandū est, vt peccatū ex
 pellat̄. Nunq̄d potes sic aptare ista duo, infirmitati &
 p̄cnae? q̄s de infirmitate p̄niteat? quis p̄cna inno
 uet? Idē facit verbū Iohannis Bap, a Christo repetitū.
 P̄nitentiā agite, appropinquat regnū ccelorū. Quid
 hoc est, nisi mutare vitā, qd̄ fides facit peccatū expur
 gans, & sub dei regno esse, qd̄ gratia facit remittēs? Nā
 hos fructus dignos vocat Iohānes si peccatū expurgeſ,
 & nō opera externa simulent̄. Huc tā pulchre congruit
 parabola Matt. xiiij. de fermēto et farinae satis tribus, vt
 nihil aptius possit. Nō sic autē cōgruit, si infirmitatē &
 p̄cna appelles peccatū, imo iam tenebras offudisti his
 vocibus, vt parabolā nō videas nec sapias. Huc & para
 bola de semiuiuo, a samaritano curato, tota & primo
 loco ptinet, q nō simul sanatus, simul tñ susceptus est
 curari, leuita & sacerdote legis ministris videntibus eū
 sed nō iuuātibus. Lex peccatū (vt dixi) cognoscere fa
 cit, sed Christus per fidē sanat, & in gratiā dei reducit.
 Huc illud Iohan. Qui lotus est, mundus est totus, nēpe
 p̄ gratiā, & tñ lauat p̄ fidē operantē pedes peccati reli
 qui. Huc, qd̄ nos palmites in Christo, qui est vitis, cū
 fructificemus vt mūdi p̄ oīa, tñ agricola cœlestis mun
 dū purgat, vt fructū plus afferat. Nihil horū potes ad
 p̄nas et infirmitates aptare, statī. n. perit lauādi, purgā
 di, curādi sensus, nisi t̄p̄ vaga venialia huc possis trahere

sed superficialis ille est sensus, folia præscindit, radicē
 nō excindit. Et sicut similitudo habet a Latomo indu-
 cta, similis est iste modus curandi, radenti capillos ubi
 denuo renascunt. Nō sic donū dei, qđ radices mortifi-
 care laborat, & nō actus sed ipsam personā purgat, vt
 venialia illa cessent aut certe minus pullulēt, frustra ve-
 nialibus resistis, nisi peccatum illud fomitis extinguas,
 vnde illa pullulant. Peccatū semp cōcupiscit, sed cōcu-
 piscentiæ eius resistis, si nō tantū motibus eius resistis,
 sed ipsum quoq; iugulas, qđ fit per donū fidei mortifi-
 ficantis, crucifigētis, & passionibus variis exercētis ve-
 terē istū peccati hominē, vt Apostolus vocat. Huc qua-
 drat & illa figura, quā supra posui, qđ filii Israel possessa
 terra Canaan, reliquias Amorreorū, Iebuseorū, Cana-
 neorū nō deleuerūt. Nō erant alterius naturæ reliquiæ
 iste, qđ ipsę gētes. At nrī isti infirmitatē et poenā etiā nō
 malā, imo vtilē & ferendā docēt, qđ si nō sit expurgāda.

Cōcludo ergo. Quādo Paulus Roma. vi. Peccatū in
 mortali corpore peccatū nō dñari, corpus peccati de-
 strui. Ro. viij. a lege peccati liberari. Roma. viij. peccatū
 operari, peccatū repugnare, peccatū captiuare, seruire
 legi peccati. i. Cor. viij. Incōtinentiā. i. Cor. v. fermentū
 vetus maliciæ & nequitia, Ephe. iij. veterē hominem.
 Coloss. iij. Iram, libidinē, auaritiā. Heb. xij. circūstans
 peccatū, breuiter, nusq; non peccati & viciū nomine
 appellet, atq; si semel tantū appellasset peccatum, nulli
 angelorū cederē. Nūc cū tot locis idē cōstanter asserat,

ADVERSVS LATOMVM

qui sunt illi homines, vt eorū glosas in textū, erasis Pauli verbis, me cogāt reponere? Nolo eorū sentētias, peccatū inesse nobis dico, & in omnibus operibus nostris cū fiducia, q̄p̄ diu hic sumus. Si ergo Louaniēn̄ mei me ante audissent, & plus in verba dei q̄p̄ hominū intēdis-
 ssent, vticq̄ veritatē purius cognouissent, quē eos a tam immani blasphemia, sacrilegio, crimine, scelere præser-
 uasset, vt verbū Pauli tā temere nō exurerēt. Sed & ad huc eis offero optionē, vt resipiscāt, errorē agnoscant, dent gloriā deo, cōfiteant̄ suas insanias, quas nulla ra-
 tione tueri possunt, & ecce ignota sint eis oīa. Libētissi-
 me, n. cōmunicabo illis, nec memor ero malorū vnq̄q̄, sicut nolo meorū esse deū memorem. Q. si perstent, qd̄ execror, certe anathema eos habebo. Dñs viderit, an mea excōmunicatio pluris minorisue sit, q̄p̄ insulsæ, san-
 guinariæ, sacrilegæ, breuiter, Papa & Roma dignissi-
 mæ bullæ Amen. Ex istis credo nūc satis asserta, defen-
 sa, & munita oīa quæ ad hūc articulū adduxi in resolu-
 tione mea, quā Latomus oppugnat, & Latomi omnia esse nihil q̄p̄ ignorātijs scripturæ, tum meras præsump-
 tiones & petitiones principii.

Vnū adiciam vt ratiōe & experiētia causam istā iu-
 uem. Cū sophistis disputo. Veniamus de regula ad ex-
 emplū, ne simus stoici, qui sapientē eū defunierunt quē
 nuncq̄ viderūt. qualē oratorē Quintilianus quoq̄ for-
 mat. Quæro an vllū hominē dare audeāt, qui possit de
 vno suo opere bono dicere, hoc est sine peccato, etiā

Q

eo modo quo ipsi de peccato loquuntur. Ego non credo ipsosmet aut vllū hominē hoc ausurū de suo opere sentire. Si negāt vllū posse, qd ergo me criminant tam immaniter, cū ipi idē sentiāt, imo magis c̄p̄ ego dicāt. Ego em̄ de veniali peccato nō dixi. Iā quæ est absurditas in omni opere bono ponere peccatū, cū ipi fateant̄ in plurimis certo esse peccatū, & in paucis nō esse peccatum, etiā dū sine exemplo secūdū regulā solā loquunt̄. Si nō est absurdū in vno aut multis, quomodo absurdū aut impossibile in om̄ibus? Sumus ergo ne pulchri doctores, qui regulā docemus sine exēplo? Sed dicēt, Incertū est cuius opus bonū sit, sine peccato, tamē sine peccato esse nō dubitamus. Quid ergo facimus? ducimus homines in incertū cū nostris doctrinis? An hoc non est absurdū docere in Ecclesia, incerta? Quando ergo erit pax in cordibus nostris? Quid interim faciet? an orabit, p̄ venia peccati in bono opere, aut iactabit illud corā deo? Periculū est, si peccatū est, & veniā non petit. Rursus periculū si veniā petit, vbi nō est aut nō esse putat culpā, Mentiet̄. n. & orabit, p̄ eo, p̄ q̄ nō orandū sentit, & hoc ipso confitebit̄ opus venia dignū, & faciet ei iniuriā. Suspēdet in dubiū? ergo etiā incerta orare oportet nō tantū operari? Gratias vobis Magistri nostri, q̄ nihil incertū nobis relinquitis, nec hoc quidē certū faci.

Sed faceffant ista. Exemplū (tis, an sint incerta oīa. huius regulæ, Opus bonū est sine peccato, plane deest in hac vita, q̄ Paulus (vt diximus) nō audet hoc asse-

ADVERSVS LATOMVM.

rere de suis operibus. Nihil mihi (inquiēs) cōsciūsum
 sed nō in hoc iustificatus sum. Certos at nos esse oportet,
 ideo deus in gratia sua nobis p̄uidit hominē, in q̄
 cōfideremus, & nō in opera nostra. Nā quāuis p̄ donū
 fidei nos iustificarit, & p̄ gratiā suā nobis factus sit, p̄
 pitius, tamē ne vagaremur in nobis ipsis, et in his donis
 suis, voluit vt in Christū niteremur, vt nec iustitia illa
 cepta nobis satis sit, nisi in Christi iustitia hæreat & ex
 ipso fluat, ne q̄s insipiens, semel accepto dono, iā satur
 & securus sibi videat̄, sed in illū nos rapi de die in diē
 magis voluit, nō in acceptis cōsistere, sed in Christum
 plane transformari. Illius. n. iustitia certa & p̄petua est,
 ibi nō est nutare, ibi non est deficere, ipse dñs omnīū.
 Ideo Paulus mira diligētia q̄ties fidē Christi p̄dicat, sic
 p̄dicat, vt nō tantū p̄ illū aut ab illo sit iustitia, sed etiā
 in illū, vt nos in ipsum referat & trāsformet, & velut in
 absconsum ponat, donec transeat ira. Sic Ro. v. Iustifica
 cati ex fide pacē habemus ad deū p̄ dñm nostrū Ihesum
 Christū. Ecce fides nō satis, sed fides q̄ se sub alas Chri
 recōdat, & in illius iustitia gloriē. Et iterū, Per quē ha
 bemus accessum ad deū, p̄ fidē in gratiā istā. Iterū fidē
 sic docet, vt eā sub alas Chri proiciat. Et Colos. i. Et p̄
 eū placuit recōciliari oīa in ipsum. Ecce p̄ eū in ipsum,
 Et vltra, Pacificās p̄ sanguinē crucis eius, p̄ ipsum. Ecce
 p̄ sanguinē crucis eius p̄ ipsum. Quid istis vult Apосто
 lus, nisi q̄ nō satis est illa fides vaga sophistarū, q̄ accep
 to dono putat̄ opari, sed ea demū fides ē, q̄ te pullastrū

Q. ij.

Christū gallinā facit, vt sub pennis eius speres. Nā falsus in pennis eius, ait Malachias, vt scilicet nō in fide accepta nitaris, hoc est, n. fornicari, sed fidē esse scias, si ei adheferis, de ipso presumpseris, qđ tibi sanctus iustusq; sit. Ecce hęc fides est donū dei, quæ gratiā dei nobis obtinet, & peccatū illud expurgat, et saluos certosq; facit, nō nostris sed Christi operibus, vt subsistere & permanere in æternū possimus, sicut scriptum est, Iustitia eius

Dices autē, Videmini verus (manet in seculū seculi, bi cōtrouersia torqueri, quādo in summa conuenitis, neutri asserētes dānabile esse illud reliquū baptismi, siue peccatū sit siue pœna. Respōdeo, de fine concordamus, esse scilicet innoxiiū, sed nequaquā de causa ipsa. Nā ipsi naturæ tribuūt qđ gratiæ dei est, quod ferendū nō est. Deinde securos faciūt homines, ne peccatū expurgent. Minuūt etiā mysterii Christi notitiā, per hoc & laudē & amorē dei, dū nō cōsiderāt effusissimæ gratiæ bonitatē sup peccatores expansam, sed innocentē naturā faciūt, atq; si nihil aliud obstaret, sine scripturis loquunt, tum scripturæ synceritatē sine causa perdūt, & intelligentiā rerū obscurant. Quo fit, vt amissa simplicitate sua scandalū fiat, qđ nos ab ipsa longius ducat, sicut cōtigit, dū primo admisimus hominū glosas tanq; pias & lucidiores q; sit scriptura, tandē & huius glosæ aliā glosam, vt iā nō sit modus glossas glossarū augēdi & nos in cōfusionē verborū confusissimā trahēdi, donec prorsus nihil Christianarū rerū amplius noscere

mus, & iã gentiles infanias nostris pares & vtilis arbitramur. Ista scandala & excelsa tollenda sunt, & viã Sion, quę diu satis luxerũt, aliquãdo terendã iterũ, ac puro nos tritico simplicis & syncerę scripturę pascendi. Vides, n. & hic Latomũ oĩa glossis hominũ incerta facere, præter ea quę sunt hominũ & philosophorũ, adeo vt et hũc locũ Pauli dupliciter exponere licere putet, de homine sub lege, vel de homine sub gratia. At hoc est nihil docere, sed animas cõfundere. Negãdi & reprobãdi prorsus sunt, q̄ Paulũ hic de homine sub lege loqui affirmãt, cũ verba satis sint apta & clara, q̄ de lectẽ in lege dei, & seruiat mente legi dei, qđ nulli impio potest quadrare, q̄ totis viribus repugnat legi dei, sicut c. iij. & v. docuerat. Nicũ consiliũ sit, q̄ sacras literas nõ põt certo sensu tenere, eas dimittat. Tutius est eũ laicis ignorare eas, q̄ incertas habere. Incredibile est, quãtas molestias Satan p̄ eas faciat morituro, si ambiguas habeat, vt sophistas in hoc suscitatos putẽ a diabolo, vt eas incertas faciãt æquiucatiõib. et ludibriis suis.

Quærimus igĩt hic, vbi est ille testimoniorũ p̄destrator, q̄ rationẽ reddere voluit p̄ Louanieñ Magistratibus nostris? Nõne ipse nihil certi asserit? Nõne solũ hoc agit, vt Lutheri sentẽtia sit cõtra suã dubiã sententiã? At illi q̄ dãnauerunt & exusserũt, aliũ fuerũt. Nempe, q̄ voluerũt suã assertã, certã & infallibilẽ sententiã esse, vt nõ solũ possit, sed debeat quoq̄ sic dici. Et pro his miseris nihil loquit̄ Latomus, cũ pro iis solis loqui

promiserit a deo fidēs, vt pudendū iactarit, in re tā certa rationē petere. Sed vt dixi, nō suæ rationi sed bullæ nixi sunt vt auderēt, p̄dire, nec aliud prodeūtes q̄rebāt, q̄ vt scripturas lacerarēt & os orbī oblinirent, cū suo, Potest sic dici. Si autē sic etiā de furore suo sensissent & dixissent, Potest sic dānari & exuri, sed nōdū dicimus, q̄ debeat & oporteat sic damnari & exuri, respōderet opus eorū verbis eorū. Nūc quales declarent se ipsos, q̄s nō videt? q̄ hoc, p̄ certo dānarint, de q̄ hodie quoq̄ in certos esse se ipsos cōfitemē. Nā etsi patres sancti quādoq̄ dubitēt & varient in scripturarū sensibus, nuncq̄ tñ furorē hūc addiderūt, vt assererēt, alienaq̄ dānarēt & exurerēt. Igit̄ ratio illa nondū p̄dit, quæ p̄mittit̄ p̄ istum ponderatorē. Nā vt Lutherū et sententiam eius eludat, suā tñ nō probat, nec meā improbat, sed vtrancq̄ incertā facit, cū vtracq̄ ab eo inducta expositio esse vera nō possit. Quare cōcludo Magistros nostrales cū me damnarēt, fuisse infanos, & qui nescirēt quid facerēt. Testis est Latomus eorū patronus, qui ideo hunc librū scripsit, ne orbem hoc diutius lateret.

Cū ego dixissem, repugnare legi aliud nō esse q̄ peccare. Nō agere bonū esse contra legē. Respōdet, Quod Aug. audeat asserere, nō esse peccatū, nisi cōsentiatur. Tum ipse addit, Et nihil dānatiōis in eis esse, q̄a nō peccant. Vide nequitiosum sophistā vt oīa deprauet. Quis nō videt Aug. hic? loqui de mortali peccato, q̄ fit cōsensu in cōcupiscētiis peccati, nō tñ negat istos motus

esse venialia peccata. Adhuc Latomus hoc cōtra Luthe-
rū esse fingit, nō q̄ ignoret me loq̄ de peccato nō mor-
tali seu dānationis, sed q̄ malitia agitatus optet mea sic
intelligi. Iam quā Latomiana dialectica, nihil dānatiōis
q̄a nō peccant, Ergo ex opposito cōsequētis oppositū
antecedētis sequit̄. Venialiter peccātes, peccant ergo nō
nihil dānationis est illis. Hoc est Apostolū Paulū Lo-
uianialiter interpretari. Peccatū veniale sine dānatione
asserūt, meū autē illud peccatū dānationis faciunt. Nec
dignant̄ meminisse, q̄ crebro ego quoq̄ illud induxe-
rim, qđ Paulus ait, Nihil esse dānatiōis, licet nō nihil sit
peccati, q̄a tot de peccato præmiserat, sed ideo nihil est
dānatiōis, nō q̄a nō sit ibi peccatū, vt Latomus mentit̄,
sed q̄a sunt in Christo Ihesu, dicit Paulus, id est, pulla-
stri sub gallina & sub vmbra iustitiæ illius pausant, seu
vt Ro. v. clarius dicit. Gratiā & donū in gratia illius ha-
bēt. Deinde nō ambulāt secundū peccatū seu carnē pec-
cati, id est, nō cōsentiūt peccato, qđ reuera habēt. Deus
eīm eis, puidit duo robustissima munitissimaq̄ firma-
mēta, ne hoc peccatū eis sit in dānationē. Primū, ipsum
Christū, ppitiatoriū (vt Ro. iij.) vt sub huius grā tuti
sint, nō q̄a credūt & fidē aut donū habēt, sed q̄a in grā
Chri habēt. Nullius. n. fides subsisteret, nisi in Chri p-
pria iustitia niteret̄, & illius, ptectiōe seruariet̄. Hęc ē. n.
fides (vt dixi) vera, nō absoluta imo obsoleta illa q̄litas
in anīa, vt illi fingūt, sed quę se a gratia Christi nō patit̄
auelli, nec alio nitit̄, quā qđ scit, illū esse in gratia dei.

nec posse dānari, nec aliquē, qui sic in eū se proiecerit. Scilicet tā magna res est hoc peccatū reliquū, sic intolērabile iudiciū dei, vt nisi eū, p te opponas, quē sine omī peccato esse nosti, subsistere nequeas, id quod facit fides

Alterū est, quod dono accepto nō ambulant (vera. secundū carnē, nec obediūt peccato, sed prius illud principale & robustissimū est, licet & alterū sit aliqd, sed in virtute prioris. Quia pepigit deus pactū iis q sunt hoc modo in Christo, vt si pugnēt cōtra seipso & peccatū suū, nihil sit dānationis. Nō ergo nihil est dānationis, vt Latomus delyrat, quia nō peccāt, aut nō sit peccatū in opere bono. Hoc fingit sophista, extra & cōtra apertū textū Pauli e pprio capite. Sed qd sunt (inqt) in Chro Ihesu, & nō ambulāt secundū carnē, manifeste de mortali peccato loquēs. Solū hoc agūt sophistæ, vt hoc peccatū extenuēt, quod deus tantū exaggerat, vt filiū suū sibi velit opponi, & homines oēs hoc vehemētissimo iudicio Christū vrgere & cōpellere, vt sub alas eius tremētes, desperātes, anhelantes sese recipiāt. At isti huius peccati negatores, faciūt oscitātes & securos homines, in accepto dono, p hoc & Christi gratiā vilem, & misericordiā dei leuē, ad q sequi necessario oportet, frigus amoris, segniciem laudis, & teporē gratitudinis. Nihil de Christo hi prorsus sciūt. Tu ergo caue illos pestilentissimos, & disce opera dei magna, mirifica & gloriosa esse, ideo scias tete nō posse hoc peccatū satis exaggerare. Neq. n. malū eius vllus hominū vnq̄ inuestigare

aut cōprehēdere penitus potuit, cū sit infinitū & æternū, vt rursus opera dei cognoscas in Christo tecū facta esse immēsa, vt qui tā potentē tibi in Christo gratiā præordinarit, quæ tāto malo nō patiat tete perdi, & q̄ tāto malo dignus sis, tñ illius hominis gratia, nō solū illo nō perdaris, sed etiā tandē ab eo libereris. Magnificāda est gloria gratiæ, nec pōt satis magnificari, ita vt Paulus exclamet, Gratias deo p̄ inenarrabilī dono eius. Ne ergo auscultes frigidis istis & languidis sophistarū sibilis de operibus bonis sine peccato, de fide infusa, de fide acquisita, de lib. arbitrio, somnia sunt & ludicra ad istā rem seriā. In Christū tete rapi oportet, sicut Isaias. ij. dicit, Ingredere in petrā & abscondere in fossā humo a facie timoris dñi & a gloria maiestatis eius. Et in Cant. Colūba mea in foraminibus petræ in cauernis maceriæ. Noli errare. Magnitudo protectiōis satis indicat, quantū sit peccatū istud, nisi Christū filiū dei existimes ligneā aliquā imaginē esse. Oēs sancti tremūt hoc iudiciū, & nisi Christū opertorē habeāt, pereūt, & nos adhuc disputamus & ludimus, in operibus bonis peccatū esse. Sic scilicet de tremēda maiestate æterna sapimus, quasi de homine quouis disputemus, quando de illa disputamus.

Deinde p̄cedit distinctor dicēs. Duabus causis viciū qd' cōtra legē dei esse videt, nō esse peccatū. Prima, dum abest vsus ratiōis, vt in furiosis dormiētibus, infantibus. Secūda, dū nō cōsentit illi, vt in virginibus &c. Quis iterū hic nō videt defendi nō Louanicē, q̄ Lutherū dāna-

R

uerūt de peccato illo in sanctis seruiēte p̄ gratiā dei. Sed fictos aliquos morpheos, q̄ dānarint eū, q̄ peccatū mortale in opere bono posuerit? Plane nullus hactenus sophistarū me tedio vicit, prāter hūc Latomū, tanta est in homine nequitia & nugādi insania. Nā tā hebes nō est, vt nō intellexerit, me de eiusmodi peccato nō loqui, sup̄ quo patrū dicta citat, & ipse blatterat, cū hoc s̄pius sese nosse testet, sed mera neqtia est, q̄ cōtra ppriū testimoniū de peccato dānationis me locutū esse iactet, & orbi (vt dixi) imponat. Tale est & illud, quod pronitatē ad malū non impedimentū virtutis, nec malū nec peccatū dicit, imo p̄fecit (inqt) martyribus ad bonū. Quid audio? profecit eis ad bonū, ergo nō est peccatū. Vides vt insignite gratiā dei blasphemare voluerint sophistæ. Nā hoc qd' gratiæ dei est, peccato impudētissime tribuunt, Diabolus tentator p̄fecit sanctis in bonū, ergo eius tentationes nō sunt malæ neq; peccata. Vincēda sunt mala pronitatis, ergo nō sunt mala. Obsecro, q̄ iste sophista meā tentat paciētiā egregie. Vere si qd' peccaui in libello cōtra eorū dānationē edito, hic abunde poenitētiā ago, incredibilē hebetudinē, inscitiā & maliciā eius ferendo, ideo. n. peccatū est pronitas, q̄ resistit & negociū facit martyribus, quanq̄ hinc virtus gratiæ elucescat magis. Nō debet autē hoc negociū esse, si iudiciū dei spectes. Misericordiæ est qd' parciť, doni diuini est qd' vinciť. Tu lector vide, quo parricidio reus fuerim, quando hos homines trunco stupidiores finxi.

Etiam hoc addit, Peccatū nō esse nisi voluntariū, præfertim actuale, ergo in opere bono nō est peccatū, tenet cōsequētia a Latomo ad Latomū. Vel quia Grego. dicit, Nunquā vasis iræ redderet deus interitū, si nō voluntariū inuenirent habere peccatū. Et quare reddit interitū infantibus & ignorantibus? Sed & Grego. hic de vasis iræ & peccatis eorū loquitur, quod Lato, intelligit de peccatis sanctorū in bono opere, alioqui quō cōtra me induceret? Quid alioqui faceret ad ppositū? Peccatū. n. a me dictū impugnat, & hoc nō esse per Grego. probat, quia solū voluntariū esse debet. Sed fessus sum. Valeat sycophanta insulsissimus, qui nec me, nec se, nec patres, nec scripturas vno pilo intelligit, ac si intelligat, intelligere nō vult. Nihil recte actū est in hoc toto libro, quāquam quod Lorianien. incēdiariis & Antichristianæ bullæ, dignus datus est patronus. Apostolum ipsum videamus & glosas eorū iuxta positas cōsideremus, vt discamus, quot repēte noua vocabula nascent. Scimus (inqt) quoniā lex spiritualis est. Ego autem carnalis venundatus sub peccato, id est, vt illi dicunt. Ego sum infirmus & punitus venundatus sub pœna. Tum spiritualis, quia per Antithesin dicitur idem erit quod sanus, sine pœna redemptus de pœna. Deinde, Quod enim operor nō intelligo (id est, pœnam patior) Non. n. quod volo bonū (id est, impunitatē) hoc ago, sed quod odio malū (id est, pœnā) hoc ago. Si autem quod nolo illud facio, consentio legi (id est, impunis sum) quoniā bona est (id est, impunitas est)

Nunc autē nō ego operor illud, sed quod habitat in me peccatū (id est, poena) Scio. n. q̄a nō habitat in me, hoc est in carne mea, bonū (id est, impunitas) Nā velle adiacet mihi, perficere autē nō inuenio. Nō, n. qđ volo bonū (id est, impunitatē) hoc facio, sed qđ nolo malū (id est, poenā) hoc facio. Si autē quod nolo illud facio, iā nō ego operor illud, sed qđ habitat in me peccatū (id est, poena) Inuenio igit̄ legē volenti mihi facere bonū (id est, impunitatē) quoniā mihi malū (id est, poena) adiacet. Cōde lector. n. legi dei (id est, impunis sum) secundū interiorē hominē, video autē aliā legē (id est, poenā) in mēbris meis, repugnantē (id est, poena afficientē) legi mentis meae (id est, impunitati meae) & captiuantē me (id est, poena trahentē) in legē peccati (id est, in poenā) quæ est in mēbris meis. Infoelix ego homo, q̄s me liberabit de corpore mortis huius (id est, poenæ huius) Gratia deo p̄ Iesum Christū dominū nostrū, Igitur ego ipse seruiomente legi dei (id est, subditus sum impunitati) carne autē legi peccati (id est, subditus sum poenæ) Nihil ergo Est hoc Paulū elucidare, vt dem (dānationis est &c. bene & vere sic dici ? At patres sic dixerūt, sed nunquid p̄ceperunt aut p̄cipere potuerūt sic dicendū esse ? Nōne obediendū est magis deo q̄ hominibus ? Paulus præcipit & præcipiendi ius habuit, vt vitares, p̄phanas vocū nouitates, & loquereris vt ipse loquit̄, & sacris vocū antiquitatibus inhereres. Quid. n. p̄phanū ? nōne qđ nō est sacrū ? At humanū nō est sacrū, deinde nouū, q̄a nō

ab Apostolis positū. Nec est qđ mihi homouision illud
 obiectes aduersus Arrianos receptū. Non fuit receptū a
 multis, iisque p̄clarissimis, qđ & Hierony. optauit abo-
 leri, adeoq; nō effugerūt periculū, hoc inuēto vocabulo,
 vt Hierony. quærat nescire, qđ veneni lateat in syllabis
 & literis, adeo illud Arriani magis q̄ scripturas etiā ex-
 agitabāt. Nec Hilarius hic aliud habuit qđ respōderet,
 q̄ qđ idē p̄ id vocabuli significaret, qđ res esset, & tota
 scriptura haberet, id quod in p̄senti nō dat. Nullo. n. lo-
 co scriptura, peccatū, p̄ p̄cena ista, sed cōtra vbiq; p̄ ma-
 lo legi dei aduersario, accipit, vt similitudo etiā (qua La-
 tomus vel sola Theologus est) hic nō habeat locū. Iam si
 esset similitudo & exemplū valeret, tñ nō esset trahendū
 in cōsequentia, sed indulgendū patribus, q̄ semel extra
 scripturā posuissent vocē prophanā. Alioqui, si exēplū
 statuas, totā scripturā licebit in alias voces mutare, sicut
 sophistæ fecerunt. Quod si odit anīa mea vocē homouis-
 ion, & nolim ea vti, nō ero hæreticus. Quis. n. me coget
 vti, modo rem teneā, quæ in Cōcilio p̄ scripturas defini-
 ta est? Et si Arriani male senserūt in fide, hoc tñ optime,
 siue malo siue bono anīo, exegerūt, ne vocē p̄phanā &
 nouā in regulis fidei statui liceret. Scripturæ. n. sinceritas
 custodienda est, nec præsumat homo suo ore eloqui, aut
 clarius aut securius, q̄ deus elocutus est ore suo. Qui ver-
 ba dei nō intelligit in rebus dei, p̄ se loquētis, nō credat se
 intellecturū verba hominis de rebus alienis loquētis. Ne-
 mo melius loquit̄, q̄ qui optime intelligit, Quis autem

res dei intelligat melius quā deus ipse? imo quantum est id quod homo intelligit de rebus dei?

Det potius honorē deo, miser homo, & vel confiteatur sese nō intelligere verba eius, vel omittat prophanare ea vocibus suis nouis ac propriis, vt pura nobis maneat genuina specie amabilis sapiētia dei. Quare dicant patres, quicquid possint, Pauli huius verba volo in hoc loco, id quod sonāt significare, cōtemptis figmentis illorū de reatibus ac debitis, & id genus nugis, magis intellectū obscurantibus quā iuantibus. Facilia, apta, fidelia sunt verba Apostoli, nō egent humanis facibus ardentissimi fulgentissimi quē soles illi. Tu dicis, nō est reatus, non est debitū ibi, ergo nō est peccatū ibi, visus tibi pulchre locutus, cū obscurissime, & vt Nehemias dicit, A sotice loquaris & linguis populi & populi, iā dudū oblitus linguæ sanctæ & paternæ. Facebant barbaræ linguæ, & nativā genuinā quē reuocemus. Cur. n. non multo purius & lucidius dicis, Non est ira sed gratia ibi. Ideo peccatū illud, quāquā verū peccatū sit, nō dānat ibi. Iohānes Euāgelista verū venenū bibit, sed nō occidit eū, quia virtus fidei erat ibi, quæ verū venenū nō fecit esse aliud quā verū venenū, aut poenā vel infirmitatē, sed ne noceret, prohibuit. Quod si alius bibisset, vere mortuus esset. Christus dicit, Si mortiferæ quid biberint, nō eis nocebit, nō dixit nō erit amplius mortiferū, sed nō nocebit, quia in nomine meo bibent, alioqui quæ miraculi gloria, si mortiferū esse desinat, cum potatū fuerit? Ignis Chaldeus vere

A D V E R S V S L A T O M V M.

ignis fuit & permansit, sed non læsit tres viros, nō quia ardere & vrere nō posset, sed quia illos non posset, cum cæteros ante fornacem vtiq; consumeret. Ita hoc peccatū verū peccatū est, quod alios omnes iræ subiicit, hos non subiicit, quia hi, non illi, antidoton habent, nempe donū dei in gratia vnus hominis Ihesu Christi, quo imbuti non ambulant secundū carnem. Nonne hæc tam clara & facilia sunt, vt nullus tā tardus sit, qui nō facillime cōprehendat? cum interim subtilitates illas, reatuū, debitorum, formalium, materialiu, peccati, priuationis, habitus, actus, expulsionis, infusionis, remissionis, qualitātū, formarū, subiectorum, bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ, malitiæ intrinsecæ & extrinsecæ, congrui meritorii, generis bonorū, acceptati, deacceptati. Et qs ranarum & muscarum istarum voces omnes audiat, ne dū recenseat? ipsimet nondū concorditer capiant, qui aliorū Magistri sunt, tantū abest, vt aliquando miserū vulgus ex ipsis verā peccati & gratiæ cognitionem accipiat, cū hic philosophiæ etiā nouissimas feces & decies excretas vorasse oporteat antequā qd reatus aut debitū sit, intelligas. Facessant ista absurda et mōstra sophistarū.

Vere ergo dicit, Ego autem carnalis sum, non dicit Carnalis fui, venūdatus sub peccato. Proba igit̃ mihi, qd carnalis in scriptura significet, penalitatibus & infirmitatibus subiectum. Carnalem vero se dicit, non quia totus sit carnalis, sed mente est spiritualis, carne carnalis, sicut mente liber a peccato, carne venūdatus sub peccato,

sicut dicit, mēte seruiō legi dei, carne autē legi peccati. Nō
 te hic fallat Latomus, duas faciens voluntates. Vnus est
 homo Paulus, qui vtrunq; de se cōfiteē, alio & alio re-
 spectu, sub gratia est spiritualis, sed sub lege carnalis, Idē
 idē Paulus vtrobiq;. Donū facit, vt sit spiritualis & sub
 gratia, in gratia vnus hoīs. I. Christi. Peccatū facit, vt sit
 carnalis, sed nō sub ira, q̄a gratia & ira nō cōueniūt, nec
 sese mutuo impugnāt, nec alterū alterius dominaēt, sicut
 donū & peccatū faciunt. Ita, Qd̄. n. operor, ego carnalis,
 nō intelligo, intelligo autē ego spiritualis, alioq; quomo-
 do posset de se p̄nūciare, se esse nō intelligentē quid ope-
 ret? Deinde in sequētibus malū appellat, qd̄ operet? er-
 go intelligit malū qd̄ operat, sed carne nō intelligit qd̄
 mente intelligit. Vere. n. peccatū in carne furēs, putat bo-
 nū esse qd̄ cōcupiscit, & ita facit homini quoq; appare-
 re, nō videns q̄ malū sit. Nō. n. qd̄ volo bonū hoc ago,
 sed qd̄ odio malū, hoc ago. Ecce intelligit bonū et malū,
 sed Paulus spiritualis sic intelligit & vult & odit. Carna-
 lis vero nō intelligit bonū & agit et amat malū p̄ bono.
 Proferat nunc scripturas Latomus, q̄bus probet qd̄ car-
 nalis significet hic aliud q̄ in aliis locis, & q̄ exigat grā-
 matica & simplex significatio. Probet, q̄ intelligere &
 operari significant aliud hoc loco q̄ in aliis. Probet, qd̄
 malū & bonū aliud hoc loco q̄ in aliis significēt. Probet
 q̄ velle, nolle, odisse, agere aliud significet hic q̄ in aliis
 locis, qd̄ cū nō possit, & eorū significatio pietati hoc lo-
 co nō obstat, quid est q̄ hominū glossis moueamur?

ADVERSUS LATOMVM

Necq. n. nō pprie carnalis dicit, q ex parte carnalis est, sicut dixi, q nō ideo nō est homo qui infirmus aut parvus homo est. Vulneratū est caput hominis, & vere dicimus, homo vulneratus est. Et q pcutit pedē canis, verissime canē pcutisse dicit. Ita nō intelligit Paulus, qā secundū carnē nō intelligit. Et operat, qā secundū carnē operat, Et agit malū, qā secundū carnē agit. Et malū est quia cōtra spiritū & bonum est. Necq. ideo nō operari, nō agere, nō malū esse, aut totus intelligere, dicendus est, quia nō totus operat, nō totus agit, nō totū malū facit, aut ex parte intelligit. Sicut non ideo nō est vulneratus homo, quia nō omī parte vulneratus est & occisus, nec ideo canē nō pcutisti, quia nō omī parte eū pcutisti & occidisti, imo vulnerasti, percussisti, si vel minimū mēbrū eius lesisti, ppria & germana significatione verbi. Ita hic nō ideo nō est pprie peccatū, qā nō totū hominē occidit, dānat, irē subiicit. Gratia. n. et donū cōseruāt hominē vt nō possit peccare, id est, cōsentire huic pecca

Dices, necq. tu probas, peccatū alibi (to & perire. accipi hoc modo, q scilicet nō damnet. Respondeo, nec hoc est necesse, nec hoc institui. Hoc solū institui vt peccatū hoc loco idē significaret qd' vbiq. Q. autē hic peccatū aliter tractari dico, hoc nihil ad peccati significationē pertinet. Scriptura peccatū vbiq. eodē modo accipit, sed nō vbiq. eodē modo tractat seu tractari describit, alibi peccatū fieri, alibi remitti, alibi puniri, alibi differri, alibi taceri, alibi cōfiteri, alibi negari descri-

S

bit. Et q̄s actiones, passionēs & accidētia peccatī enu-
meret. Ita hoc loco peccatū, q̄d faciat & patiat̄ in gra-
tia describit̄, nō negat̄ peccatū esse, imo supponit pec-
catū factū & esse. Hic victū rebellare spiritui dicitur, q̄
alibi victor regnare scribit̄, idē prorsus peccatū vbiq̄
sed nō vbiq̄ idē valens, faciēs & paciens. Quod autē ali-
bi scriptura peccatū eodē accipiat modo, quo ad signi-
ficationē, p̄bavi superius ex Paulo, q̄ Ro. vi. & viij. vl-
tra hoc. vij. Gal. v. i. Cor. v. Ephe. iij. i. Cor. vij. Col. iij.
Heb. xij, sic accipit, dū incōtinentiā, libidinē, irā &c.
vocat. Et. i. Iohā. i. Si dixerimus quia peccatū nō habe-
mus, nos ipsos seducimus. Sed aduersarii ne iota quidē
p̄ferre possunt, p̄ sua significatiōe. Prosequamur ergo
Paulū, Si autē q̄d nolo hoc facio, cōsentio legi, quoniā
bona est. Mira cōpositio, cōsentit legi bonæ, sed nō to-
tus, q̄a facit nō totus, q̄d vult nō totus, neq̄ cōsenties,
neq̄ faciēs, neq̄ nolēs hic totus est, sed idē qui cōsentit
bonæ legi, facit q̄d nō vult, id est, cōtrariū legi bonæ,
quā vult. Nūc autē nō ego operor illud. Quis ille ego, q̄
nūc nō operat̄ illud, q̄d mox dictus est operari. Ille sci-
licet ego q̄ spiritualis sum, q̄a secundū hoc ego nūc æsti-
mor in gratia, quæ nō sinit vt æstimer secundū peccatū,
q̄ carnalis sum, abluta sunt oīa, & nūc alius ego c̄p̄ ante
gratiā, vbi æstimabar sc̄dm peccatū totus carnalis. Sed
q̄d habitat in me peccatū, tu nō operaris, et tñ id q̄d in
te est operat̄. Manus tua p̄cutit me, et tu nō p̄cutis me.
Ita sane, q̄a me inuito id facit, & secundū hoc æstimor,

vere tñ ego facio, q̄a pars mea facit, sed iã nō secūdū eā
 æstimor, male facit manus & mihi imputaret, nisi ani-
 mus innocēs esset, sed nō ideo malū nō est, qđ manus
 facit, sed q̄a nō imputat, nō imputat autē propter ani-
 mū innocentē. Ita peccatū peccatū est vere, sed q̄a donū
 & gratia in me sunt, nō imputat, nō ppter suā innocen-
 tiā, q̄si nō nocēs sit, sed q̄a donū & gratia in me regnāt.

Scio. n. q̄ nō habitat in me, hoc est, in carne mea bo-
 nū, q̄a mea est, nō aliena caro, ideo qđ in ea habitat, in
 me habitare dicit. Q̄z dulcissime Paulus medius ince-
 dit inter carnē & spiritum, synecdochis gratiosissimis
 vtrinq̄ festiuissime alternās. Vere ergo habitat pecca-
 tū in carne, & vere peccatū est. Iebusæus. n. est habitās
 in finibus nr̄is, futurus sudes in oculis & offendiculū a
 latere, si nō studuerimus delere eū. Quid sudes in ocu-
 lis, nisi lignū ante faciē in qđ impingas, si imprudēs in-
 cedas? Ita peccatū q̄ttidie ante nos versat, & in via no-
 bis obuiū est, tum etiā a latere sollicitat, nisi viriliter ex-
 purgetur, impingemus & scandalisabimur in eo. Ma-
 lus plane hospes, sed tamē habitat in carne in nobis, in
 nostra terra, in nostris finibus. Non ergo est bonū in
 carne, vere inquā nō bonū, nō solū p̄cena, sed peccatū.
 Nā velle mihi adiacet, p̄ficere vero nō inuenio. Sei p̄m
 clarius exponit, quomodo spiritualis homo in peccato
 nō operat malū, sed vult bonū, & tñ ppter habitās in
 carne peccatū nō p̄ficit hoc velle, sed nō ideo nihil est,
 hoc velle, q̄a nō p̄ficit, sicut ecōtra, nō nihil est malum,

quod habitat in carne, quātūuis ille ego nō operer, sed peccatū ip̄m. Vtrūq; dico, malū fit, et nō fit. Fit, q̄a peccatū facit illud. Nō fit, qui mens nō facit, nec vult, licet nō perficiat, p̄pter facere peccati. Obsecro, nunq̄d tantā pugnā, tanta diligētia describeret, inter poenā & spiritū? Atq; id iterū in sophistas pugnat. Dicāt vbi vnq; poena (q̄ sese euoluere putāt, ne peccatū asserere cogāt) in scripturis illud esse doceat, qd̄ fugiendū, cui resistendū, qd̄ tanto æstu dānandū sit? Nō est poena quā non ferri iubeat scriptura, ac p̄ hoc nihil euasio ista valet, tā glosa q̄ textus eorū, res & vocabula sunt, extra totius scripturæ vsū, extra omniū priorū sensum, vt nō minor absurditas eos sequat̄ in glosa, quā fugere tentaerūt in textu. Absurdū, n. est, asserere, qd̄ nusq; reperire ac p̄bare possis, sed oīa cōtraria solus audire cogaris.

Nō, n. qd̄ volo bonū hoc facio, sed qd̄ nolo malum hoc facio. Si autē quod nolo malū, hoc facio, iā nō ego operor illud, sed qd̄ habitat in me peccatū. Vide gratiæ præconē fidelē, repetit & inculcat diligenter, velut digito mōstrans, illud verbū, Si autē qd̄ nolo, q̄a superius videbat̄ obscurius dictū, vbi cū dixisset similiter, Si autē qd̄ nolo hoc facio, antequā inferret, iā non ego operor, interposuit, cōsentio legi quoniā bona est, hic autē mox infert, Si ego nolens facio, certe hoc nolle p̄bat, q̄ nō ego iā operor illud, & tñ fit in me, ergo necessario peccatū qd̄ habitat in me illud operat̄, vt nemo possit hūc locū, nisi de spirituali homīe intelligere,

neq; de iis, q; perpetrāt opera mala. Alterū, n. hic dicit
 p̄ alterū impediri, sic tñ vt spiritus præualeat, et illi tria
 buat, qđ nō operet̄, nō velit malū. Nō, n. vertit senten
 tiā vt diceret, Nō, n. malū qđ volo, hoc facio, sed bonū
 qđ nō volo hoc facio. Si autē qđ nolo bonū hoc facio,
 iā non ego operor illud, sed gratia quæ habitat in me.
 Hæc, n. caro diceret, si regnaret sup̄ spiritū sibi rebellē.
 Nunc cū spiritus querulē & accuset carnē, patet, q; nō
 caro dominē, sed domināti spiritui molesta & rebel
 lis sit. Nihil, n. pro carne, sed contra carnē loquit̄, quod
 nō facit homo carnalis extra gratiā constitutus. Nō er
 go finit gratia dei hoc opus peccati sibi imputari, quia
 reuera non ipsum operatur. Et tamen in eo est, vere
 quoq; ipse operatur, vt satis est dictum.

Inuenio igit̄, volenti mihi facere bonū, quoniā mihi
 malū adiacet. Nō est, n. alius, qui vult facere bonum, &
 alius cui malū adiacet. Spiritualis vult facere bonū to
 tus, sed carnalis adiacet malus ipse minus totus. Conde
 lector, n. legi dei secundū interiorē hominē, video autē
 aliā legē in mēbris meis, repugnantē legi mentis meæ,
 et captiuantē me in legē peccati, quæ est in mēbris meis.
 Hic clarissime sese explicat, delectari, n. in lege dei, nō
 est, nisi pii & iusti hominis, nec repugnat nec repugna
 re curat legi membrorū, q; iustus nō est, Legē autē men
 tis, nō vocat legē naturalē, quā dicūt, sed opponit eam,
 legi mēbrorū, potius voluntatē spiritus ita nominat, q;
 legi dei cōdelectat̄, cui opponit legē mēbrorū, quæ cō

delectat legi peccati, ut sit & membrorum lex voluntas contraria voluntati spiritus. Repugnantem vero dicit, certe malum indicans non poenae sed culpae. Malum est, n. legi dei repugnare. Iam non solum non obedire, sed repugnare dicit quod gravius est, ne parum aestimes peccatum reliquum baptismo. Magnum est, & magno dono dei tollit, & magna gratia ignoscit, propter spiritum, qui non repugnat sed cōdelectat legi dei. Et illud ultimum atrocius, quod captiuat. Vide quaelo, quātis verborum molibus & viribus id peccati exaggeret, quod illi sic extenuat et tollit. Non solum est non solum vivit, non solum vult, non solum operat, non solum repugnat, sed etiam furit & captiuat. Obsecro, haec leuia sunt? Et quis non sentit ita in se fieri? Quis non furiosas libidinis, & irae cogitationes & motus sensit unquam, quantumlibet inuitus & nolens? Indomitus est furor eius, imo quod mireris in impiis, non sic furit, quia non sustinent eius impetum, cedunt & obediunt ei, ideo nunquam experiunt, quantum labor, quanta molestia sit peccato reluctari et eius dominari. Militiam exigat iste impetus strenuam, unde et Christus dominus exercituum vocat, & rex potens in praelio, quia hos magnos impetus pro donum suum non solum sustinet, sed vincit etiam. Vide ergo, doni & gratiae dei magnitudinem, ut tantum malum non sit danabile piis, fortiores sunt cogitationes malae piorum quam impiorum, non tamen polluunt, non danant, illos vero polluunt & danant. Cur hoc? nonne utrobique idem peccatum? vere idem peccatum, sed pii antidotum habent, illi non habent, ideo pii in maiori impetu eius non peccant, cum illi

A D V E R S V S L A T O M V M.

peccēt in minori, nō quia non sit peccatū vtrobicq̃, sed hæc gloria gratiæ dei est, nō naturæ illius malæ. Si deus sit gratia, vere dānat, nunc naturā eius malā, gratia, ne dānet, phibet. Nō ergo nobis dñe, sed nomini tuo da gloriā. Nō est (vt sophistæ delyrāt) nullū peccatū tam furēs aduersarius legis dei, nō est pœna, nō est infirmitas, sed magnū peccatū, vt psal. xvij. querit̃ dicēs. Emū dabor a delicto maxio. Absit hæc gloria nra in ista mūditiā nostra. Captiuare autē dicit, nō q̃ spiritualis captiueē, sed qđ ex parte peccati est, nihil omittit̃, qđ captiueē spiritualis, qđ modo ipse Gal. i. dicit, Et vastabā ecclesiā dei, cū ecclesiā vastari sit impossibile. Sed nihil omittebat, quātū in eo fuit, qđ vastareē. Ideo nō dicit, hic repugnat et captiuatus sū, captiuat, sed ego nō captiuor. Qđ si etiā hoc dixisset, cogeret sentētia, intelligere, qđ ad carnē, sicut venūdatū sese dixit & carnalē secūdū carnē, ita captiuū sese dicat secūdū carnē, & hæc mihi significatio vt simplicior, magis placet.

Infelix ego homo, qđ liberabit me de corpore mortis huius. Hic peccatū mortē vocat (id est, maximā molestiā) figuratiue, æmulatus illud Exod. x. qñ Pharaopeciit tolli locustas, Orate p̃ me ad dñm, vt auferat a me mortē istā. Odiosissimo. n. noīe appellat peccatū, sicut & ille locustas, p̃p̃t̃ importunos, improbos, incessabiles, indomitosq̃ furores eius, p̃ q̃s nobis ī hac vita nō p̃mittit pacē habē, sed cōtinuo in acie stare cogit. Nec. n. Paulus hoc loco Latomi habitus dormitātes & q̃scen-tes formidat, Nec Aug. hoc voluit qđ Lato. ei imponit

Verū est quidē, nō semp vna passione nos insanire, nō semp ardet ira, nō semp furit libido, nō semp torquet inuidia, sed vna succedit alteri. Et quādo oēs dormiūt, tepor & ignauia nō dormitāt. Qd' si etiā strenue agas, supbia vigilat. Et vt verissime dixi, sicut sine carne nō sumus, ita sine carne non operamur, ita nec sine viciis carnis sumus, nec sine eis operamur, vt lōge insulsissime Latomus ex particulari vel singulari syllogissarit, quādo sic arguit, aliquando passio quiescit, ergo nō est in omī opere bono peccatū, q' dicere debuit, aliquādo oēs quiescūt, & totū peccatū dormitat, qd' est impossibile, Quia caro res viua est, in assiduo motu est, q' mutat, mutatis obiectis. In somno vero, qd' nō peccatū sit, etiā gratiæ dei est, nō naturæ, peccatū scilicet dānabile nō est ibi, nec obstat q' vsus rationis non assit. Peccatū est, qd' pure dormire nō possumus. Quare nō mansimus in rectitudine, in qua pure dormire, & oīa pura facere poteramus? Nō excusat ebriū sua ebrietas, si quid per eā peccat. Cur nō permansit sobrius? Quare nihil nobis, nostra gratia indulget, nihil ex nobis mundū est, sed ex sola gratia & dono dei. Quid excusat paruulos nō baptifatos, quod damnantur in æternum?

Gratia deo p' Ihesum Christū dñm nostrū. Gratias agit Paulus, nō suæ iustitiæ, sed misericordi deo, idq' per Ihesum Christū dñm nostrū. Hunc, n. semp opponit deo, sub huius alis sese abscondit, in huius gratia, de gratia & dono dei gaudet & gloriat, Optat autē libe-

ADVERSVS LATOMVM

rari ab isto corpore. nō. n. ait, Quis me liberabit a morte corporis huius, sed a corpore mortis huius. Quia vidit, in hac vita nō possibilē Louaniensiuū sanctorū mūdicā, & tñ mundus esse optat, ideo mori optat. Hoc verbū impius nō dicit, aut si dicit, non hac causa dicit. Non. n. ppter poenā sic exclamaret, sic mortē inuocaret, sed peccatū eū molestat nimio. Vides ergo hunc locū sanctissimis cōuenire, eosq; pati peccatū indomitū & furiosum, vt discamus dei gratiā nō extenuare, extenuatis nostris malis, negādo ea peccata esse, p humanas glossas, sed ea magnificādo & exaggerādo quātū possuimus, vt elucescat, Cōfessionē & magnificētiā esse opus dei, qui est mirabilis in sanctis suis, faciēs omnes voluntates suas in eis, cū nobis tñ peccata habere videamur, & vere habeamus. Quia volūtas eius nō est peccatū qđ in nobis est, sed sanctificatio nostra ab illo ipso peccato. Cōcludit ergo Paulus cōditionē vitæ pii hominis in hoc seculo dicēs. Igīt ego ipse mente seruius legi dei, carne autē legi peccati, ego ipse vnus & idē homo. Nec officit cauillū Latomi, qđ putat hoc sic intelligi posse, sicut illud supra. Nō habitat in me, hoc est, in carne mea bonū. Ipsemet hoc Paulus sic exponit, dū dicit, Ego ipse carne seruius legi peccati, nisi velis elegās glosator addere & dicere, Caro mea carne seruit legi peccati, quid. n. esset hoc dicere? Clariora sunt verba q̄ vt paciantur calumniā sophisticā. Ego ipse inquit, nō alius. Deinde, seruius, inqt, nō tantū habeo peccatū, sed seruius ei, seu qđ

T

idē valet, caro mea seruit ei. Quid autē est seruire peccato? nōne facere eius voluntatē? nōne facere cōtra legē dei? At hoc facit caro, dū repugnat, dū captiuat, dū furit, seruit, n. sic peccato, sed q̄a spiritus nō obedit, nec vincit illius furoribus, ideo nō dānat. Seruitus peccati fit inanis, oēs conatus eius frustrant, sed non ideo nihil, aut nō mala est ista seruitus, nō ideo nō peccat caro, hac seruitute sua mala, quācūq; in uanū seruit, & dñs suus peccatū nō praualet, imo ideo meret ipsa crucifigi & occidi vt desinat sic seruire. Nihil ergo dānationis est, iis q̄ in Christo Ihesu sunt, & nō secūdū carnē ambulāt, vere nihil dānationis, sed nō nihil peccati, peccati v̄o, nō qđ Latomus solus fingit se nosse, q̄ spiritus seruit peccato extra gratiā, sed peccato, qđ tale esset, nisi gratia & donū in gratia vnus hominis praualerēt. Natura peccati est vere in eis, sed iā nō potest, quod potuit.

Debet ergo Lato, pferre locū scripturæ, q̄ repugnare legi dei nō sit peccatū, sed p̄na seu infirmitas. Nam qđ dicit ex Aug. nō ideo peccare hominē, satis dictū ē, q̄ modo accipiendū sit, nēpe de peccato extra gratiā loquit, qđ ineptus dialecticus inducit, cōtra me de peccato intra gratiā loquentē, sicut vbiq; & in om̄ibus facit, petitiōe principii solita differēs, q̄si vicerit, peccatū in gratiæ hominibus nō esse. Si nō, ptulerit locū, nos vregibimus eū simplici & p̄pria verborū significatiōe cōtentū stare, q̄ repugnare legi dei sit verissime peccare. Sic, pbare debet, qđ captiuare in legē peccati, et seruire legi peccati, sit infirmū esse et nō peccare, alioq; v̄bis, vt

ADVERSVS LATOMVM

iacēt, acceptis, statuimus esse idē qđ peccare, vbi cūq;,
 qđ cūq; dicūt seruire peccato aut legi eius. Sicut Christus
 lohā. viij. Qui facit peccatū seruus ē peccati. Et. ij. Pet. ij.
 A q. n. qđ superat, huius et seruus est. Et ipse Paulus Ro.
 vi. serui peccati fuistis, nūc autē liberati a peccato, serui
 facti estis iustitiæ. Ita hic Paulus ipse seruus est peccati,
 sed qđ addit, Carne, manifeste distinguit inter simplici-
 ter seruire peccato (qđ Lato, solū vult et fingit se nosse)
 et inter seruire carne peccato. Nec est verū qđ Lato, ali-
 quādo nō seruirī peccato docet, nec hoc in seruitute pec-
 cati simpliciter, nec in seruitute carne peccati verū est.
 Oīa. n. qđ facit, qđ seruus peccati ē, peccata sunt. Donū. n.
 sui est, & seruitus nō operis, sed status nomē est, qđ to-
 tius vite studia cōprehēdit. Sicut ecōtra, aliud est simpli-
 citer deo seruire, aliud carne. Iusti simpliciter seruiunt
 deo, id. n. psonā respicit, sed hypocritæ seruiūt ei carne
 tantū, qđ solis operib. nō fide cordis. Atq; vt hi sunt hy-
 pocritæ dānabiles, ita illi (vt sic dicā) hypocritæ qđā sa-
 lutares, qđ carne seruiūt peccato, & sunt mali in speciē,
 boni at in veritate, atq; vt opera hypocritarū externa,
 nō sunt nihil, sed vere vtilia et bona, qđ creature dei vti-
 les, ita peccata iustorū vere mala & noxia, qđ opera pec-
 cati, atq; vt opera illa hypocritis bōa nihil p̄sunt, ita iu-
 stis sua peccata ista nihil nocēt. Qñ ergo ego dixi, quō
 sine carne vel volūtate carnis operari pōt, qđ sine ea esse
 nō potest, nōne ineptissime Lato. opponit illud Pauli,
 Et si in carne, nō tñ secundū carnē ambulamus? quasi

T ij

lit secundū carnem ambulare quādo sine carne nō operamur, p̄ qđ vult similitudinē quā de instrumēto corrosō dedi euacuatā, adeo nihil videt hoc genus sophisticū. Paulus seruit carne peccato, & tñ nō ambulat secundū carnē, quācūq; nec Paulū recte citat pōderator ille testimoniorū. Paulus, n. dicit, ij. Cor. x. In carne, n. ambulātes, nō tñ secundū carnē militamus, sensus tñ idē est.

Iā qđ opus est oīa Latomi p̄ singula p̄sequi, cū ex his dictis abūde oīa sint cōfutata & mea roborata. Monstrāui, n. satis Latomū totū cōsistere in petitione principii, vt qđ peccatū nō velit a me accipi, nisi sicut ipse accipit, & studiosa nequitia deprauat & mea & omniū patrū dicta, dū eos de peccato simpliciter loquētes, trahit contra peccatū in grā dictū, seu de peccato totius dicta aptat, vt sic dicā, peccato partis. Qđ facit, qđ qđ gratia & peccatū, qđ lex & Euāgelium, qđ Christus & homo sit, cū suis sophisticis nuncq; cognouit. Nā qui de peccato & gratia, de lege & Euāgelio, de Ch̄o & homine vult Christianiter differere, oportet ferme nō aliter q̄ de deo & homine in Christo differere. Vbi cautissime obseruandū, vt vtrāq; naturā de tota p̄sona enūciet, cū oībus suis ppriis, & tñ caueat, ne qđ simpliciter deo, aut simpliciter homini cōuenit, ei tribuat. Aliud em̄ est, de deo incarnato, vel hoīe deificato loqui, & aliud de deo vel homīe simpliciter. Ita aliud est peccatū extra gratiā aliud in gratia, vt possis imaginari gratiā seu donū dei esse impeccatificatū, & peccatū gratificatū, q̄ diu hic sumus, vt p̄pter donū & gratiā, peccatū iā nō peccatū sit.

Sed hæc est meditatio ocio maiori tractāda. Quare hic
sistā, donec ocio maiore fretus & alia dānem. Nā q̄ de
poenitētia & indulgēciis differit, cū om̄ia ex humanis
scriptis p̄bet, nihil faciūt. Nō. n. vel Greg. vel vllus an-
gelus habuit aliqd statuere in Ecclesia, aut docere qd' e
scriptura p̄bari nō possit. Et simul ex iis puto satis mō
stratū, Theologiā scholasticā esse aliud nihil q̄ ignorā
tiā veritatis & scādālū, iuxta scripturas positū. Nec mo
uet, q̄ Lato. me ingratitude & iniuriæ insinulat in
S. Thomā, Alexād. & alios. Male. n. de me meriti sunt.
Necq̄. n. mihi ingeniū deesse credo, fatebit̄ ip̄e Lato. stu
diū certe nō obscurū est. Meū vero cōsiliū dixi, vt adu-
lescēs vitet philosophiā & Theologiā scholasticam, vt
mortē anīe suæ. Nō sunt Euāgelia tā obscura, vt pueris
ea nō possint patere. Quomodo sunt instituti Ch̄riani
tēpore martyrū, quādo ista philosophia & Theologia
nō erāt? q̄ modo docuit ip̄e Christus? S. Hagne. xiiij.
annorū Theologa fuit, itidē Lucia & Anastasia, vnde
illæ didicerūt? Necq̄. n. Vniuersitatū studia adhuc ali-
quē martyrē aut sanctū, in tot seculis, de tanto nūero de-
derūt, q̄ probet eorū institutiōes esse deo gratas & re-
ctas, cū illi e priuatis scholis examina sanctorū mitterēt.
Ex fructibus suis cognoscit̄ philosophia & scholastica
Theologia. Nā de Thoma Aqno an dānatus vel beā-
tus sit vehemētissime dubito, citius Bonauentrā credi-
turus beatū. Thomas multa hæretica scripsit, & autor
est regnātis Aristotelis vastatoris piæ doctrinæ. Quid
ad me? q̄ Bullarū Episcopus eū canonisauit? Arbitror

igitur & mihi non esse penitus crassum in rebus istis iudicium, quod educatus in eis sum, & coetaneorum doctissimorum ingenia expertus, optima istius generis scripta contemplantus, in sacris literis saltem ex parte eruditus, tum experientia spiritualium istarum rerum non nihil examinatus, quam ego Thomae defuisse clare video, & omnibus quae similia scribunt & docent, ideo meo consilio quod volet, cautus sit, facio quod debeo, & iterum moneo cum Apostolo, Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam (hanc ego scholasticam Theologiam interpretor fortiter & cum fiducia) secundum traditiones hominum, secundum elementa huius mundi) haec sunt iura bullarum & quicquid ultra scripturas statutum est in Ecclesia) & non secundum Christum. Clarum est hic solum Christum doceri & audiri velle Paulum. Quamvis Academia legat Biblia, quis non videt? Confer legentes, scribentes super sententias, super philosophiam, cum iis quae super Biblia scripserunt, aut ea docent (cum illa potissima omnium florere & regnare debuerint) & videbis quod loco, verbum dei

Sed ad te reuertor Iona mi, (Academiae habeant, & hunc Latomum a me extrudo ad te, ne mihi ultra molestus sit, quod iam Epistolas & Euangelia enarrare vernacula coepi, quae causa est, ut molestum fuerit eius fordes legere & respondere. Si videbit alio tempore ad omnia respondebo, modo exul, libris careo, & iudicium illud haereticorum magistrorum, quod Iudaeos ad nudam Bibliam cogere voluerunt, porto. Sola enim Biblia mecum sunt, non quod magni apud me pendat libros habere, sed quod videndum, an dicta patrum

A D V E R S V S L A T O M V M.

ab aduersario bona fide citent. Nā Diony. citat de orā
do deo p̄ defunctis, cū ille de laudādo scribat, vt optie
memini. Et q̄re vestrū aliqs ad reliqua nō respōdet: vel
tu, vel Andreas Carolostadius. Ecqd cessat Amsdorffi
us. An nō om̄ib. vobis pariter Euāgelii gloria vindicā
da est. Caput ego cōtriuu serpētis, corpus cur nō quea-
tis calcare? Exēpli gratia, quādo illud Iob. ix. Verebar
oīa opera mea, ille sic exponit, verebar, id est, observa-
bā. Et illud psal. ci. Nō intres ī iudiciū cū seruo tuo &c.
vbi p̄pheta iudiciū dei deprecā, qđ ille exponit sic. tota
vita dei est sine peccato, et nullius hominis tota vita est
sine peccato, ergo nō vult secūdū vitā dei iudicari. Itaq̄
iudiciū dei vel cōspectū dei ille vitā dei facit. Vbi aut̄ in
scripturis sic accipiūt? Ergo aliq̄ pars vitæ nr̄æ est, quæ
possit dicere, Intres in iudiciū, quæ scilicet sit de nūero
alio, q̄ eorū q̄ oēs viuētes dicūt. At patres ille inducit?
Et patres nō fuerūt hoīes? Nōne istas nenias & similes
q̄ facillime aliquis vestrū cōfutare possit? Iudiciū dei
opus dei est, q̄ nō suā vitā cōparat nobis, sed nr̄a exami-
nat, alioq̄ q̄ absurditas, vt æterna vita cōparet̄ momē-
tanæ. Multa & ferme oīa sunt huiusmodi. Vellem, n.
& vos aliqd̄ pro verbo facere, vt ego feriatas, & vulgo
mifero aliquādo seruire possim. Vos tyrones etiā oportet
exerceri, atq̄ id optimū fuerit me viuo, si qđ forte
iuuare queā. Sed quæso, en accipe librū, q̄ gaudeo illū
apud me amplius non morari. Vale ex Pathmo mea.
XX. Iunij. Anno. M. D. XXI.

ADVERSUS LATOMVM

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

23.

21

F. I

5